

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

Možnosti finančního zajištění ve stáří v kontextu českého penzijního systému

Bc. Petr Motyčka

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petr Motyčka

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Možnosti finančního zajištění ve stáří v kontextu českého penzijního systému

Název anglicky

Possibilities of financial security in old age in the context of the Czech pension system

Cíle práce

Cílem práce je návrh možností řešení pro adekvátní finanční zajištění českého občana ve stáří v důsledku komparace penzijního systému ve vybraných zemích světa a jejich reformních kroků.

Metodika

Teoretická část práce bude vytvořena na základě analýzy, komparace a syntézy odborné literatury. Bude zde popsán princip a role systému před důchodovou reformou a po reformě v roce 2013. Dále v teoretické části vymezena úspěšnost či neúspěšnost dané penzijní reformy.

Praktická část bude obsahově zaměřena na Českou republiku v kontextu důchodového systému. Dále budou vytvořeny prostřednictvím modelových situací v souvislosti s možností finančního zajištění ve stáří pro skupiny obyvatel návrhy jednotlivé i systémové doporučení k udržení odpovídajícího životního standardu ve stáří. Budou zde aplikovány též alternativní návrhy k zajištění finanční nezávislosti oproti státnímu pilířovému systému pomocí finančních produktů i jiných možností.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Penze, reforma, pilíř, stáří, investice, finance, plán, zajištění

Doporučené zdroje informací

- CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.)
DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.
LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha : Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3 (brož.)
MUIR Dana M., TURNER John A. *Imagining the Ideal Pension System*. W.E. Upjohn Institute for Employment Research Kalamazoo, Michigan, 2011. ISBN 978-0-88099-381-4
OECD (2016). *OECD Pensions Outlook 2016*. OECD Publishing, Paris. ISBN 978-92-64-26520-2
PŘIB, Jaroslav. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha : Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4090-4
SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod : zorientujte se v důchodové reformě*. Praha : Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4479-7
SYROVÝ, P. – TYL, T. *Osobní finance : řízení financí pro každého*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4832-0.
VOSTATEK, Jaroslav. *Důchodová reforma: břímě mladých?* Praha : CESTA – Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii, 2012. ISBN 978-80-905134-8-8 (brož.)
VOSTATEK, Jaroslav. *Důchodová reforma – jak dál?* Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2012. ISBN 978-80-7408-075-3

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Ladislav Pilař, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra řízení

Elektronicky schváleno dne 26. 3. 2017

prof. Ing. Ivana Tichá, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 3. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Možnosti finančního zajištění ve stáří v kontextu českého penzijního systému" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 03. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Ladislavu Pilařovi, MBA, Ph.D., za veškeré cenné rady, připomínky a trpělivost při zpracovávání diplomové práce.

Možnosti finančního zajištění ve stáří v kontextu českého penzijního systému

Souhrn

Důvodem vzniku diplomové práce je fakt, že mnozí občané České republiky se nechtějí spokojit s dosavadním vývojem výše vyplácených starobních důchodů. Obsahem práce je zmapování dosavadního vývoje penzijního systému nejen v rámci České republiky, ale též ve vybraných světových státech. Součástí práce je též návrh penzijních reforem dle Světové banky a organizace OECD. Následně jsou charakterizovány jednotlivé možnosti finančního zabezpečení v podobě vybraných dostupných produktů na českém finančním trhu.

Cílem práce je analýza možností řešení pro adekvátní finanční zabezpečení českého občana v období stáří. Tím je dosahováno vyhodnocením budoucího vývoje státem vyplácených důchodových dávek z průběžného penzijního systému v komparaci s příjmy obyvatelstva. K tomu dochází vypracováním příjmových kategorií s hrubým a čistým náhradovým poměrem. Ve výsledku jsou navrhována možná řešení pro konkrétní skupiny občanů s cílem zajištění odpovídající úrovně příjmů v období penze.

Klíčová slova: Penzijní systém, penzijní reforma, starobní důchod, demografický vývoj, náhradový poměr, zabezpečení, finanční produkty, fondy, investice, doplňkové penzijní spoření, pravidelné investování, životní pojištění, nemovitosti, pronájem

Possibilities of financial security in old age in the context of the Czech pension system

Summary

The reason of this thesis is the fact that many Czech citizens don't want to be satisfied with progress so far amount of paid pensions. The content of the work is map for existing pension system development not only in the Czech Republic but also in selected countries worldwide. The work also draft pension reform by the World Bank and the OECD. Consequently, they are characterized by different possibilities of financial security in the form of a selection of products available on the Czech financial market.

The aim is to analyze the possible solutions for adequate financial security of Czech citizens in old age. This is achieved by evaluating the future development of state-paid retirement benefits from the ongoing pension system in comparison with the incomes of the population. This occurs by developing income categories with gross and net replacement ratio. In result, the proposed possible solutions for specific groups of citizens in order to ensure an adequate level of income during retirement.

Keywords: Pension system, pension reform, retirement, demographics trends, compensation ratio, security, financial products, funds, investments, additional pension savings, regular investments, life insurance, real estate, renting

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika.....	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska.....	14
3.1 Definice penzijních systémů	14
3.2 Penzijní systém v České republice	15
3.2.1 Zrušení fondového pilíře	17
3.2.2 Důchodové pojištění v České republice	18
3.2.3 Druhy důchodů	18
3.2.4 Starobní důchody.....	20
3.2.5 Doba pojištění.....	21
3.2.6 Valorizace.....	22
3.2.7 Stanovení výše starobních důchodů	23
3.3 Demografický vývoj populace	24
3.3.1 Střední délka života	25
3.4 Finanční nástroje v penzijním plánování	27
3.4.1 Finanční nástroje	28
3.4.2 Nástroje kolektivního investování	28
3.4.3 Investiční životní pojištění	32
3.4.5 Doplnkové penzijní spoření.....	36
3.4.6 Stavební spoření	39
3.5 Penzijní systémy ve vybraných státech světa.....	42
3.5.1 Velká Británie.....	43
3.5.2 Chile	48
3.5.3 Polsko	53
3.5.4 Švédsko.....	55
3.5.6 Vyhodnocení reformních kroků ve vybraných zemích	59
3.5.7 Vyhodnocení penzijních systémů ve světě.....	61
3.6 Penzijní reformy dle Světové banky a OECD.....	64
3.6.1 Reforma dle Světové banky.....	64
3.6.2 Třípilířový systém dle Světové banky	66
3.6.3 Pětípilířový systém dle Světové banky.....	67
3.6.4 Reforma dle OECD	69
3.6.5 Systém dle OECD.....	71
4 Vlastní práce.....	76

4.1	Východiska zabezpečení na stáří	76
4.1.1	Stanovení věku odchodu do důchodu.....	78
4.2	Analýza modelových situací	79
4.2.1	Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1962	81
4.2.2	Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč.....	81
4.2.3	Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč.....	83
4.2.4	Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč.....	84
4.2.5	Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1972	85
4.2.6	Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč.....	86
4.2.7	Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč.....	87
4.2.8	Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč.....	89
4.2.9	Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1982	90
4.2.10	Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč.....	91
4.2.11	Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč.....	92
4.2.12	Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč.....	93
4.2.13	Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1992	95
4.2.14	Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč.....	95
4.2.15	Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč.....	97
4.2.16	Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč.....	98
4.3	Alternativní možnosti investování	99
4.3.1	Vlastní bydlení jako základ	100
4.3.2	Komparace vlastního a nájemního bydlení	101
4.3.3	Nemovitosti na pronájem	102
4.3.4	Komodity	107
5	Výsledky a diskuze.....	109
5.1	Komparace účastnického a transformovaného fondu v rámci penzijního připojištění.....	109
5.2	Smysl životního pojištění	109
5.3	Komparace životního pojištění a doplňkového penzijního spoření	110
5.4	Diskuze.....	112
6	Závěr	116
7	Seznam použitých zdrojů	117
8	Přílohy.....	I

Seznam použitých zkratk

ČM – čistá mzda

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ – Český statistický úřad

DB – dávkově definovaný systém

DC – příspěvkově definovaný systém

DPS – doplňkové penzijní spoření

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

HM – hrubá mzda

IŽP – investiční životní pojištění

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OPF – otevřený podílový fond

OSVČ – Osoba samostatně výdělečně činná

PAYG – průběžný systém financování

1 Úvod

Adekvátní finanční zabezpečení v období stáří je jednou z nejčastěji diskutovanou problematikou nejen v rámci českých domácností. Na otázku finančního zabezpečení se nahlíží několika způsoby. Pokud by měl státní aparát zajišťovat občany po celý jejich život a garantovat sociální jistoty, tak nemusí občané být příliš aktivní. Sociální zabezpečení by mělo zmírňovat negativa sociálních dopadů hospodářského vývoje, případně zabezpečovat občany, které potkali nemilé okolnosti a sami za to nemohou.

Pokud občané, převážně mladšího věku, budou spoléhat v období stáří pouze na starobní důchod vyplácený z průběžného systému bez osobní zodpovědnosti v ekonomicky aktivní části života, tak mohou za několik desetiletí, až dosáhnou důchodového věku, být nemile překvapeni výší starobní penze. Jelikož státní průběžný systém není nastaven tak, aby občané dopředu věděli o výši svého budoucího důchodu, tak nemohou detailně plánovat a počítat s jistotou nějaké konkrétní výše. Ovlivňujícím faktorem je též demografický vývoj, který prodlužuje střední délku života a zároveň též důchodový věk, tzn. datum nároku na pobírání starobní penze. V dnešní době na jednoho penzistu „pracují“ zhruba dva ekonomicky aktivní lidé, ovšem za několik desetiletí tento poměr bude vyrovnán. To bude mít za následek snižující úroveň státem vyplácených dávek.

Tím pádem každý odpovědný občan má možnost volby zajistit se jiným vhodným způsobem na období stáří a nespoléhat na státní solidární systém. Ten totiž vyplácí poměrově nejvíce občanům s nízkými příjmy. Za celoživotní nízké příjmy lidé nemusí v mnoha případech nést odpovědnost. Každopádně pro středně a výše příjmově vybavené občany je zde nadále předpoklad, že budou pobírat nižší poměry vůči svým příjmům v produktivní části ekonomického života.

V souvislosti s penzijní reformou již nastalo mnoho otázek. Zavedení doplňkového fondového způsobu financování nevydrželo ani jedno celé volební období. Za poslední roky zde ovšem proběhly parametrické změny, které ovšem globálně nejsou příliš razantní a systému pomáhají jen z části.

Pokud občané nechtějí spoléhat jen a pouze na státem vyplácené dávky, tak mohou na následujících stránkách najít některé vhodné návrhy, jak se vypořádat s budoucí finanční situací.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Autor bude koncipovat diplomovou práci tím způsobem, aby byli zjištěny možnosti řešení pro adekvátní finanční zajištění českého občana v období stáří. Tím bude dosaženo prostřednictvím vypracování předpokládaného odchodu do penze pro jednotlivé skupiny obyvatel s ohledem na platnou legislativu v roce 2017. Jednotlivé návrhy zajištění odpovídající úrovně příjmů v penzi, budou sestaveny a analyzovány s ohledem na konkrétní výši odložené spotřeby v ekonomicky aktivní části života. Též budou vypracovány předpokládané výše státem vyplácené penze z průběžného penzijního systému a jejich komparací v souvislosti s hrubou a čistou mzdou, bude dosaženo náhradového poměru.

Přínosem diplomové práce budou konkrétní návrhy řešení pro jednotlivé skupiny obyvatel prostřednictvím dostupných finančních instrumentů. Skupiny budou rozděleny nejen z pohledu dostatečného věkového rozpětí, pokrývající mladší i starší ročníky, ale též podle příjmového hlediska. Příjmové kategorie obyvatel budou pokrývat soudobý mediánový příjem v České republice, ale též příjmově výše ohodnocené občany. V neposlední řadě bude nastíněno, s ohledem na dodržení navrhovaných postupů, po jak dlouhé období by nakumulované finanční prostředky mohly jednotlivým skupinám občanů postačit.

2.2 Metodika

Diplomová práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je založena na literární rešerši a studiu příslušné platné i historické legislativy s použitím dat Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení, Českého statistického úřadu a dalších, jejichž prostřednictvím je vymezen nejen penzijní systém v České republice. Dále je uvedeno fungování důchodového pojištění vč. definic jednotlivých součástí penzijního systému a praktických příkladů jako je např. průběh valorizace penzí. V dalším bloku jsou použity vybrané finanční nástroje pro zabezpečení adekvátně strávené penze. U finančních nástrojů jsou vyhodnoceny jednotlivé výhody a nevýhody jako formy ke zhodnocování finančních prostředků na období stáří.

Druhá polovina teoretické části je zaměřena na komparaci penzijních systémů ve vybraných státech světa, kterými jsou z větší části Velká Británie, Chile, Polsko a Švédsko. Součástí je též vyhodnocení reformních kroků v daných zemích s objektivním vyhodnocením penzijních systémů ve světě a uvedením kvantitativních kritérií pro určení pořadí zemí. V závěru teoretické části se autor zabývá návrhy penzijních reforem dle globálních institucí s jednotlivými podrobnými návrhy optimálních penzijních systémů.

V úvodu praktické části se autor zabývá východisky zabezpečení na období stáří. Jsou vypracovány výše dosavadních starobních důchodů a průměrné mzdy v ekonomice. Jejich vzájemná komparace určila hrubý a čistý náhradový poměr.

Stěžejní část praktické části tvoří vytvořené rozsáhlé modelové situace pro občany narozené v letech 1962, 1972, 1982 a 1992. Těmto situacím je vytvořen předpokládaný věk odchodu do penze dle platné legislativy. Na základě hodnot je dopočten budoucí starobní důchod a vyhotoven hrubý a čistý náhradový poměr. Následují výpočty a analýzy jednotlivých vybraných finančních nástrojů s možnostmi pro vybrané skupiny obyvatel.

Část vlastní práce je věnována alternativním investicím v podobě koupě nemovitostí na pronájem jako možnosti zajistit si finanční nezávislost. Pro určité skupiny obyvatel je tato možnost vhodná, jak nebyť závislí pouze na důchodových dávkách ze státního průběžného systému, ale z podstaty vlastní zodpovědnosti si uvědomují, že si zajistí alespoň doplňkový příjem i v průběhu ekonomicky aktivní části života.

V další části jsou použity teoretická východiska pro komparaci vybraných finančních nástrojů. Autor se zabývá srovnáním nově vytvořených produktů z původního penzijního připojištění platného do roku 2013. Účastnický a transformovaný fond je podroben komparaci nejen mezi sebou, ale též v souvislosti s životním pojištěním. Též je tato část věnována samotnému smyslu životního pojištění jako prostředku pro zhodnocování finančních prostředků.

3 Teoretická východiska

3.1 Definice penzijních systémů

Penzijní systém je obecně závazná smlouva, která je prioritně určena pro důchodové účely a v níž jsou dávky vypláceny až v té době, ve které mají být vyplaceny tzn. zákonně definovaném důchodovém věku.

Veřejné a soukromé penzijní schéma

Veřejné penzijní schéma je součástí programu sociálního zabezpečení. Penzijní schéma je financováno průběžným způsobem. Několik zemí přešlo částečně na fondový způsob financování či přešly na soukromá penzijní schémata. Označení sociální důchodové pojištění se používá v České republice.

V soukromém penzijním schématu je administrován často přímo zaměstnavatel (v systému zaměstnaneckého penzijního plánu) či soukromé penzijní fondy nebo jiný privátní subjekt. Soukromé penzijní schémata doplňují nebo nahrazují veřejné penzijní plány. V České republice funguje penzijní připojištění s možností státního příspěvku v rámci soukromých penzijních fondů s částečnými vlastnostmi veřejného penzijního schématu v souvislosti ke státnímu příspěvku.¹

Zaměstnanecké a osobní penzijní schéma

V případě účasti zaměstnance (účastníka schématu) v zaměstnaneckém penzijním schématu je nezbytnou podmínkou být v pracovněprávním vztahu se zřizovatelem schématu. Zaměstnanecké plány mohou být zřízeny zaměstnavatelem, asociací zaměstnavatelů pro několik podniků zároveň či profesním sdružením. Administrátorem zaměstnaneckého plánu může být zřizovatel či nezávislý subjekt typu soukromé životní pojišťovny nebo penzijní společnosti. V případě nezávislého administrátora mívá obvykle zřizovatel dozorovou povinnost. Dobrovolnost či povinnost se zúčastnit se značně liší. Původně byly všechny zaměstnanecké plány určeny jako dobrovolné formy doplňkového

¹ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 21 - 22

finančního zabezpečení ve stáří. V důsledku demografického vývoje, stárnutí populace a nízké porodnosti se více zemí zapojuje do tohoto zaměstnaneckého schématu.

Osobní penzijní schémata jsou zřizována a spravována finančními institucemi či penzijními fondy, které se zabývá výplatami dávek. Typicky jde o penzijní společnosti nebo životní pojišťovny. To vše ve většině případů bez spoluúčasti zaměstnavatele daného účastníka (zaměstnavatelé mohou přispívat, ale v tomto typu je to velmi nepravděpodobné). Účastníci této penzijní formy si sami určují svojí instituci a nakupují dávky, které penzijní plán nabízí.²

3.2 Penzijní systém v České republice

Penzijní systém v České republice byl do roku 2013 složen ze dvou složek a to tzv. prvního a třetího pilíře (viz kapitola č. 3.4.5). Mezi základní principy prvního pilíře patří fakt, že je účast prakticky všech ekonomicky aktivních obyvatel povinná. Již od roku 1948 byly důchodového pojištění součástí osoby samostatně výdělečně činné. Na druhé straně pro 99 % obyvatel ve stáří spoléhá právě na výplaty dávek z tohoto systému. Zdrojem pro výplaty penzí jsou odvody důchodového pojištění občanů a jejich zaměstnavatelů, příp. od osob samostatně výdělečně činných.

Charakteristika první pilíře:

- povinný,
- převážně solidární,
- garantovaný státem
- průběžně vyplácen, nic se nespoří,
- odvody na úrovni 28 % za zaměstnance.

Účastníkem je každá fyzická osoba starší 18 let, která je poplatníkem důchodového pojištění. Základní pilíř českého penzijního schématu je založen na principu, co se v daný okamžik vybere od účastníků, to je použito na výplatu stávajícím penzistům. Tudíž zde nejsou individuální účty, na kterých by se kumulovaly finanční prostředky. Každý účastník

² CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 22

musí doufat, že v době jeho odchodu do starobního důchodu bude dostatečný počet účastníků, kteří budou odvádět adekvátní odvody na výplatu. Metoda průběžného financování je založena na solidaritě mezi generacemi.

System stojí na průběžně financovaném pay-as-you-go systému (dále jen PAYG). Tento systém předpokládá, že příspěvky od ekonomicky aktivních občanů do penzijního systému vystačí na výplaty současným seniorům.

Převážný počet penzijních systémů, kde funguje PAYG systém vytváří implicitní dluh. Penzijní systémy slibují vyšší dávky, než ve skutečnosti mohou pokrýt z vybraných odvodů. Proto je většina důchodových účtů ve schodku. Prodlužování střední délky života prohlubuje současné nastavení plánů. Prodlužující se střední délka života znamená, že občané pobírají starobní dávky delší dobu. Na druhé straně se snižuje počet těch, kteří odvádí příspěvky, jelikož ve vyspělých ekonomikách se snižuje míra porodnosti.

Tabulka č. 1: Faktory ovlivňující důchodový účet

Příjmová stránka	Výdajová stránka
Demografický vývoj	Doba pro odchod do důchodu
Vývoj hospodářství	Počet odpracovaných let
Výše odvodů od účastníků	Započítání náhradových dob
Míra nezaměstnanosti	Demografický vývoj
Náhradový poměr	Vzorec výpočtu penzí

Zdroj: JANDA, Josef. Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4400-1.

Na vývoj bilance penzijního účtu má vliv řada faktorů, viz tabulka č. 1. Důležitým faktorem je demografický vývoj populace, viz kapitola č. 3.3. Další faktory ovlivňují penzijní účet maximálně střednědobě, jelikož převážně vychází z politických zadání. Z nepolitických rozhodnutí ovlivňuje bilanci převážně vývoj hospodářských cyklů. Na tabulce č. 2. je zachycen vývoj českého penzijního účtu. Lze vyjádřit, že v období hospodářského rozmachu bylo saldo účtu v přebytku a v období hospodářské recese je naopak ve schodku. Mimo jiné je to dáno tím, že v konjunkturu je více občanů ekonomicky aktivních a odvádí příspěvky, zatímco v období recese je nižší zaměstnanost a tím se snižují odvody příspěvků.

Tabulka č. 2: Vývoj českého penzijního účtu v letech 2002 - 2014 (v mld. Kč)

roky	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
vývoj	-16,1	10,7	2,2	6	-29,3	-43,9	43,4

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování dat autorem.

3.2.1 Zrušení fondového pilíře

Nově zavedené dobrovolné fondové penzijní spoření platné od roku 2013 bylo do roku 2016 zrušeno bez náhrady. Vstup do druhého pilíře byl dobrovolný a měl zhruba 84 tisíc účastníků. To bylo o mnoho méně, než se očekávalo při zavádění tohoto kroku. Od poloviny roku 2015 již nebylo možné do druhého pilíře vstoupit.

Účastníci druhého pilíře o své finanční prostředky nepříjdu a mohou zvolit jednu ze tří možností. Buď vyplatit celé nakumulované finanční prostředky včetně vyvedených prostředků z prvního pilíře na svůj osobní bankovní účet či nechat finanční obnos převést na penzijní připojištění či doplňkové penzijní spoření.

Občané, kteří se se účastnili druhého pilíře, odváděli na sociální pojištění méně prostředků než občané, kteří se nezúčastnili. Z tohoto důvodu bude ve státní starobní penzi zohledněn tento fakt a účastníci druhého pilíře budou mít nižší starobní penzi než občané, kteří se nezúčastnili. V případě pouze tříletého trvání nebude mít vstupu do druhého pilíře velký vliv na konečnou výši starobní penze. Bývalý účastníci mohou též vrátit finanční prostředky o které „přišel“ první pilíř (z obdržených prostředků) a narovnat si tak původní výpočet pro svůj starobní důchod.

Rozdíl mezi druhým a třetím pilířem lze spatřovat též ve faktu existence jakéhosi daňového zvýhodnění. Pokud by lidé nevstoupili do druhého pilíře a chtěli si „ušetřená“ dvě procenta každý měsíc sami investovat, tak je ovšem ještě předtím prostřednictvím svého platu či mzdy museli zdanit daní z příjmu. Reálně tedy mohli disponovat méně než dvěma procenty.

Z důvodu zrušení druhého pilíře se od roku 2017 zvyšuje podpora českého třetího pilíře. Je možné čerpat vyšší daňové úlevy pro účastníky. Též je navýšena možnost příspěvku pro zaměstnavatele do částky 50 tis. Kč pro příspěvky do penzijního připojištění,

doplňkového penzijního spoření a životního pojištění. Účastníci si budou moci též odečíst až 24 tis. Kč ročně od základu daně za rok 2017 z důvodu příspěvkových plateb do třetího pilíře.

3.2.2 Důchodové pojištění v České republice

„Základní důchodové pojištění tvoří společně s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení v České republice. Důchodový systém je založen na základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Dále částečně na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., a na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb.“³ V rámci dobrovolných doplňkových schémat jsou zastoupeny produkty soukromých pojišťoven, a to převážně životním pojištěním. V zemích Evropské unie a OECD jsou často aplikovány zaměstnavatelské penzijní systémy, které však v České republice nejsou zastoupeny.

„Základní povinné důchodové pojištění je dávkově definované (DB) a průběžně financované (PAYGO). Je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní občany. Právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce, neexistují speciální odvětvová či profesní schémata. Pouze z organizačně administrativního hlediska platí jisté odchylky pro tzv. silové rezorty (např. pro hasiče, policisty, celníky nebo vojsko). Penze ze základního důchodového pojištění pobírá 99 % obyvatel ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod.“⁴

3.2.3 Druhy důchodů

Z důvodu kompletní přehlednosti důchodového pojištění v České republice se tato kapitola bude věnovat rozdělení důchodových dávek. V současné době se rozeznávají čtyři základní druhy důchodových dávek poskytovaných z českého důchodového pojištění, které se následně rozdělují podrobněji. Všechny tyto typy důchodů jsou přiznávány a vypláceny

³ Důchodové pojištění: Druhy dávek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

⁴ Důchodové pojištění: Druhy dávek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

státním aparátem, neboť jsou financovány ze státního rozpočtu získávaných především prostřednictvím pojistným na sociálním zabezpečení, konkrétně jednou z jeho částí, tj. pojistným na důchodové pojištění. Podmínky nároku na tyto dávky jsou zastřešeny státem a způsob určování jejich výše je stanoven zákonem č. 155/1995 Sb.⁵, o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.⁶

Společným jmenovatelem je, že dávky vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení každému občanu, kterému vznikne nárok na konkrétní dávku. Nejčastější důchodovou dávkou je starobní důchod. Dalším nejčastěji vypláceným důchodem v České republice je invalidní důchod. Zákonný nárok vzniká každému, kdo je nepřetržitě nejméně 12 měsíců v pracovní neschopnosti. Poté tzv. posudková komise složená z lékařů rozhodne, zdali a do jakého stupně invalidity nemocný spadá a podle toho získá invalidní důchod. Rozeznáváme celkem tři invalidní stupně. Dále se jedná o pozůstalostní důchody, které se rozdělují na vdovský, vdovecký důchod a sirotčí důchod. Dalším typem je např. výsluhová renta, na kterou mají nárok policisté či příslušníci armády po 15 resp. 20 letech souvislé služby, záleží na předchozím platu, stupni vzdělání, hodnosti a počtu odpracovaných let.

Na pozůstalostní důchody mají obecně nárok pozůstalí po zemřelém. Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod má každý, kdo má nárok na odchod do starobní penze méně než čtyři roky od data úmrtí manželky či manžela. Mezi další podmínky např. patří, že se poskytuje i v případě, pokud je péče o nezaopatřené děti nebo péče o nemohoucí osoby. Sirotčí důchod je poskytován nezaopatřenému dítěti po svém rodiči nebo po osobě, která převzala dítě a pečuje o něj. Nezaopatřené dítě má nárok na získání v okamžiku, kdy jeho matka, otec či osvojitel zemřel následkem pracovního úrazu nebo pobíral starobní či

⁵ Zákon o důchodovém pojištění je účinný od 1.1.1996, avšak od té doby byla přijata řada legislativních změn a ve většině z nich směřovala k úpravě parametrů, aby byla zabezpečena finanční udržitelnost důchodového systému při současném zachování adekvátní úrovně dávek. Zdroj: Důchodové pojištění: Druhy dávek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

⁶ VOŘÍŠEK, Vladimír. Pomýšlíte na důchod?. Praha: ASPI, 2005-^^^-. ISBN 978-80-7357-251-8. Str. 13.

invalidní penzi. Současně se sirotčí důchod vyplácí i těm dětem, jejichž rodiče splnili nárok na výplatu starobního či invalidního důchodu.⁷

3.2.4 Starobní důchody

V základním slova smyslu do dávky starobního důchodu řadíme starobní důchody včetně předčasných starobních důchodů.

Složení starobního důchodu:

- ze základní výměry,
- z procentní výměry.

Základní výměra je stanovaná pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na celkovou délku doby pojištění a výši předešlých příjmů. Pokud jsou splněny podmínky nároku na výplatu více druhů důchodů důchodové dávky nebo na výplatu starobního důchodu či invalidního důchodu, vyplácí se pouze jen jeden důchod a to nejvyšší. Pokud jsou současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního či invalidního důchodu a na výplatu vdovského nebo vdoveckého či sirotčího důchodu, tak se vyplácí ten důchod, který je vyšší v plné výši a zároveň z ostatních je umožněna výplata poloviny procentní výměry.⁸

Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) zabezpečuje nejen výplatu, jeho výši a zdali vůbec jsou splněny nároky na získání. Výjimkou jsou případy, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstvem vnitra, spravedlnosti a obrany. ČSSZ zajišťuje též valorizaci všech druhů vyplácených důchodů z českého důchodového pojištění.

⁷ VOŘÍŠEK, Vladimír. Pomýšlíte na důchod?: Druhy důchodů. Praha: ASPI, 2005-^{^^^}. ISBN 978-80-7357-251-8.

⁸ Důchodové pojištění: Druhy dávek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

3.2.5 Doba pojištění

V důchodovém pojištění je podstatná doba pojištění. Je to jedna z podmínek nároku na důchod i jeden z faktorů ovlivňujících výši důchodu. Doba pojištění se však zpravidla započítá pouze za období, za která je za pojištěnce hrazeno pojistné na důchodovém pojištění, tj. po dobu výkonu pracovní činnosti (jako zaměstnanci či osoby samostatně výdělečně činné). Do doby se vedle těchto časových období při stanovení nároku na důchod a při stanovení výše důchodu podle odpovídajících pravidel započítávají i náhradní doby.⁹

Náhradní dobou je období, kdy pojištěnec neodvádí pojistné.¹⁰ Toto období se však započítává při stanovení výše důchodu i pro účely stanovení nároku na důchod jako doba pojištění. U starobního důchodu platí pod podmínkou, že občan získal za život min. 365 dnů doby pojištění na základě výdělečné činnosti.

Příkladem jsou:

- doba výkonu vojenské služby,
- doba studia (do 31.12.2009),
- doba péče o dítě,
- doba pobírání invalidního důchodu III. stupně a plného invalidního důchodu,
- doba péče o osobu bezmocnou nebo závislou na pomoci jiné osoby.¹¹

Pokud o starobní důchod požádáme v roce 2017, tak musíme splnit dobu pojištění nejméně 33 let nebo minimálně 30 let doby pojištění bez náhradních dob. V případě žádosti o starobní důchod v roce 2018 již bude zapotřebí splnit dobu pojištění v minimálním rozsahu

⁹ Doba pojištění – důchodové pojištění. Slovník sociálního zabezpečení [online]. Copyright © 2016 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/doba-pojisteni- Duchodove-pojisteni.html>

¹⁰ Nezapočítávají se do 18 let věku a většina z nich se započítává při stanovení výše důchodu nebo při stanovení nároku na důchod pouze z 80 procent délky. Zdroj: Náhradní doba pojištění. Slovník sociálního zabezpečení [online]. Copyright © 2016 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/nahradni-doba-pojisteni.html>

¹¹ Náhradní doba pojištění. Slovník sociálního zabezpečení [online]. Copyright © 2016 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/nahradni-doba-pojisteni.html>

34 let nebo alespoň 30 let doby pojištění bez náhradních dob. V roce 2019 a dále bude tato minimální hranice nejméně 35 let nebo alespoň 30 let doby pojištění bez náhradních dob.

3.2.6 Valorizace

Důchody se každý rok, zpravidla od ledna, navyšují o změnu míry inflace a třetinu růstu průměrné mzdy v ekonomice. Inflace je v posledním období na nízké úrovni, a tak se penze zvyšují o desetikoruny. V současnosti z tohoto důvodu může začít přibývat počet penzistů ohrožených chudobou.

Zádrhelem je ten fakt, že základem valorizace je obecná míra inflace. Inflace se počítá z rozsáhlého spotřebního koše čítajícího zhruba 700 výrobků a služeb, jehož skladba se odlišuje od toho, co nejčastěji nakupují senioři. Senioři vydávají ze svých penzí převážnou část na výdaje související s bydlením, stravováním a zdravotní péčí. Z tohoto důvodu by bylo vhodnější, aby se penze valorizovali podle vývoje inflace, která by byla přímo odvislá od spotřebního koše penzistů.

Do roku 2011 schvalovala vláda valorizace vládním nařízením. Od roku 2012 valorizaci penzí stanovuje vyhláškou Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Od roku 2017 se zvyšují důchody starobní, včetně předčasných starobních důchodů, invalidní důchody (pro invaliditu I., II. a III. stupně), vdovecké, vdovské a sirotčí důchody. Základní výměra důchodu, která je stejná pro všechny typy důchodů, se zvyšuje o 110,- Kč na částku 2550,- Kč.¹² Základní výměra se pohybuje na úrovni 9 % průměrné mzdy v ekonomice, každý rok je stanovena vyhláškou.¹³ Druhá část, jak je uvedeno v kapitole č. 3.2.4, je individuální v závislosti na získané době důchodového pojištění a na předešlých příjmech. Právě v roce 2017 se zvyšuje o 2,2 %.¹⁴

¹² O této konkrétní výši valorizace rozhodla vláda nařízením č. 325/2016 Sb. Pozn. autora.

¹³ Základní výměra důchodu [online]. Česká správa sociálního pojištění [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/zakladni-vymera-duchodu.html>

¹⁴ Valorizace vyplácených důchodů [online]. Česká správa sociálního pojištění [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/28772/TZ_valorizace_duchodu_od_ledna2017_0712216.pdf

Tabulka č. 3: Příklad valorizace penzí (v Kč)

Rok	2016	2017	Změna oproti minulému roku
Složky důchodu			
Základní výměra	2440	2550	110 Kč
Procentní výměra z:	10000	10220	2,2 % tj. 220 Kč
Důchod celkem	12440	12770	2,65 % tj. 330 Kč

Zdroj: Vlastní propočty autorem.

V tabulce č. 3. autor ilustruje, že reálná změna celkové vyplacené částky za starobní důchod v roce 2017 oproti roku předešlému je vyšší o 2,65 % v případě, pokud byla procentní výměra počítána z částky 10 tis. Kč v roce 2016. V peněžním vyjádření se jedná o zvýšení z 12440,- Kč na částku o 330,- Kč vyšší.

Minimální důchod se skládá ze základní výměry důchodu a částky, která je dle zákona brána jako minimální výše procentní výměry. Minimální starobní důchod přiznaný v roce 2016 je tedy 3210 Kč (složený z položek 2440 Kč + 770 Kč). Důchod v této minimální částce je vyplácen v tom případě, pokud se splňuje podmínka potřebné doby pojištění, ale v rozhodném období byl získáván velmi malý či téměř žádný příjem.

3.2.7 Stanovení výše starobních důchodů

Starobní důchod stanovuje Česká správa sociální zabezpečení na základě dosavadních příjmů, ze kterých zaměstnanci nebo osoby samostatně výdělečně činné platili sociální pojištění. Pokud bude ČSSZ stanovovat starobní důchod v roce 2017, tak bude vycházet z let 1986 až 2016, tzn. z posledních dvaceti let.

V roce 2017 vzniká nárok na starobní důchod občanům, kteří dosáhnou důchodového věku (viz příloha č. 1) a získají potřebnou dobu pojištění minimálně 33 let. Mohou to být např. muži narození mezi lednem až říjnem v roce 1954 nebo např. ženy narozené od září 1956 do dubna 1957, které vychovaly dvě děti apod. dle zákona.

Do výpočtu penze vstupují redukční hranice. První redukční hranice v roce 2017 se do částky 12423 Kč započítává ze 100 %. Druhá redukční hranice je od částky vycházejí z první redukční hranice do částky 112928 Kč. Ta se započítává z 26 %. K osobnímu

vyměřovacímu základu, který přesáhne hranici druhé redukční hranice, se nebere ohled. Redukční hranice pro redukci denního vyměřovacího základu viz dále.

Upravené redukční hranice činí:

- 942,- Kč pro první redukční hranici,
- 14012,- Kč pro druhou redukční hranici,
- 2842,- Kč pro třetí redukční hranici.¹⁵

Sazby pojistného na sociální pojištění od roku 2017:

- u zaměstnance 6,5 % z vyměřovacího základu,
- u zaměstnavatele 25 % z vyměřovacího základu (z toho 1,5 % na státní politiku zaměstnanosti, 2,3 % na nemocenské pojištění a 21,5 % na důchodové pojištění).¹⁶

Pro osoby samostatně výdělečně činné platí jiná pravidla a těmi se zde nebudeme blíže zabírat. Obecně ovšem platí, že tyto osoby platí nižší pojistné z důvodu nižších vyměřovacích základů. Dále odvádí 28 % z vyměřovacího základu na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti a pokud je účastníkem nemocenského pojištění, tak 2,3 % z vyměřovacího základu na tuto kapitolu.

3.3 Demografický vývoj populace

Demografický vývoj populace je pro dlouhodobou udržitelnost penzijního systému nezbytný a je to zapotřebí sledovat a předpokládat jeho vývoj.

Proces demografické změny vzhledem ke stárnutí populace znázorňuje růst průměrného věku obyvatel, který mezi lety 1991 a 2008 vzrostl o čtyři roky. Mezi těmito roky vzrostl celkový počet občanů nad 60 let z 1,85 mil. na 2,25 mil. Rozdíl o 400 tis. obyvatel signalizuje proces demografického stárnutí měřeného podílem seniorů v populaci. Populační velikost poproduktivního věku by měla dosahovat v roce 2020 přes 2,5 mil. občanů. Dosažení absolutně nejvyššího počtu občanů v poproduktivním věku je očekáváno

¹⁵ Sociální pojištění [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1349>

¹⁶ Sociální pojištění [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1349>

okolo roku 2060, kde by měl být počet občanů lehce přes 3,4 mil. V současnosti vykazuje tato kategorie podíl na celkovém počtu populace 22 %, avšak okolo roku 2060 to již bude přes 30 %.

Proces stárnutí již od roku 2005 vykazuje a dále bude vykazovat značnou dynamiku pro podíl obyvatel nad 65 let na celkové populaci. Výsledky prognóz dokládají, že i v nadcházejících letech bude základním rysem vývoje obyvatelstva jeho progresivní stárnutí.¹⁷

3.3.1 Střední délka života

Velice důležitým tématem v souvislosti s demografickým vývojem české populace a prodlužujícím se věku odchodu do penze je střední délka života. Vyjadřuje počet let, které pravděpodobně občan prožije, a to právě x-letý za předpokladu, že po celou dobu jeho života se nezmění vývoj vymírání, který se zjišťuje úmrtnostními tabulkami.

Střední délka života občanů se prodlužuje. Občané pobírají důchody déle než v minulosti. Nevyplácejí se pouze starobní penze, ale také invalidní a pozůstalostní důchody, tudíž celková zátěž pro sociální systém je větší. Naděje dožití se prodloužila mezi roky 1989 až 2015 u mužů o 7,7 let a o celých 6 let u žen. Pokud je sledován ročník narození 1992, tak má naději dožití se věku 68,5 roku, pokud jde o muže. V případě narození ženy v roce 1992 má naději dožití se věku 76,1 let. Příklady dalších ročníků jsou uvedeny v tabulce č. 4.

¹⁷ BURCIN, Boris a Tomáš KUČERA. Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008-2070: Textová část [online]. 2010. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8842/Prognoza_2010.pdf

Tabulka č. 4: Naděje dožití v ČR pro muže a ženy narozené v letech 1989 – 2015

Rok narození	Muži	Ženy
1989	68,1	75,4
1992	68,5	76,1
1997	70,5	77,3
2002	71,1	78,1
2007	73,7	79,9
2012	75,0	80,9
2015	75,8	81,4

Zdroj: Vybrané demografické údaje v ČR: Naděje dožití při narození (roky), muži, ženy [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0101.pdf/748889f6-5739-401b-8aed-90924d1865af?version=1.2. Vlastní zpracování dat autorem.

Z hlediska demografického vývoje dochází k prodlužování doby, po kterou je starobní penze pobírána. V roce 2014 byla průměrná délka pobírání penze 23,6 roku. V roce 2002 to bylo 20,7 roku a pro představu v roce 1970 zhruba 11 let. V tabulce č. 5 je nastíněn vývoj prodlužující se průměrné délky pobírání starobních důchodů. Od roku 2002 do roku 2014 se doba zvýšila o téměř tři roky.

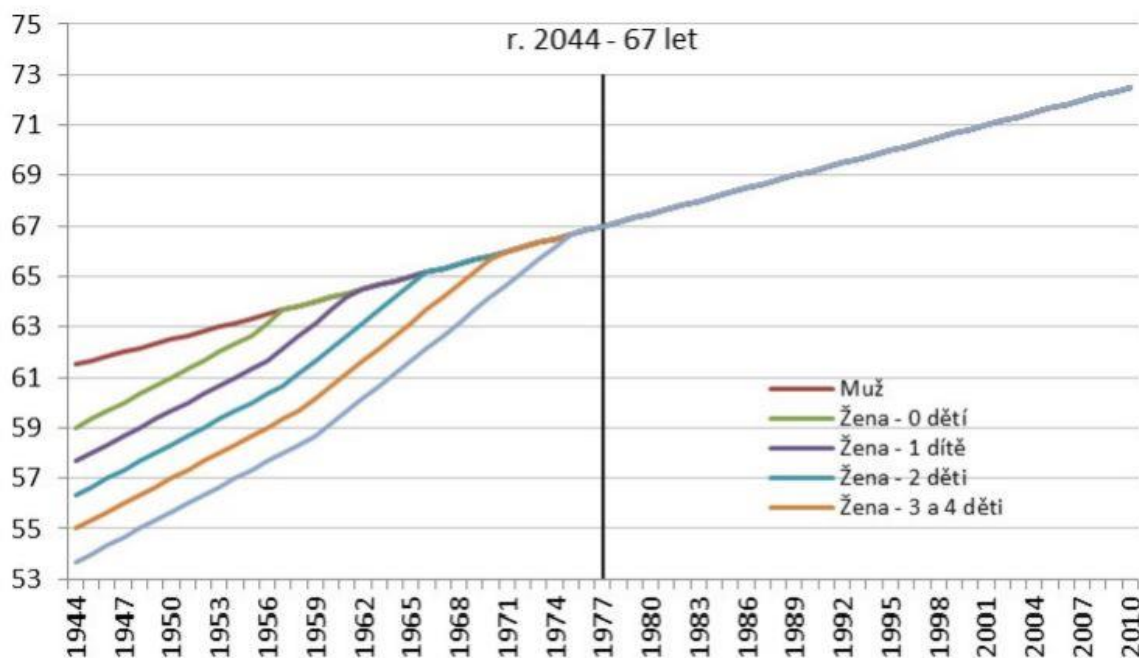
Tabulka č. 5: Průměrná délka pobírání penze v letech 2002 - 2014

Rok	Průměrná délka pobírání penze v letech
2002	20,7
2004	21,3
2006	21,7
2008	22,3
2010	22,8
2012	23,3
2014	23,6

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

S demografickým vývojem souvisí adekvátní nastavení věkové hranice odchodu do penze. Věk odchodu do penze ovlivňuje poměr mezi počtem ekonomicky aktivní populace a ekonomicky neaktivní části populace. Zákonnou hranici lze použít jako nástroj omezující dopady citelných demografických disproporcí mezi věkovými generacemi na výslednou bilanci průběžně financovaného penzijního schématu. Graf č. 1 ukazuje, že v následujících letech bude docházet ke zvyšování penzijního věku. Od roku 2044 bude věková hranice podle dnes platné legislativy sjednocená pro muže i ženy na 67 let a bude se prodlužovat s každým přibývajícím rokem života o dva měsíce.

Graf č. 1: Věk odchodu do důchodu pro vybrané ročníky

Zdroj: Důchodový věk: Český důchodový systém. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

Postupné zvyšování zákonného odchodu do penze po roce 2044 je nastaveno tím způsobem, aby adekvátně kopíroval předpokládaný růst střední délky života.

Ženy pobírají penzi v průměru téměř o sedm let déle, než je tomu u mužů. Z důvodu postupného sjednocování odchodu do důchodu zůstane rozdíl mezi muži a ženami stále. Avšak bude mírně klesat i s tím faktem, že se ženy dožijí staršího věku z důvodu delší naděje dožití.

3.4 Finanční nástroje v penzijním plánování

V oblasti osobních financí se velmi často občané chovají nezodpovědně. Nemají rozumný plán cesty vpřed. V dnešní situaci žije spousta lidí od výplaty k výplatě, netvoří si žádné rezervní fondy. V situaci, kdy je potká nějaký finanční zádrhel, např. porucha důležité součásti domácnosti či zdravotní komplikace, tak mají problém. Každopádně základem osobního plánování je odpovědnost vůči své osobě, případně rodině a nejbližším. Na nečekané finanční výdaje bychom měli být připraveni, ale jakým způsobem?

Pokud nás čeká jakýkoli velký výdaj, který se nedá zaplatit z měsíčního příjmu, musíme si odkládat finanční prostředky stranou. Jaké finanční nástroje použít pro dlouhodobější zhodnocování kapitálu je nastíněno v dalších kapitolách.

3.4.1 Finanční nástroje

Zodpovědní občané jsou zvyklí odkládat si finanční prostředky na budoucnost. Samozřejmě za předpokladu, že mají možnost si odkládat část ze svých příjmů. Mohou tvořit krátkodobou rezervu určenou např. na opravu pračky nebo osobního automobilu. Takový přístup je žádoucí a je uskutečňován prostřednictvím např. spořicího účtu.

Jakým způsobem investovat v dlouhodobém horizontu směřující k období stáří za předpokladu, že chceme využít investičních instrumentů? Podle zákona o podnikání na finančním trhu bývají investičními nástroji nástroje peněžního trhu, investiční cenné papíry v podobě dluhopisů, akcií, derivátů a nástrojů kolektivního investování.

Nástroje peněžního trhu jsou krátkodobé instrumenty s dobou platnosti do jednoho roku. Tento nástroj neposkytuje podporu pro dlouhodobé investování. Dluhopis je dlouhodobý cenný papír se stanovenou dobou splatnosti. Vyjadřuje závazek dlužníka vůči věřiteli. Nominální hodnota dluhopisu je jmenovitá dlužná částka a musí být zaplacená k datu splatnosti. Dále dluhopis nabízí tzv. kupón. Kupónem je sjednaný úrok, který je vyplácen majiteli dluhopisu. Dalším instrumentem jsou akcie. Akcie je dlouhodobý cenný papír se kterým se obchoduje. S držením akcie jsou spojena práva akcionáře podílet se na řízení společnosti, zisku a na likvidačním zůstatku při případném úpadku společnosti. Akciové společnosti hromadí upisováním akcií základní kapitál, který představuje výhodnou formu kumulace kapitálu od akcionářů a tím rozkládají riziko na více osob. Akcie se nakupují z důvodu očekávaného růstu kapitalizace a z pravidelně vyplácených dividend. Tímto se dostáváme k nástrojům kolektivního investování, se kterým se budeme nadále zabírat z důvodu aplikovatelnosti na většinu možných uchazečů o tento typ zhodnocování prostředků.

3.4.2 Nástroje kolektivního investování

Nejrozšířenější formou kolektivního investování jsou podílové a investiční fondy. Místo využití prostředků na okamžitou spotřebu je touto možností použít prostředky jako

investici a předat je obhospodařující investiční společnosti, která je za úplatu odpovědně zhodnocuje a na oplátku očekávají účastníci v budoucnu odpovědné výnosy. Účastník nákupem podílových listů podílového fondu příp. nákupem akcií investičního fondu, svěří své prostředky fondu. O správu finančních prostředků se stará odborník, typicky správce fondu či portfolio manažer.

Finanční trh nabízí mnoho možností, jak dlouhodobě nakládat s finančními prostředky. Rozhodnutí občanů, kterou variantu si vyberou, zásadně ovlivní to, jak budou či nebudou připraveni na budoucí období. Může nastat situace, kdy občané o velkou část hodnoty úspor na svém běžném účtu přijdou z důvodu inflace, která snižuje kupní sílu prostředků v čase. Nebo může nastat situace, že investovali jen do úzkého souboru akcií a potřebovali akcie přeměnit na hotové finanční prostředky právě v době, kdy jejich hodnota např. dočasně klesla (jako v období krizi). V příloze č. 2 najdeme srovnání poplatků u dlouhodobých finančních produktů.

Jednou z vhodných dlouhodobých forem zhodnocování kapitálu na období stárí je pravidelné investování. Investování pravidelného obnosu vede k tomu, že pokud jsou ceny akcií nízko, nakoupí jich investiční fond více, když jsou naopak vysoko, nakoupí jich menší počet. Výsledná nákupní cena bude příznivější než při jednorázovém nákupu a výnos potencionálně vyšší.

Mezi výhody kolektivního investování patří profesionální správa majetku. Investiční společnosti najímají portfolio manažery, kteří hledají zajímavé investiční příležitosti a mají k dispozici aktuální a relevantní informace, které by bylo velice složité vyhodnocovat individuálně z pozice investora. Velké množství prostředků umožňuje investovat mnohem efektivněji než samotnému investorovi. V nemálo situacích mohou nakupovat cenné papíry, které nejsou drobnému investorovi dostupné.¹⁸

Výhody kolektivního investování:

- profesionální správa investovaných prostředků,
- široká diverzifikace,

¹⁸ SYROVÝ, Petr. Investování pro začátečníky. 3. zcela přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, 45 - 86. Investice. ISBN 978-80-271-0092-7.

- široký výběr fondů,
- nižší náklady investování,
- administrativní a časová nenáročnost,
- vysoká likvidita u většiny typů fondů.

Nevýhody kolektivního investování:

- operační riziko,
- občas nezanedbatelné správcovské poplatky,
- vstupní poplatky.

Nejrozšířenějším typem kolektivního investování jsou podílové fondy. Tím se nadále autor bude v této práci zabývat. Činnost je prováděna investiční společností. Podílový fond není právnickou osobou. Jednoduše jde o soubor majetku, konkrétně podílových listů. Tento majetek sice obhospodařuje investiční společnost, ale patří všem jednotlivým vlastníkům podílových listů. Majetek fondu a investiční společnosti je z legislativních důvodů oddělený. V případě úpadku společnosti podílníky nic neohroží a konkrétní fond může nadále fungovat pod jiným správcem. Podílníci jsou vlastníky části fondu a jejich podíl na majetku fondu ztělesňují podílové listy.

Podílové fondy jsou nejčastěji otevřené či uzavřené. Uzavřený fond neodkoupuje podílové listy, jelikož nemá povinnost odkupu před uplynutím určené lhůty. Likvidita v tomto typu fondu je tedy velice omezena. Závisí na zájmu jiného potenciálního investora o případném odkoupení.

Otevřený podílový fond neomezuje počet vydávaných listů a s podílovým listem je spojena povinnost odkoupení. Společnost vydá i odkoupí podílový list za aktuální tržní hodnotu. Likvidita je velmi vysoká a splňuje nároky flexibility z důvodu neočekávaných životních situací účastníků v případě nenadálé změny investičního cíle. Rozhodně není vhodné investovat do podílového fondu a za několik měsíců podílové listy odprodat, ale pokud nastane tato situace a klient chce hotové prostředky, má za aktuální tržní cenu svých podílových listů možnost přeměnit v hotovost.

Skladbu jednotlivých fondů tvoří mnoho cenných papírů, např. několik desítek různých akcií. Úpadek jednotlivé společnosti má na hodnotu fondu nepatrný vliv. Diverzifikace omezuje kolísání hodnoty investice. To se projevuje převážně u fondu fondů.

Ty zaručují diverzifikovanější rozložení rizik než klasické podílové fondy. Namísto konkrétních dluhopisů či akcií nakupují do svého portfolia podílové listy jiných fondů. Tím dochází ke kompletní diverzifikaci. Na druhou stranu mají vyšší poplatkovou strukturu.

Klasifikace podílových fondů podle obsahu:

- Fondy peněžního trhu,
- Dluhopisové fondy,
- Akciové fondy,
- Smíšené fondy,
- Realitní fondy,
- Komoditní fondy,
- Fondy fondů.

Klasifikace podílových fondů podle investiční strategie:

- Regionální fondy (např. evropské fondy či fondy rozvíjejících se ekonomik),
- Sektorové fondy (např. automobilky, finance, zemědělství apod.),
- Dividendové fondy,
- Garantované fondy,
- Etické fondy (např. ekologické fondy),
- Fondy životního cyklu.¹⁹

V rámci investičního plánování na stáří jsou zajímavé fondy životního cyklu. Podstatou dlouhodobého investování je, že čím delší je investiční horizont, tím rizikověji může být portfolio složeno. Při investování na 30 let jsou pravidelně se opakující krátkodobé výkyvy zcela normální a nemusí investory zajímat. Ale jaká situace bude za 25 let? Do konce investičního horizontu bude zbývat 5 let, a v případě propadu trhu se již nemusí ztrátu podařit dorovnat. Z toho důvodu nebude chtít investor o své prostředky přijít.

¹⁹ CIPRA, Tomáš. Penze: kvantitativní přístup. Praha: Ekopress, 2012, 35 - 52. ISBN 978-80-86929-87-3.

Fondy životního cyklu postupně snižují riziko s blížícím se koncem investičního horizontu. Na počátku investičního cyklu investují převážnou část portfolia do rizikovějších aktiv (akcií) a postupem času zvyšují podíl konzervativnějších dluhopisů. Toto zabezpečí investora, že např. rok před plánovaným koncem investičního horizontu budou investice v propadu např. o 30 %.

Nevýhodou může být menší flexibilita. Portfolia si nelze přizpůsobit na míru. U většiny produktů je pevně daný i způsob a doba realokace. Na konci horizontu je portfolio složeno z konzervativních investic. Při odchodu do penze nemusí být vhodné mít složené portfolio z konzervativních investic. Lze nastavit horizont na delší dobu, než požadujeme poprvé čerpat prostředky a nechat realokaci portfolia proběhnout později. Můžeme využít částečných výběrů a tím si zabezpečit pravidelnou měsíční částku potřebnou pro bezproblémové žití v penzijním věku.

Výnosy z investic jsou v České republice osvobozeny od daně z příjmu fyzických osob za předpokladu, pokud občan investici držel nejméně po dobu třech let, což splňuje tzv. tříletý časový test. V případě, že investor cenný papír či podílový list odprodá před uplynutím této lhůty, podléhá výnos 15 % dani a je nutno podat daňové přiznání. V případě dlouhodobých investic na finančně zajištěné stáří nemusí toto opatření být negativem, a to z toho důvodu, že dlouhodobá investice na penzi bude delší než ony tři roky. Výhodou je to oproti např. investicím prostřednictvím investičního životního pojištění, kde je výnos zdaněn vždy (jsou zde daňové benefity). Druhým možným způsobem, jak být od daně osvobozen je případ, kdy celkový roční příjem z prodeje podílových listů nepřesáhne částku 100 tisíc Kč. V opačném případě je třeba podat daňové přiznání.

3.4.3 Investiční životní pojištění

Životní pojištění lze chápat různými způsoby. V rámci klasického životního pojištění se prioritně pojišťuje proti úmrtí pojištěného. V souvislosti s tímto faktem je však životní pojištění užitečné i pro oblast penzí.

V souvislosti s oblastí penzí lze uplatnit pozůstalostní penzi, kterou např. v situaci, kdy je garantována minimální doba penze. To se uplatňuje v souvislosti s předčasným úmrtím klienta pobírajícího starobní penzi, kdy souvisle pokračuje ve formě pozůstalostní penze (z důvodu dodržení minimální doby trvání dle příslušných uzavřených smluv).

Komerční životní pojištění lze označit též jako komerční důchodové pojištění. V tomto smyslu při velmi usilovném využívání může vést k vytvoření tzv. anuitních trhů, většinou ve Spojených státech amerických, Velké Británii, Chile a dalších zemích, kde typicky není státní penzijní systém není tolik významný. Na anuitních trzích se obchoduje s životními rentami (též doživotní komerční penze).

„Životní renta konvertuje kapitál vytvořený splátkami pojistného či jednorázovým pojistným v životní pojišťovně ve formě technické rezervy označované v pojišťovnách jako rezerva pojistného na tok anuitních plateb. Anuitní platby jsou vypláceny do konce života oprávněnému vlastníkovi renty (pojištěnému).“²⁰ Jednorázové zaplacené pojistné směřující do komerční pojišťovny má velice často podobu transferu kapitálu nakumulovaného v příspěvkově definovaném důchodovém fondu na příslušný účet účastníka, který je zároveň v budoucnu vlastníkem renty. V České republice se v rámci třetího reformovaného pilíře od roku 2013 doplňkové penzijní spoření (viz kapitola č. 3.4.5) řídí právě principem viz výše.

Pokud chceme dlouhodobě využít investování prostřednictvím pojištění, tak by se nemělo zapomínat na fakt, že pokud bychom zrušili z nějakého důvodu smlouvu do dvou let od vzniku smluvního vztahu, tak nedostaneme zhora nic. Je to dáno poplatkovou strukturou. Pokud je měsíční pojistné tisíc korun, tak jsou poplatky na uzavření smlouvy a provize tisíc korun krát dva roky.

Standardně jsou strhávány vstupní poplatky u fondů. Každopádně je obvyklé, že samotné pojišťovny ještě přidávají další poplatky spojené s kolektivním investováním. Podílové fondy mají též své správcovské poplatky, které platíme i v případě vlastní investice prostřednictvím investiční společnosti, ale pojišťovny zde opět platí další „zdvojené“ poplatky. Mimo tohoto typu poplatků, též musí klienti počítat s platbou za vedení pojištění, které je ukryto v rámci měsíčních plateb.

Pokud si chceme zajistit adekvátní pojistné krytí je vhodnější zvolit rizikové životní pojištění, kde za zaplacené pojistné máme adekvátně pojištěná životní rizika v podobě např. invalidity, trvalých následků úrazu, závažných onemocnění, pracovní neschopnosti či

²⁰ CIPRA, Tomáš. Penze: kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 25 – 26

denního odškodného v případě úrazu. Přesně máme k dispozici částky, které za daná rizika platíme ve formě pojistného.

Zhodnocování finančních prostředků probíhá způsobem, že životní pojišťovna přijaté prostředky alokuje v podílových fondech. Fondy obhospodařuje investiční společnost (viz kapitola č. 3.4.2). Investiční společnost je buď v rámci jedné obchodní skupiny či pojišťovna využívá společnosti, které nejsou majetkově propojeny. Účastník životního pojištění má možnost zvolit si odpovídající investiční profil. Nejčastěji je na výběr konzervativní, vyvážený a dynamický (viz tabulka č. 6). Případně si účastníci mohou vybrat konkrétní podílové fondy, které jsou v daném okamžiku k dispozici. Stanovení je možné též ponechat na rozhodnutí pojišťovny.

Tabulka č. 6: Investiční strategie v životním pojištění

Investiční strategie	Rizikovitost	Vhodnost	Časový horizont
Konzervativní	Nízká	Postupovat minimální riziko s cílem stabilního zhodnocování	Krátkodobý
Vyvážená	Střední	Preference vyváženého poměru mezi rizikem a výnosem	Střednědobý
Dynamická	Vysoká	Postupovat vyšší riziko s vyšší očekávanou mírou zhodnocení	Dlouhodobý

Zdroj: Investiční životní pojištění [online]. [cit. 2017-02-30]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

Před výběrem investičních nástrojů je třeba dle zákona vyplnit a vyhotovit investiční dotazník. Tím se zabezpečí, že klient nezvolí řešení v podobě zvolení si nevhodné investiční strategie, která neodpovídá jeho požadavkům.

Investiční životní pojištění tedy funguje na stejném principu jako investování do otevřených podílových fondů, co se týče zhodnocování prostředků. I předpokládané zhodnocení v řádu procent se stanovuje stejným způsobem.

Výhody investování prostřednictvím životního pojištění:

- umožnění změny investiční strategie během trvání smlouvy,
- možnost nahlížení na zhodnocení investiční složky,

- mimořádný vklad a výběr finančních prostředků během trvání smlouvy,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného,
- možnost zvolit garantované minimální zhodnocení.

Nevýhody investování prostřednictvím životního pojištění:

- převážně negarantovaná výše zhodnocení (s možností vyššího zhodnocení),
- negarantovaná výše pojistné částky při dožití,
- v případě předčasného zrušení vyplaceno méně než aktuální hodnota účtu,
- nemožnost vyhnout se placení pravidelného pojistného (až na výjimky),
- hodnota investic může být v době výplaty na nižší úrovni.

Daňové zvýhodnění

Od roku 2017 stát rozhodl o zvýšení daňového odpočtu ze základu daně z nyníjších 12 tis. Kč na 24 tis. Kč. Jde tedy o velmi pozitivní změnu z pohledu daňových možností. Pokud smlouva splňuje podmínky pro daňovou odečitatelnost je tedy možné si odečíst až 24 tis. Kč za rok. Podmínky jsou takové, že pojistník musí být zároveň pojištěným, pojistné plnění bude vyplaceno po uplynutí šedesáti let a smlouva musí být minimálně na pět let, mezi poslední podmínku patří neumožnění mimořádných výběrů finančních prostředků.

Český pojistný trh je dle srovnání České asociace pojišťoven v porovnání s EU zhruba čtvrtinový v průměrném ročním pojistném na jednoho obyvatele za rok 2014.²¹ Je zde tedy velký potenciál k růstu tohoto produktu. Dle stejné asociace ovšem vývoj předepsaného smluvního pojistného od roku 2012 do roku 2016 každoročně mírně klesá a pohybuje se průměrně v tomto období na 45 miliardách korun.²² Je třeba si uvědomit, že se jedná o celkové pojistné vč. rizikové části pojištění.

²¹ Český pojistný trh a EU [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/images/o-nas/vyrocní-zpravy/2015.pdf>

²² Vývoj předepsaného smluvního pojistného dle metodiky ČAP [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/images/statisticke-udaje/vyvoj-pojisteno-trhu/STAT-2016Q4-GRAFY-2017-01-25.pdf>

3.4.5 Doplnkové penzijní spoření

Od roku 2013 vzniklo doplnkové penzijní spoření. Vychází z penzijního připojištění se státním příspěvkem, který se stal transformovanými fondy v nově zavedené terminologii. Třetí pilíř je tvořen transformovanými a účastnickými fondy. V obou případech zůstává možnost dosahovat na státní příspěvek. Transformované fondy vznikly z původních penzijních fondů. Účastnické fondy jsou novým typem fondů a již nenabízejí garanci v podobě nezáporného výnosu. Fungují na stejném principu jako u penzijních fondů zaniklého druhého pilíře (důchodového spoření).

Pokud chtějí penzijní společnosti provozovat doplnkové penzijní spoření musí vytvořit minimálně povinný konzervativní fond. Zákon předepisuje podrobnou investiční strategii. Mohou a tvoří i další účastnické fondy s různou investiční strategií, u kterých jsou stanovena pravidla, do kterých aktiv mohou investovat. Též jsou nastaveny maximální limity jejich obhospodařování. Spravovaný kapitál je oddělen od majetku penzijní společnosti, tak jako u klasické možnosti investování přes podílové fondy. Podíl na účastnickém fondu však není v cenném papíru, jako je tomu u podílových fondů, ale v tzv. penzijních jednotkách. Penzijní jednotky účastníka jsou evidovány na jeho osobním penzijním účtu. Penzijní společnost obhospodařuje účastnické fondy a dále důchodové fondy obdobně jako investiční společnost obhospodařuje fond kolektivního investování. Musí však plnit náročnější podmínky než investiční společnosti.

První penzijní fondy v České republice vznikly ve stejné roce jako zákon o penzijním připojištění.²³ Cílem penzijního připojištění byla možnost zajištění dodatečných příjmů nad rámec starobního důchodu. Každý dospělý občan se na základě vlastní iniciativy rozhodl, zda vlastní budoucnost nechá pouze na důchodu z prvního pilíře nebo se aktivně o svoje stáří dostatečně postará. Lze ho tedy charakterizovat jako dobrovolné spoření v podílových fondech.

Průměrný výnos v prvním roce zavedení penzijního připojištění v roce 1995 byl téměř 9 procent. Postupem času si mezi obyvateli získal pozornost prostřednictvím státních příspěvků a umožněním přispívat od zaměstnavatelů. Postupem času se výnosy začaly

²³ Dne 21. března 1994 nabyl v České republice účinnosti zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem č. 42/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pozn. autora.

snižovat až na úroveň uvedenou v tabulce č. 7. Výše zhodnocení původních penzijních fondů nebyla příliš vysoká, ale díky garanci nezáporného zhodnocení a nemalých státní příspěvků již je velice zajímavá v souvislosti s dlouhodobým kumulováním finančních prostředků na stáří.²⁴

Tabulka č. 7: Zhodnocení penzijních fondů před reformou v roce 2013 (v % p. a.)

Název penzijního fondu	2010	2011	2012	Průměrné zhodnocení od založení	Průměrné zhodnocení za posledních 5 let	Průměrné zhodnocení za poslední 3 roky
AEGON penzijní fond, a. s.	2,11	1,6	2,1	2,65	2,28	1,94
Allianz penzijní fond, a. s.	3,0	2,69	1,9	4,04	2,74	2,53
AXA penzijní fond, a. s.	1,47	1,47	1,2	4,71	1,23	1,38
ČSOB Penzijní fond Progres, a. s.	1,49	1,71	1,8	5,14	0,74	1,67
ČSOB Penzijní fond Stabilita, a. s.				5,02		
Generali penzijní fond, a. s.	2,1	0,3	1,1	5,00	1,58	1,17
ING Penzijní fond, a. s.	2,1	2,1	1,8	4,84	1,23	2,00
Penzijní fond České pojišťovny, a. s.	2,0	1,5	2,1	4,45	1,40	1,87
Penzijní fond České spořitelny, a. s.	2,34	2,07	1,6	3,87	1,54	2,00
Penzijní fond Komerční banky, a. s.	2,23	2,0	1,6	4,47	1,33	1,94

Zdroj: Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v penzijních fondech. Asociace penzijních společností ČR [online]. [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2016/11/Zhodnocen%C3%AD-PF-TF.pdf>

Výsledky výnosů původních penzijních fondů byly dány též vyššími náklady uvnitř společností a fondů. Náklady transformovaných fondů jsou od roku 2013 určeny zákonem. Maximálně jsou náklady 0,6 % a tuto nejvyšší hranici využívají všechny penzijní společnosti. Výše výkonnostní odměny je 15 %.

²⁴ PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik: právní stav k .. Praha: Grada, 1999-. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.

Občané již do transformovaného fondu od roku 2013 vstoupit nemohou. Stávající srovnávají, zdali je výhodnější setrvat v transformovaném fondu nebo přejít do povinně zřizovaného konzervativního účastnického fondu. Stejná strategie s nižšími poplatky v konzervativním fondu by mohly znamenat právě volbu pro účastnické fondy. Výhoda v podobě garantovaného nezáporného výnosu a možnost využít výsluhovou penzi by byla ztracena.

Účastnické fondy jsou prostřednictvím zákonného nastavení jedním z nejpříznivějších produktů pro investory na finančním trhu. Neobsahují vstupní poplatky a manažerský poplatek je na nízké úrovni. Manažerský poplatek může být navýšen pouze o výkonnostní odměnu. V příloze č. 3 jsou uvedeny penzijní společnosti, které účastnické fondy nabídly s přehledem základních parametrů.

Investiční strategie v rámci doplňkového penzijního spoření

Zákonné opatření dává prostor kreativitě při tvorbě účastnických fondů. Z toho důvodu penzijní společnosti mají možnost tvořit nemálo strategií. Kromě povinného konzervativního fondu má největší zastoupení dynamická strategie, která dává velmi dobré vyhlídky na dlouhodobé zhodnocení finančních prostředků. V dynamických strategiích nacházíme primárně akcie, z menší části dluhopisy nebo okrajově nástroje peněžního trhu. V druhé řadě se jedná o vyvážené strategie. Nabízené portfolio nabízí také specifické dluhopisové strategie, garantované strategie nebo strategie životního cyklu.

Stejně jako u původního druhého pilíře je u účastnických fondů zákonem nastaven tzv. autopilot. Chrání účastníky doplňkového penzijního spoření před výkyvy na finančním trhu. Spočívá na principu, že účastníkovi jsou povinně převedeny všechny prostředky do konzervativní strategie, a to pět let před nárokem na výplatu.

Oproti zrušenému důchodovému spoření mají penzijní společnosti v doplňkovém penzijním spoření mnohem větší prostor pro kreativitu ve skladně strategií a nabídce fondů.

Předdůchody

V rámci reformních kroků a úpravy třetího českého pilíře byly zavedeny tzv. předdůchody. Účelem bylo občanům napomoci v krátkém období před přiznáním řádných penzí, které by bylo umožněno čerpat z doplňkového penzijního spoření. Z důvodu poměrně

složité uplatnitelnosti na trhu práce, pokud dojde ke ztrátě výdělečné činnosti. Současně je kladen důraz na to, aby občané při následném čerpání řádných penzí nebyly negativně ovlivněny výší vyplácených dávek z prvního pilíře.

V době pobírání předdůchodu bude účastník doplňkového penzijního spoření považován za státního pojištěnce a zdravotní pojištění za něj bude odvádět státní aparát. Dávky z tzv. předdůchodu bude moci účastník doplňkového penzijního spoření začít čerpat nejdříve pět let před dosažením důchodového věku a nejpozději dva roky před termínem.

Pozitivem oproti předčasnému důchodu, vypláceného z prvního pilíře je ten fakt, že čerpáním předdůchodu není následně krácena řádná starobní penze za období, po které již účastník neodváděl pojistné na důchodové pojištění.

Pro pobírání předdůchodu bude nezbytné předem nakumulovat stanovenou minimální částku. Měsíční dávka musí po celou dobu čerpání předdůchodu dosahovat minimálně 30 % průměrné mzdy v ekonomice. Pokud by tedy v dnešní době chtěl účastník využít této výhody, je zapotřebí mít částku mezi 180 až 450 tis. Kč. To by postačovalo na dva až pět let pobírání částky zhruba 7500,- Kč měsíčně. Příspěvky zaměstnavatelů se též počítají pro účely potřebné naspořené částky pro výplatu předdůchodu.

3.4.6 Stavební spoření

Stavební spoření představuje historicky oblíbený produkt. Funguje dvojitým způsobem a účastník může získat dvojitě zvýhodnění. První část se týká spoření a následného připsání státní podpory. Druhá část je vhodná pro případ získání výhodnějšího úvěru na bytové potřeby. Dále se budeme zabývat první částí jako vhodného nástroje zhodnocování finančních prostředků pro účely zajištění prostředků na stáří.

Stavební spoření jako spořicí nástroj má pevně daný výnos. Předem víme, kolik dostaneme, pokud se budeme držet pravidelného vkládání finančních prostředků. Pro toto spoření platí, že za všechny nové vklady uložené během kalendářního roku, dostaneme státní podporu od státního aparátu. Za to, že u stavební spořitelny uloží účastníci finanční prostředky, dostanou zhodnocení v řádu procent. V tomto směru docházelo postupně k omezování výše státní podpory.

Před rokem 2004 byla státní podpora 25 % z vkladu. Při maximálním ročním vkladu 18 tis. Kč dostal každý účastník spoření 4,5 tis. Kč. Od roku 2004 již bylo možno získat pouze 15 % z vkladu za celý rok, tzn. pokud účastník vložil ovšem již 20 tis. Kč, tak získal formou státní dotace 3 tis. Kč. Od roku 2010 je podpora snížena na 10 % z účastnických vkladů. Při vložených 20 tis. Kč do stavebního spoření, stát pošle 2 tis. Kč. Podpora nikdy nepřesáhne udaná procenta. Pokud vložíme méně než maximálně omezené úložky, dostaneme vždy část státní podpory.

Ke státní podpoře musíme připočítat úročení od samotných stavebních spořitelen. V dřívějších letech se podpora pohybovala v řádu jednotek procent. Momentálně osciluje okolo 1 % p.a. Negativem je pouze vyskytující se poplatek za uzavření stavebního spoření pohybujícího se obvykle mezi 0,5 – 1 % z cílové částky. Druhým negativem je poplatek za vedení spoření pohybujícího se okolo 300 Kč ročně. Posledním negativem je, že se zhodnocené výnosy při výplatě účastníkovi daní o daň z příjmu (momentálně 15 %).

Jedině státní podpora dělá ze stavebního spoření zajímavý produkt pro zhodnocení finančních prostředků.

Tabulka č. 8: Zhodnocení stavebního spoření (v Kč)

Počet let spoření	Roční zůstatek	Státní dotace	Podíl státní dotace
1	20000	2000	10 %
2	40000	2000	5 %
3	60000	2000	3,3 %
4	80000	2000	2,5 %
5	100000	2000	2 %
6	120000	2000	1,6 %

Zdroj: SYROVÝ, Petr. Investování pro začátečníky. 3. zcela přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. Investice. ISBN 978-80-271-0092-7.

Pokud budeme spořit pravidelně maximální částku na získání nejvyšší státní dotace, tak po šesti letech budeme mít zhruba 136 tis. Kč (po odečtení pravidelných ročních poplatků, které si účtuje každá stavební spořitelna zhruba na stejné úrovni). Tato částka je v porovnání s celkovým vkladem a garancí státu v podobě připisované každoroční dotace opravdu zajímavá a měl by jí využít každý občan, který chce zhodnocovat kapitál prostřednictvím finančních produktů směrem ke stáří.

Efektivní úroková sazba (propočty viz tabulka č. 9) je celkový výnos, který získáme ke klientským vkladům. Do efektivní úrokové sazby zahrnujeme úrokovou sazbu a státní podporu. Za celé šestileté období se tato sazba, která nám stanovuje, jak je produkt výhodný,

pohybuje okolo 3 procent. Ve starších variantách stavebního spoření se tato sazba pohybovala o několik procent výše.

Tabulka č. 9: Efektivní úroková sazba při šestiletém využití stavebního spoření

Úroková sazba (v %)	0,7	1	1,3
Naspořeno za 6 let při vkladu 20 tis. Kč ročně (v Kč)	135424	136658	137907
Efektivní roční sazba v % (vč. 1% úroku a dotace)	2,89	3,19	3,48

Zdroj: SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7.

Vlastnostmi má stavební spoření blízko k dluhopisům, je tedy vhodné jako alternativa k dluhopisům. Je to z toho důvodu, že stavební spořitelny zhodnocují kapitál prostřednictvím poskytování úvěrů a na to, aby mohly poskytovat úvěry ze stavebního spoření potřebují účastnické vklady, a hlavně díky státním dluhopisům, které mají v portfoliu. Klientům vyplácí předem známý výnos na šest let dopředu. Též státní podpora má charakter pevné výplaty.

Stavební spoření je velice bezpečný produkt. Finanční prostředky jsou ze zákona pojištěny, zároveň je známý výnos a vývoj investice. Tato forma spoření je zcela jistě vhodným nástrojem k postupnému zhodnocování finančních prostředků na stáří. Měla by být zastoupena v běžném finančním portfoliu.

Výhody stavebního spoření:

- variabilita (bez poplatkové přerušení plateb),
- státní podpora 10 % z naspořené částky (ročně do vkladu 20 tis. Kč),
- možnost předčasné výběru před ukončením vázací doby (dříve než 6 let, připsaná státní podpora se vrací státu),
- jistota státní dotace,
- předem známé procento zhodnocení,
- možnost získání výhodného úvěru ze stavebního spoření (např. rekonstrukce),
- možnost využití naspořených prostředků vč. státní podpory bez omezení účelu.

Negativa stavebního spoření

- vázací doba 6 let,
- nízké úročení klientských prostředků okolo 1 %,
- možnost státního zásahu v podobě změny podoby státní podpory.

3.5 Penzijní systémy ve vybraných státech světa

Komparace mezi jednotlivými státy a jejich penzijními systémy není vždy úplně triviální. Místní penzijní systémy totiž ovlivňují tradice a zvyklosti, které jsou hluboko zakořeněné v minulosti. Z toho důvodu se na světě vyskytují různé penzijní systémy a pokud jsou stejného typu, tak místy i s mírnými či většími odlišnostmi. Některé tendence jsou podobné a kvantifikovatelné.

Výdaje na důchodové dávky představují největší položky v rozpočtech zemí Evropské unie a OECD. Státy Evropské unie vydávaly v roce 2007 v průměru na starobní penze přes 10 % hrubého domácího produktu. Česká republika vydává necelých 8 % hrubého domácího produktu. Od mediánu, kterého dosahuje např. Lucembursko s výdaji na důchody 8,7 % hrubého domácího produktu, je však blíže.

Soudobé náklady na penzijní dávky nejsou největším zádrhelem penzijních schémat. Jedná se o to, že po dlouhou dobu např. evropské země slibují svým občanům podstatně vyšší důchody, než jim jsou schopny státy vyplatit, pokud se nebudou zvyšovat odvody na důchodové dávky.

Řada sledovaných zemí zhruba od poloviny 90. let 20. stol. postupně upravovala důchodové parametry a reformovala zaběhlá penzijní schémata. Téměř každá reforma obsahuje dvě základní polohy. Státy postupně přistoupili na zpřísnující podmínky nároku na starobní penze v zemích s průběžně financovanými penzijními systémy. Důchodový věk se zvyšuje, ruší se či se omezují předčasné penze, mění se pravidla valorizace současných penzijních dávek atd.

Vybrané státy přistoupily k razantnějším reformním krokům, kdy část penzijního systému převedly na fondový způsob financování. Tím budoucí penzisté přebírají důležitější roli a odpovědnost za své budoucí dávky a vytvářejí úspory, kterými se bude v budoucnu zabezpečovat jejich penze.

Plně průběžný je aplikovaný v České republice nebo například v sousedním Německu. Pravidelné příspěvky od účastníků sociálního systému jsou povinné pro všechny ekonomicky aktivní občany. Ukončení účasti není umožněno. Odvedené příspěvky se nespoří, ale jsou spravovány státem a odváděny nynějším účastníkům pobírající penze.

Plně fondový systém je aplikován v Chile od roku 1981. Každý občan má individuální účet, na který odvádí 10 % ze svého platu. Nárok na penzi vzniká dosažením zákonné hranice odchodu do penze. Kombinované systémy jsou buď s povinným fondovým systémem či s dobrovolným fondovým systémem.

V této kapitole je předkládáno, z jakého důvodu ve vybraných státech světa dochází k reformním krokům, přestože v jiných se penzijní schéma mění jen okrajově a každý jednotlivý krok je diskutován na odborné, politické a laické úrovni. Přihlíženo je taktéž na místní historické souvislosti s ohledem na vznik a vývoj penzijních schémat.

3.5.1 Velká Británie

Spojené království Velké Británie a Severního Irska (dále jen Velká Británie) má komplexní penzijní systém, který zahrnuje veřejné a privátní programy. Veřejný systém je rozdělen na dvě části. Jednou částí je státní základní důchod²⁵ a druhou je státní druhý důchod²⁶. Obě složky jsou nefondové penzijní schémata. Fungují na principu PAYG prostřednictvím systému Národního pojištění.

Penzijní systém není ve Velké Británii nejjednodušší. Schéma se skládá z několika pilířů a je složitý. Zahrnuje více než dost instrumentů jako jsou složky státní, zaměstnanecké, zaměstnavatelské, příspěvkové či dávkové. Každý zaměstnanec, který je účastníkem penzijního schématu je povinen si plánovat svojí vlastní penzi. V této souvislosti jsou

²⁵ Basic State Pension (základní státní důchod je jednotná částka, která je vyplácena státním aparátem). Zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2011, 101 - 112 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

²⁶ State Second Pension (státní druhý důchod je odvozený od výdělků, která se vyplácí k základní penzi). Zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2011, 101 - 112 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

zaměstnanci vystaveni riziku nenaplánování si důkladného plánu na stáří. Každopádně je ovlivňuje, i pokud si kvalitně naplánují, investiční riziko vč. úrokového a riziko dlouhověkosti, které do jisté míry může občas plán pokazit.

System je tvořen třemi pilíři a celkově je složen ze čtyř hlavních částí. V prvním pilíři jsou základní státní penze a druhá státní penze (a testované dávky). Druhý pilíř obsahuje příspěvkově definované zaměstnanecké penze, osobní penze nebo kolektivně vyjednané individuální plány a kapitálové důchody. Třetí část představují dobrovolné doplňkové příspěvky k zaměstnaneckým důchodům a samostatné investiční účty.

Současný penzijní systém ve Velké Británii:

- I. pilíř základní státní penze,
- I. pilíř doplňková státní penze,
- II. pilíř zaměstnanecké penze,
- III. pilíř investiční a individuální penze.

Britský první pilíř v podobě vyplácených státních penzí byl představen v roce 1908. Tehdejší důchod byl vyplácen pouze osobám, kteří se dožili 70 a více let. Povinné placení příspěvků na penzijní účet byl zaveden v roce 1925. Od roku 1928 se snížil potřebný věk na výplatu ze státního důchodu pro muže na 65 let. V roce 1942 byla navržena jednotná plošná dávka, která byla vyplácena bez rozdílu výše předešlých příjmů. Zároveň byla p. Beveridgem, který stál u zrodu těchto reformních kroků, navržena příspěvková sazba pro zaměstnavatele i zaměstnance v jednotné výši. Až do tohoto návrhu totiž byla příspěvková sazba odvislá od předešlého příjmu. Beveridge zdůrazňoval, že penze vyplácená státem nemá nahrazovat soukromé penzijní zabezpečení a osobní iniciativu při dostatečném zabezpečení příjmů na období stáří. Tento přístup je pro Británii typický a snaží se ho udržet.²⁷

²⁷ MUSILOVÁ, Zdeňka, Milan ŠLAPÁK a Martin HOLUB. Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA [online]. Praha: VÚPSV, 2011 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf. Str. 56 - 65

Tabulka č. 10: Porovnání struktury příjmů obyvatel Velké Británie ve věku 65 a více v letech 1979 – 2008

Období	1979	2008
Podíl státní penze na celkových příjmech	61 %	43 %
Podíl zaměstnaneckého pojištění	16 %	24 %
Podíl ostatních pracovních příjmů	11 %	19 %
Podíl individuálního penzijního spoření	11 %	13 %

Zdroj: MUSILOVÁ, Zdeňka, Milan ŠLAPÁK a Martin HOLUB. Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA [online]. Praha: VÚPSV, 2011 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf, str. 56 - 65

Jak můžeme vidět z tabulky č. 10 je patrný dlouhodobý trend v rámci změny britského penzijního systému. Průměrné celkové příjmy osob starších 65 let se ve sledovaném období změnil a jednoznačně podíl ze státního systému neustále klesá. V tomto případě platí, že podíl státní penze se během let snížil o 18 procentních bodů, ale podíl zaměstnaneckých penzí se zvýšil o 8 procentních bodů. Důraz na mimostátní financování penzí je zde patrný. Dále podíl příjmů z pracovní činnosti se zvýšil o 8 procent a individuální penzijní pojištění se snížilo o 2 procenta.

V Británii proběhly větší reformní kroky v roce 2007. Systém se měl stát do budoucna velkorysejší, genderově rovnoprávnější (vůči ženám) a více dostupnější pro více účastníků systému. Novelizace zákona ustavila Úřad pro realizaci osobních účtů²⁸. Tento nově zřízený úřad poskytuje rady se zaváděním jednoduššího, nového a méně nákladného nástroje na úsporu penzijních finančních prostředků. Tehdejší reforma národního důchodového schématu zahrnovala jak základní státní důchod, tak i druhý státní důchod. Změnili se některé z podmínek nároku na penzi. Pro ilustraci jsou dále nastíněny klíčové reformní změny viz dále.

²⁸ Personal Accounts Delivery Authority (PADA). Zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 103 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

Základní státní důchod:

- „Od roku 2010 se snižuje počet let pojištění potřebných pro získání plné základní státní penze z 39 let u žen a 44 let u mužů na 30 let pro obě pohlaví,
- indexace bude navázána na průměrné výdělků a nikoli na ceny, s ohledem na finanční dostupnost a fiskální situaci opatření platí až od roku 2012,
- změna příspěvkových podmínek z důvodu snazšího vytvoření nároku,
- ochrana domácí odpovědnosti (*Home Responsibilities Protection*) nahrazena novým systémem na bázi týdenních kreditů pro občany, kteří se starají o děti do 12 let a pro ty, kteří stráví minimálně 20 hodin týdně péčí o těžce postižené.“²⁹

Státní druhý důchod:

- „Od roku 2010 zavádí národní pojistné kredity pro dlouhodobě postižené osoby a lidi s pečovatelskými závazky, takže budou moci získat některé další penzijní nároky,
- od téhož roku se stávající tři příjmová pásma, která určují míru náhrady, redukuje na dvě. V prvním pásmu mezi nižším příjmovým limitem (zhruba 14 % průměrných výdělků) a prahem nízkých výdělků (40 % průměrných výdělků) bude míra náhrady 40 % rozdílu. Ve druhém pásmu mezi tímto prahem a stropem (106 % průměrných výdělků) bude míra náhrady 10 %.“³⁰

Britská reforma z roku 2007 zavedla odlišné věkové hranice pro přiznání státní penze. Do té doby to bylo 65 let pro muže (narozené před 6. dubnem 1959) a 60 let pro ženy (narozené před 5. dubnem 1950). Nová věková hranice pro penzi bude aplikována v letech 2010 až 2046 a bude se postupně zvyšovat. Ženám narozeným po 5. dubnu 1950 se budou mezi roky 2010 až 2020 postupně zvyšovat až na hranici 65 let. Od 6. dubna 2020 se věková

²⁹ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 104 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

³⁰ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 104 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

hranice pro odchod do důchodu vyrovná pro muže i ženy na 65 let. Mezi roky 2024 až 2046 se bude pro muže i ženy věková hranice nadále zvyšovat. Z 65 na 66 let mezi dubnem 2024 a dubnem 2026, z 66 na 67 let mezi dubnem 2034 a dubnem 2038, z 67 na 68 let mezi dubnem 2044 a dubnem 2046.³¹

V roce 2008 proběhla druhá část reformy se zaměřením na zaměstnanecký pilíř. Cílem této reformy bylo zvýšit zapojení občanů do privátní penzijní části systému, a to se zaměřením na občany v nižším a středním příjmovém pásmu. V zemi je přibližně sedm milionů občanů, kteří v té době dostatečně nespořili na to, aby si zajistili odpovídající zabezpečení životního standardu ve stáří. Od roku 2012 jsou zaměstnavatelé oprávněni zcela automaticky registrovat své zaměstnance ve věku 22 - 65 let do zaměstnaneckého penzijního schématu. Systém musel splňovat jasná kritéria, kterými jsou minimální výše příspěvku zaměstnavatele a výše poskytované dávky.

Jednou z forem zaměstnaneckého schématu byl nový princip osobních účtů. Jde zde o fondový zaměstnanecký plán. V tomto plánu zaměstnavatelé přispívají svým zaměstnancům částkou rovnající se minimálně 3 % z příjmu. Tuto část doplňuje 4% příspěvek od zaměstnance a přibližně 1 % od království jako forma daňové úlevy. Celkový minimální příspěvek pro oprávněné pracovníky musel být 8 % z příjmů.

Zaměstnanec má možnost schéma opustit, pokud se tak sám rozhodne. Po registraci bude mít účastník časově omezené období, kdy bude mít oprávnění se ze schématu vyvázat. Účastníkovi budou muset být poskytnuty všechny relevantní informace o penzijním plánu, do kterého byl zaregistrován. Z důvodu zajištění všech dostupných informací, aby pochopil negativa a pozitiva zaregistrování se do tohoto systému ještě před tím, než systém případně opustí. Podíl občanů, kteří využívají vyvázání je zhruba 60 %.

Zaměstnanec, který byl součástí druhé státní penze a vyvázal se, bude nadále platit stejný příspěvek (příspěvkovou sazbu) jako účastník, který v systému zůstal. Mění se ovšem možnosti přístupu k fondům, ve kterých měl zainvestováno. Část penzijních příspěvků se

³¹ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 104 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

převede účastníkovi na jeho individuální penzijní účet. Účastníkům budoucí penzijní příjem z prvního pilíře (ze základní a doplňkové části) se ponížší.

Nárok na předčasný důchod v zaměstnaneckém důchodovém pojištění je umožněn, na rozdíl od státní první a druhé penze. Od roku 2010 mohou účastníci příspěvkově definovaného systému začít žádat o svou anuitu již v 55 letech. V dřívějších letech bylo umožněno žádat o dávku z druhého pilíře již v 50 letech. Počet obyvatel v rozmezí 55 až 64 let je v Británii 11,5 procenta. Podíl obyvatel nad 65 let je necelých 18 procent. Občanů starších 85 let je 2,3 procenta.

Smyslem britských reforem je nadále motivovat občany, aby si ve stále větší míře kumulovali finanční prostředky na stáří. Součástí je též převzetí větší odpovědnosti zaměstnavateli. I z těchto poznatků je patrné, že rozpočtová kapitola na vyplacení penzí je ve Velké Británii nižší než v ostatních zemích.

3.5.2 Chile

Chilský penzijní systém byl postaven do roku 1981 na průběžném systému. Před provedením radikálního reformního kroku odvádělo 80 % tamního obyvatelstva až 20 % ze svých platů do důchodového systému. Schéma stálo před dvěma strukturálními problémy typickými pro všechny sledované státy, a to demografickým nepříznivým vývojem a zvyšováním střední délky života.

Z tohoto důvodu Chilská vláda s podporou ekonomů zasáhla do penzijního systému. Hlavním strůjcem radikální reformy byl José Piñara, podle kterého nebyl schopen tehdejší průběžný systém schopen řešit tyto okolnosti.³²

V Chile od té doby funguje plně fondový systém. Vznikl jako součást radikálních tržních reforem. Schéma se neopírá o představu, že by ekonomicky aktivní občané odváděli příspěvky těm občanům, kteří jsou již ve starobní penzi. Výše penze totiž závisí na

³² Důchodová reforma: o úspěších v Chile aneb je průběžný systém potřebný? [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/18408-duchodova-reforma-o-uspesich-v-chile-aneb-je-prubezny-system-potrebnny>

individuálních příspěvcích, které si každý naspořil v průběhu aktivního života a též na zhodnocení fondů, které si každý může vybrat.

Průběžně financovaný penzijní systém byl nahrazen povinným příspěvkově definovaným systémem. Vyznačoval se individuálními účty, které byly spravovány penzijními společnostmi a jejich fondy (AFP)³³. Nově zavedený systém byl povinný pro všechny, kteří vstoupili na pracovní trh v roce 1981, tedy v roce zavedení systému. Tehdejšími obyvatelům byla ponechána možnost zůstat v původním systému či zvolit nové schéma. V případě zvolení reformovaného systému se již pracující nemohli navrátit do původního.

Vláda Augusta Pinocheta subvencovala rozhodovací proces zaměstnanců slibem, že emituje tzv. dluhopisy uznání³⁴ pro všechny, kteří se rozhodnou pro přechod do nového systému. Vláda na jejich individuální účet převedla částku, která odpovídala velikosti jejich odvodu do průběžně financovaného důchodového systému. Pro podnikající osoby zůstala účast dobrovolná.

Systému byl nastaven tak, že výše starobního důchodu závisela jen a pouze na nashromážděném kapitálu. Zaměstnavatel i zaměstnanec neposílají žádné finance státu. V tom případě samozřejmě zaměstnanec nemá žádný nárok na dávky od státního aparátu.

Zaměstnavatel pravidelně zaměstnanci z jeho hrubého platu systémově odvedl 13 procent. 10 % směřuje na individuální penzijní účet a 3 % pokrývají penzi pozůstalostní

³³ Administradoras de Fondos de Pensiones: Správní společnosti komerčních penzijních společností. Zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 29 - 32 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

³⁴ Recognition bond: Hodnota dluhopisu uznání. To se rovná velikosti příspěvků, které ekonomicky aktivní účastník odvedl do původního penzijního systému (zhodnocoval se měl reálně o čtyři procenta každý rok). Byli splatné při odchodu do penze. Zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 29 - 32 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

a invalidní. Administrativní náklady v souvislosti s obhospodařováním svěřeného kapitálu dané společnosti jsou též uvažovány.

Předpokladem bylo, že se odvedené prostředky na účastnické účty zhodnotí reálně o 4 % ročně. Pokud by byl předpoklad naplněn, tak zaměstnanci mohl být vyplácena penze ve výši přibližně 70 % jeho předešlé mzdy. Autor vnímá toto rozhodnutí jako závažnou individuální odpovědnost každého účastníka systému, jelikož každý disponuje možností přispívat pravidelně až dalšími 10 %. Velkým benefitem je navíc to, že individuální navýšení nepodléhá dani (jako v případě povinného příspěvku). Účastníci systému mají možnost vybrat si kteroukoli penzijní společnost.

V roce 1981 existovalo 13 penzijních společností³⁵. Každá společnost spravovala pět fondů s diferencovanou strukturou investičních nástrojů ve svém portfoliu. Starší občané Chile jsou odkázáni investovat spíše do konzervativnějších aktiv, jako jsou např. dluhopisy, státní pokladniční poukázky apod. Mladší mohou využívat i rizikovější instrumenty typu akcií, komodit, realit apod. (viz kapitola č. 3.4 a 4.3).

Při fungování na finančním a kapitálovém trhu musí každá společnost ze zákona společně s klientskými finančními prostředky investovat též vlastní kapitál. Tím je zabezpečena vyšší odpovědnost k obhospodařování. Část vlastního kapitálu musí být minimálně 1 % ze svěřených prostředků. Penzijní společnosti mají povinnost splňovat požadavky na minimální výnosy u konkrétních fondů. V případě nedosažení minimálního zhodnocení se musí rozdíl dofinancovat z jiných prostředků společnosti.³⁶

V současnosti se považuje za zcela normální oddělení účastnických vkladů při úpadku společnosti, totéž ale platilo v době radikálních reforem na počátku 80. let minulého století. Z důvodu úspěšnosti reformy byla zvolena důsledná forma propagace v médiích.

³⁵ V roce 1994 existovalo 21 penzijních společností, poté byla započata vlna slučování a v roce 1998 existovalo 10 penzijních společností. Podíl jejich celkových aktiv na HDP dosáhl 42 %. Zdroj: BEZDĚK, V.: Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reforem), I. díl, Praha 2000, str. 24

³⁶ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 29 - 32 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

Výsledkem bylo zapojení 77 % účastníků do nové formy systému do dvou let od zavedení. V původním schématu byla doba pro odchod do penze stanovena na 65 let u mužů a na 60 let u žen. Účastníci v reformovaném systému měli možnost odejít do důchodu dříve, pokud disponovali dostatečným kapitálem na svém penzijním účtu (požadováno bylo 50 % průměrného platu v posledních deseti letech).

V polovině roku 2004 tamní vláda zpřísnila podmínky pro předčasné penze. Důvodem byl rostoucí počet předčasných odchodů do starobní penze. Během jednoho roku před zpřísněním podmínek využila polovina účastníků právě tohoto odchodu. Účastníci, kteří využili předčasné penze, dostali až o polovinu menší důchody, než v případě dosažení řádného věku. Na tento fakt reagovalo zákonné opatření s upravením minimálních finančních prostředků, která jsou zapotřebí pro dosažení předčasné penze. Postupně se zvyšovalo a do srpna 2010 dosáhlo hodnoty 70 %.

V roce 2008 proběhla nejrozsáhlejší úprava penzijního systému od roku 1981. V rámci širší úpravy byly provedeny důležité změny vedoucí k pokrytí prevence chudoby a zrovnoprávnění mužů a žen v rámci penzijních dávek. Došlo ke zlepšení podmínek konkurenčního prostředí mezi penzijními společnostmi a zavedení pružnějších investičních nástrojů.

Nově zavedený solidární pilíř (nahradil původní pilíř pro prevenci chudoby a doplnil tím starý systém individuálních účtů) je nepríspevková základní penze a směřuje k těm účastníkům, kteří jsou starší než 65 let a nedosáhnou na ostatní penze. Při zavedení pomohla čtyřem z deseti nejchudších. Pokrytí se neustále rozšiřuje, v roce 2012 má nárok již šest z deseti nejchudších občanů. Doplnková starobní a invalidní dávka je poskytována těm jedincům, kteří dříve odváděli příspěvky na individuální účet.

Jako prevence chudoby před reformou systému fungoval pilíř pro prevenci chudoby a byl složen ze dvou částí. Testovaná pomocná dávka a garantovaný minimální důchod směřovali k těm, kteří odváděli příspěvky na svůj individuální účet alespoň dvacet let. Byli vypláceny v případě, pokud odvedené finanční příspěvky nedosáhly minimální požadované sumy pro výplatu dávek. Finanční prostředky putovali z rozpočtu státu.

Provedená dílčí reforma oddálila penze ženám starším 65 let. Způsobem poskytnutí bonusu za každého biologického i adoptovaného potomka. Možnost získání mají ženy, které

byly účastníkem systému a odvedly minimálně jeden příspěvek. Případně ty, které dostávaly základní nepríspevkový důchod nebo které mají pozůstalostní důchod. Státní aparát poskytnul oprávněné ženě jakýsi dluhopis, na který je připisována doba strávená výchovou potomků mimo zaměstnání. Dluhopis je vyplácen společně s penzijní dávkou. Tímto krokem stát sleduje společně s rozšířením invalidního a pozůstalostního pojištění až do 65 let pozdržení odchodu do penze i po šedesátých narozeninách.³⁷

Do roku 2005 penzijní fondy zhodnocovaly průměrně vložené prostředky reálně o 9 % ročně. Hrubý domácí produkt Chile vzrostl mezi roky 1980 až 1990 v průměru o 7 % ročně. Příjem se ve stejném období reálně zdvojnásobil. Míra chudoby byla v roce 2003 pod 20 % oproti 45 % v roce 1987. V 90. letech 20. století bylo Chile čtvrtou nejrychleji rostoucí ekonomikou světa. Inlace se snížila z téměř 30 % v roce 1990 pod 4 % v roce 2005. Penzijní fondy tvoří 80 % HDP Chile. Fondy investují dostatečně do firem, které působí na chilském trhu. Systém dosti napomohl rozvinout místní kapitálový trh a začaly růst úspory.³⁸

Chilský penzijní systém je v porovnání s evropskými zeměmi charakteristický nízkou účastí, která se pohybuje přibližně na 60 %. To je z důvodu toho, že pro podnikající osoby není systém povinný. Též je to způsobeno jinými socioekonomickými podmínkami země, složité pracovní právní legislativě a vysoké úrovni minimální mzdy a s ní související snaze přecházet do šedé ekonomiky. Systém znevýhodňuje ženy tím, že mají nižší penze z důvodu dřívějšího odchodu a delší naděje dožití. Nakumulované prostředky jsou tedy rozloženy na delší časové období a tím je penze nižší oproti mužům. Ženy jsou znevýhodněny též tím způsobem, že mají nižší průměrné výdělků a tím odvádějí méně. Devadesátá léta provázely zádrhly v podobě vyšších nákladů fondů. Ty byly spojeny s častým přechodem účastníků mezi konkurenčními penzijními společnostmi. Následná restrikce vícečetného přechodu vedla k omezení nákladů.

³⁷ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 29 - 32 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

³⁸ Důchodová reforma: o úspěších v Chile aneb je průběžný systém potřebný? [online]. [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/18408-duchodova-reforma-o-uspesich-v-chile-aneb-je-prubezny-system-potrebny>

Chile zvládlo změnu systému relativně úspěšně. Systém přežil i soudobou vojenskou diktaturu i časté levicové vlády nezavedly výrazné změny do jeho funkčnosti. Příkladem Chile se mimo zemí Latinské Ameriky inspirovali též střeoevropské a výchoevropské země včetně Slovenska.³⁹

3.5.3 Polsko

Polské penzijní schéma je postaveno na dvou systémech. Prvním je všeobecný a druhý je určen pro občany pracující v zemědělství. Zcela oddělen je pro policii, armádu, soudce a prokurátory. V Polské republice je tedy systémů víc, každý funguje odděleně podle jiných pravidel a směřuje k jiné skupině obyvatel.

Všeobecné penzijní schéma představuje jistotu v oblasti starobních, pozůstalostních a invalidních penzí pro zhruba 80 % všech lidí pobírající dávky. Penzijní dávky pro téměř 17 % účastníků jsou vypláceny ze zemědělského penzijního schématu. Založen je na různorodých pravidlech pro vyplácení příspěvků a samotného nároku na dávky. Pro obě možnosti jsou shodná pravidla indexace.

V systému sociálního pojištění spočívá nemocenské a starobní pojištění, mateřské pojištění, pojištění ztráty živitele rodiny, pracovní neschopnosti, nemocem a úrazům z povolání. Kumulovaně se vyplácí přes 7 milionů invalidních, pozůstalostních, a hlavně starobních penzí (při 38,5 mil. obyvatel).

Polské penzijní schéma výrazně změnila reforma v roce 1999. Reformovala a změnila konstrukci systému ve prospěch zavedení druhého pilíře s otevřenými penzijními fondy. Od počátku roku 1999 se dávkově definovaný systém přetransformoval na příspěvkově definovaný systém. Strukturální změnou bylo zavedení nového fondové pilíře. Základním podmětem a důvodem k takto zásadnímu kroku bylo přizpůsobení se demografickým změnám a zrychlenému hospodářskému růstu. Nový systém měl přispět k růstu úspor v národním hospodářství.

Povinná část systému byla rozdělena na dvou pilířů. Na pomyslné individuální účty a povinný systém individuálních účtů. První pilíř je spravován tzv. Sociální pojišťovnou,

³⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění v Chile [online]. [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3978>

kteřá je veřejným orgánem a druhý pilíř privátními společnostmi. Pro každého účastníka systému jsou vedeny dva účty. Občané, kteří se narodili od roku 1969, mají povinnost zúčastnit se druhého pilíře a vybrat si jeden z otevřených podílových fondů, resp. vybrat si obhospodařující společnost a typ fondu podle rizikovosti. Občané s datem narození mezi roky 1949 až 1968 se mohli učinit rozhodnutí, zda budou účastnické příspěvky odvádět též do druhého pilíře. Starší občané narozené do roku 1948 odvádí příspěvky „starým“ způsobem výhradně sociální pojišťovně a jejich důchodová dávka bude vyplácena jen tímto způsobem.

Věk odchodu do starobní penze byl ponechán na stejné úrovni. Muži mají nárok na penzi v 65 letech a ženy v 60 letech. Účastníci nového systému nemají žádnou možnost požádat si o předčasné penze. Reálný důchodový věk byl průměrně v roce 2007 57,1 let (muži: 59,7 let; ženy 55,8 let). Doba zákonného pojištění musí být minimálně pro muže 25 let a pro ženy 20 let.

Účastnický příspěvek na penzi je 19,52 % z hrubé mzdy. Na odvádění se rovnoměrně podílí zaměstnanec i zaměstnavatel. Pojištění občané odvádí příspěvky ve výši 9,76 % z platu. V tomto procentu je zahrnuto a odváděno 2,46 % do prvního a 7,3 % do druhého pilíře (starší občané platí celou výši odvodu do pilíře prvního). Fyzické osoby podnikající odvádějí 12,22 % z příjmu do prvního a 7,3 % do druhého pilíře. Zaměstnavatelé do druhého pilíře neodvádí žádné příspěvky a jediná povinnost spočívá v platbě za své zaměstnance do prvního pilíře ve výši 7,3 %.

Penzijní schéma obsahuje tzv. garantovaný minimální důchod. K nároku dochází, pokud nedosahuje vypočtená důchodová dávka z prvního i druhého pilíře, zákonného minimálního důchodu. Minimální penze se vyplácí na úrovni 24 % průměrných příjmů. Indexace účastnických dávek z prvního pilíře je samozřejmostí a je rovna změně indexu spotřebitelských cen. Indexace nemůže být nižší než změna indexu spotřebitelských cen, což lze chápat jako velký benefit systému.

V rámci dílčích úprav bylo roce 2008 schváleno nové nařízení o penzijních dávkách druhého pilíře. Zákon o fondových penzích předpokládal dva druhy výplat. Dočasná

pravidelná penze, vyplácená z otevřených penzijních fondů těm ženám, které odchází do penze mezi 60 a 65 lety. Druhým typem dávky je doživotní pravidelná penze.⁴⁰

3.5.4 Švédsko

Ve Švédsku bylo penzijní pojištění zavedeno již v roce 1913. Byl to povinný systém, který byl fondově financován a definovaný příspěvkově. Složen ze dvou částí, a to základní a doplňkové penze. Jednalo se o to, že penze byla velmi nízká, ale velikost tohoto kroku spočívala v tom, že pojištěnými byli všichni občané Švédska vč. nezaměstnaných a tím pádem se Švédsko stalo první zemí na světě s penzijním systémem, který zahrnoval všechny své občany.

O 23 let později proběhly první úpravy tohoto systému. Fondové financování bylo nahrazeno průběžným financováním. Přispívat začali i zaměstnavatelé. Z toho důvodu byl pozorován nárůst v náhradovém poměru u penzijních dávek. V roce 1959 proběhlo občanské referendum, které rozhodlo, že se penzijní schéma rozšíří o pilíř v podobě doplňkových zaměstnaneckých důchodů. Po roce 1998 se švédské penzijní schéma dočkalo nejrozsáhlejších změn.⁴¹

Švédské penzijní schéma bylo legislativně upraveno v roce 1998. Reforma byla postupně zaváděna, přičemž od 1. ledna 2003 nové schéma funguje plnohodnotně a zahrnuje všechny občany, kteří se narodili po roce 1937. Přičemž občané narození v roce 1954 a dále budou pobírat penzijní dávky zcela podle nového systému. Starším občanům bude vyplácen starobní důchod kombinovanou formou podle nového i původního schématu. Penzijní systém je flexibilní a reaguje na demografické aspekty. Nejdříve v roce 2040 bude celý systém plně funkční jen podle nových pravidel. V roce 2015 jsou stále penze vypláceny poválečné generaci podle starého systému.

⁴⁰ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 72 - 77 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

⁴¹ MUSILOVÁ, Zdeňka, Milan ŠLAPÁK a Martin HOLUB. Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA [online]. Praha: VÚPSV, 2011 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf. Str. 37 - 46

Schéma umožňuje dlouhodobou finanční i politickou stabilitu. Věk odchodu do penze je taktéž flexibilní. Lze čerpat plnou či částečnou penzi. Je zde možný plný souběh starobní penze a zároveň výdělečné činnosti. Veřejné penzijní schéma je založeno na výdělcích za celý ekonomicky aktivní život. Schéma je konstruováno z několika pilířů (viz dále). Penzijní reforma změnila veřejné důchodové schéma k příspěvkově definovanému schématu. Příspěvkově definovaný systém je financován z průběžného systému. Byl zaveden povinný druhý pilíř, který zavedl spoření do fondů.

Schéma současného penzijního systému Švédska:

- I. pilíř průběžně financovaný systém pomyslných účtů,
- I. pilíř garantovaná penze,
- I. pilíř premiové penze fondově financované,
- II. pilíř zaměstnavatelská a zaměstnanecká schémata,
- III. pilíř doplňkové individuální penzijní spoření.

Penzijní schéma mělo pouze tři pilíře. Prvním pilířem byl veřejný národní systém, který byl určen pro všechny obyvatele. Druhým pilířem bylo zaměstnanecké důchodové schéma, které mělo základy ve vyjednávání odborů a vedením společností. Třetí pilíř zastupovali individuální penzijní spoření a pojištění. Do doby, než byl zaveden nový systém, tak zhruba 75 % penzistů bylo závislých na příjmu z veřejné penze. Předreformní systém nebyl tolik spravedlivý jako současný.

Penzijní reforma zavedla nový princip ve vyplácení veřejných penzijních dávek. V reformovaném systému jsou vyplácené penze spjaté na zaplacené pojistné (příspěvky) a individuální příjmy v průběhu celého ekonomicky aktivního života. Starobní důchod je tvořen příjmovým důchodem a premiovým důchodem.

Příjmový důchod stojí na fiktivních účtech a premiový důchod je povinný příspěvkově definovaný. V rámci důchodového schématu funguje též základní zajištění ve formě garantovaného důchodu. Ten je financován plně z národního rozpočtu a čerpat lze po dovršení 65 let. Určen je těm občanům, kteří mají velmi malý či žádný důchod určený příjmy v ekonomicky aktivním životě. Princip solidarity je v systému tedy stále, jelikož občan má nárok na garantovanou dávku.

Příjmová penze je PAYG systém, který je samofinancován a zcela nezávislý na rozpočtové kapitole. Zaměstnavatelé a zaměstnanci platí celkem 16 procent z adekvátních příjmů. Příspěvky se odvádí do Národního penzijního fondu. Tento systém je příspěvkově definovaný s fiktivními individuálními účty⁴². Odvedené příspěvky účastníků jsou transformovány pro účely zabezpečení současných penzí. Na stejném principu funguje každý PAYG systém. Výše nakumulovaných hodnot každého účastnického účtu představují jen a pouze budoucí nároky na důchod. Je aplikováno, že hodnota účastnického účtu se pravidelně indexuje podle průměrné změny příjmů každého občana. Negativem je, že systémově se zvyšuje či snižuje „vyrovnávací fond“. Toto řešení je velice flexibilní s ohledem na demografické změny. Systém tedy disponuje automatickým vyrovnávacím mechanismem. Toto řešení zabezpečuje finanční rovnováhu systému. Automatická aktivace „vyrovnávání“ je koncipována na základě informací z penzijního systému, které jsou pravidelně publikovány. V případě zvýšení aktuálních závazků v systému nad aktuální hodnotu aktiv je aktivován mechanismus „vyrovnávání“.⁴³

Garantovaný důchod je financován ze státních daňových příjmů a je zcela oddělen od penzijního systému. Důchod je vyplácen od 65 let a je ve výši zhruba 35 % průměrné mzdy. Indexace se provádí podle vývoje spotřebitelských cen. Nikoli podle mezd, jako je tomu u ostatních důchodových dávek v penzijním systému, a to je předpokladem stále nižšího procenta účastníků, kteří budou do budoucna pobírat tento typ důchodu. V současnosti zhruba jedna třetina penzistů pobírá garantovaný důchod.⁴⁴

V případě prémiové penze se jedná o příspěvkově definovaný, plně fondový systém, který funguje na základě příjmů účastníků a tvoří menší část důchodů (příspěvek je 2,5

⁴² Hlavní rozdíl mezi švédským příspěvkově definovaným systémem s fiktivními účty a běžným plně fondovým příspěvkově definovaným systémem je, že individuální účty nejsou fondové a míra výnosnosti je založena spíše na růstu průměrné mzdy než na tržní výnosnosti. Zdroj: LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3. Str. 44 - 47

⁴³ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 90 - 95 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

⁴⁴ LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3. Str. 44 - 47

procenta z příjmu). Prémiová penze se tedy odvíjí od reálných účastnických příjmů. Zhodnocování kapitálu závisí na výběru fondu, který zvolí účastník a posléze samozřejmě na reálné výkonnosti. Jelikož má prémiová penze v celkovém systému pouze menší roli, tak penze švédských občanů nejsou tolik závislé na volatilitě⁴⁵ kapitálového trhu. Pro účastníky může tento typ investování představovat alternativu k vlastní investiční strategii.⁴⁶

Doplňková penze je obdobou základní a doplňkové penze v původním penzijním schématu a je vyplácena jedincům narozených před rokem 1938.

„Penzijní nároky jsou připisovány na individuální účty, které činí 18,5 % z ročního započitatelného příjmu až do stanoveného stropu. Do systému příjmové penze se platí 16 % (+ 2,5 % do fondového systému na prémiové penze). Základ pro penzi je tvořen penzijním příjmem⁴⁷ a penzijní částkou⁴⁸. Základ pro penzi je tedy suma penzijních příjmů a jakýchkoli penzijních sum. Bez ohledu na skutečnou výši příjmu nemůže být základ pro penzi nikdy vyšší než stanovený strop. Základní příjmová částka se mění podle vývoje příjmů v ekonomice. Aby byl penzijní příjem jedince stanoven, musí jeho příjem z výdělečné činnosti činit alespoň

⁴⁵ Volatilita je kolísání hodnoty aktiva nebo výnosové míry. Pozn. autora.

⁴⁶ LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3. Str. 44 - 47

⁴⁷ Penzijní příjem je příjem z pracovní činnosti a dávek sociálního pojištění (např. rodičovské nebo nemocenské dávky) a pojištěním v nezaměstnanosti. Zdroj: JÍROVÁ, Hana a Miroslav BRDEK. Sociální politika v zemích EU a ČR. 1998. Praha: Codex Bohemia. ISBN 80-85963-71-X.

⁴⁸ Penzijní částky nejsou skutečným příjmem, jsou to fiktivní částky. Lze je připisat v době pobírání nemocenské, a nebo při invaliditě, péče o děti, povinné vojenské služby a studia. Zdroj: Důchodové pojištění: platná znění zákona o důchodovém pojištění a vybraných ustanovení zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení s komentářem .. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-38-4.

*42,3 % cenové základní částky. Cenová základní částka je založena na životních nákladech.*⁴⁹

Penzijní nároky registrovány na penzijních účtech, jsou financovány penzijními příspěvky. Existují 3 různé typy penzijních příspěvků – všeobecný penzijní příspěvek, příspěvek zaměstnavatele, státní příspěvek na starobní důchod. Všeobecný penzijní příspěvek ve výši 7 % ze své mzdy, sociálního pojištění a pojištění v nezaměstnanosti platí každý občan z příjmu až do výše stanoveného stropu. Zaměstnavatelé platí důchodový příspěvek zhruba 10 % z výše vyplácené mzdy. Podnikatelé platí příspěvky z celého svého příjmu ve stejné výši, i pokud je vyšší než stanovený strop. Stát vyplácí důchodový příspěvek opět zhruba 10 procent na penzijní dávky ze sociálního systému.

Švédské penzijní schéma je nastaveno na principu, který spočívá na faktu, že výdělek v ekonomicky aktivní části života je odvislý na příjem vyplácený ve stáří. Pokud je účastník švédského sociálního systému zaměstnán, podniká, dostává dávky či je dokonce nezaměstnaný, tak on sám, případně zaměstnavatel a v jistých případech i stát za něj platí příspěvky. Kumulací příspěvků vzniká penzijní nárok na příjmovou a prémiovou část penze. Osoby, které čerpají mateřskou a rodičovskou dovolenou, jsou v pracovní neschopnosti či studují, tak dostávají kompenzaci.

Švédské penzijní schéma bylo za poslední zhruba 50 let v přebytku. Ve spojitosti s nedávnou reformou byla přibližně třetina přebytku přesunuta do rozpočtu na umoření závazků státního aparátu. Dvě třetiny zbývajících kapitálu byla přesunuta do nově vzniklého vyrovnávacího fondu. Celkový poměr mezi průměrných důchodem a průměrnou mzdou budou pro nastávající starobní důchodce nižší než v dřívějších letech z důvodu zvyšujícího se počtu lidí ve stáří a prodlužující se průměrné délky života.

3.5.6 Vyhodnocení reformních kroků ve vybraných zemích

Vlivem stárnutí populace ve všech sledovaných státech jsou zapotřebí minimálně státní zásahy v podobě parametrických změn nejčastěji do průběžného systému. Efekt

⁴⁹ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2010, 90 - 95 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

prodlužování střední délky života má vliv jak na vyspělé, tak rozvíjející se země. V současnosti zhruba třetina českých obyvatel ve věku 60 až 65 let je ekonomicky aktivní i po odchodu do penze. Na druhé straně např. ve Švédsku, kde je dlouhodobě jeden z nejsolidárnějších penzijních systémů na světě, pracuje v tomto věku dvě třetiny obyvatel. V Německu je to zhruba 40 % občanů. Každopádně toto je současný stav, jak to bude v budoucnu, nelze předpokládat.

K otázce, jak nakumulované prostředky vyplácet se většina zemí po reformách rozhodla pro klasický způsob anuitního vyplácení. To je vhodné jak pro penzisty, tak instituce, které anuity vyplácí. Pokud by se např. občan rozhodl pro dvacetiletou výplatu anuity a během vyplácení zemřel, dochází dost často k vyrovnání v rámci dědického řízení.

Chile bylo prvním státem na světě, kde byl zaveden pouze fondový systém, a to již od roku 1981. Fondy jsou pouze soukromé. Občané si mohou zvolit způsob vyplácení naakumulovaných prostředků. Na výběr mají tři varianty a částečnou jednorázovou výplatu. V současnosti mají nárok na penze muži v 65 letech a ženy v 60 letech. Státní aparát garantuje tzv. minimální penzi, kde účastník nejprve čerpá nakumulované finanční prostředky a poté přicházejí na řadu dávky od státu.

V Polsku byla reforma zavedena v roce 1999 a obsahovala úpravy průběžného systému a zavedení povinného druhého pilíře ve formě fondového financování. Důchodový věk je v současnosti 65 let u mužů a 60 let u žen. Polské reformy se zúčastnilo téměř 80 % obyvatel v ekonomicky aktivním věku. Po sedmi letech od zavedení reformy to již bylo 93 % občanů.

Ve Švédsku je důchodový věk pro první a povinný druhý pilíř minimálně 61 let s tím, že se mohou účastníci rozhodnout pro pozdější odchod, který je nejpozději v 67 letech. Švédský penzijní systém obsahuje povinné vyplácení pravidelné anuity.

Velká Británie má povinný první pilíř pro veškeré obyvatelstvo a zavedený druhý pilíř, který není povinný, avšak většina občanů ho využívá, jelikož si je vědoma, že z průběžně financovaného nebude mít dostatečné finanční pokrytí na období stáří.

3.5.7 Vyhodnocení penzijních systémů ve světě

Podle studie „Melbourne Mercer Global Pension Index“ australské společnosti Mercer⁵⁰ nalezneme nejlepší penzijní systém v Nizozemsku. Tato studie porovnávala penzijní systémy v 18 zemích s tím, že těchto 18 zemí představuje více než polovinu populace na světě. Porovnání penzijních systémů po celém světě probíhalo s pomocí alespoň čtyřiceti ukazatelů. Ve většina zemí bylo pozorováno potýkání se s ekonomickými a sociálními dopady populačního stárnutí. Studie označila, že neexistuje dokonalý penzijní systém, který by zabezpečoval ekonomické, sociální, politické a další vhodné podmínky pro jakoukoli zemi. Jelikož každý stát je natolik specifický, že právě vychází z různých individualizovaných podmínek viz výše. Studie ovšem poukazuje na existenci jistých vlastností, díky kterým je možné zlepšení penzijních dávek a zabezpečena pravděpodobně větší budoucí udržitelnost systému s vyšší důvěrou občanské společnosti.

Výsledkem studie je sestavení indexu hodnotícího přiměřenost, integritu a udržitelnost penzijních systémů. Výsledkem je index s hodnocením od 0 do 100 bodů. Čím vyššího hodnotícího čísla se dosáhne, tím je penzijní systém dané země lepší. Klasifikaci tříd hodnocení indexu ilustruje tabulka č. 11.

Tabulka č. 11: Klasifikace tříd hodnotící penzijní systémy

Třída	Hodnota indexu	Charakteristika
A	80 – 100	Silný a udržitelný penzijní systém, který poskytuje dobré dávky s vysokou úrovní integrity.
B	65 – 80	Solidní konstrukce systému s většinou dobrých vlastností. Některé oblasti vyžadují vylepšit.
C	50 – 65	System má dobré znalosti, ale jsou zde pozorovány rizika nebo nedostatky, ke kterým je nutno přistoupit. Bez zlepšení může nastat dlouhodobá neudržitelnost.

⁵⁰ Společnost Mercer je tvůrce globálního indexu srovnávání penzijních systémů. Zdroj: Melbourne Global Pension Index: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/>

D	35 – 50	Systém vykazuje některé pozitivní vlastnosti, ale též vykazuje výrazná negativa nebo opomenutí, která je třeba vylepšit. Bez těchto vylepšení je jeho udržitelnost a účinnost zpochybněna.
E	0 – 35	Systém je špatný. Buď ve fázi vývoje nebo neexistuje.

Zdroj: Melbourne Global Pension Index: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/>

Index představuje vážený průměr tří subindexů. Různé váhy jsou použity tím způsobem, aby odrážely význam subindexu přiměřenosti, udržitelnosti a integrity. Nejdůležitějším cílem každého penzijního schématu je přiměřenost. Tím je porovnávána úroveň poskytovaných dávek a čistého náhradového poměru pro účastníky systému s výdělkem (medián). Integrita je důležitá z pohledu občanské důvěryhodnosti ve schopnost soukromých společností poskytovat penzijní dávky do budoucna. Index zvažuje roli řízení, regulace, úroveň komunikace a ochranu poskytovanou účastníkům schématu. Zohledněny jsou požadavky v zákonech a nařízeních. Udržitelnost vyhodnocuje dlouhodobost fungování penzijního schématu s ohledem na demografické změny, zadluženost zemí a zvyšující se poměr penzistů k ekonomicky aktivní populaci.

Vybrané sledované země uvedené v této práci jsou vyhodnoceny dle studie provedené společností Mercer v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Vybrané země s výsledným indexem vyspělosti penzijního systému

Stát	Hodnota indexu
Nizozemsko	78,9
Švédsko	73,4
Velká Británie	64,8
Chile	59,0
Polsko	58,2
Světový průměr	61,0

Zdroj: Melbourne Global Pension Index: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/>

Společným jmenovatelem návrhů této studie vedoucí ke zlepšení penzijních schémat a jejich dávek pro jednotlivé země je, že mají některé společná problematická témata. Na druhé straně každá země je jedinečná s vlastní historií a tradicemi.

Společné doporučení:

- Podpoření vyššího množství úspor (v rámci penzijního systému i mimo něj),
- důraz na vyšší zapojení účastníků v soukromých penzijních schématech (kde je účast dobrovolná),
- omezování předčasných odchodů z privátních pilířů před individuálním odchodem do penze,
- prodlužování řádného důchodového věku s ohledem na zvyšující se střední délku života v současnosti i do budoucna,
- podpora většího zapojení účastníků na trhu práce ve vyšším věku (směrem ke zvýšení úspor disponibilních pro penzi a omezení celkové délky penze).⁵¹

Přehled všech sledovaných zemí, kterou každoročně od roku 2009 sleduje a vyhodnocuje společnost Mercer je uvedena v příloze č. 4. Ve sledovaném roce se Nizozemsko umístilo na první příčce. V Holandsku existuje první pilíř, který se skládá z rovné penze z průběžného systému. Celkově první pilíř zajišťuje maximálně polovinu průměrného platu. Podmínkou takové „plné“ státní penze je 50 let příspěvků. Pokud účastníci tento počet let nesplní, tak se za každý rok snižuje o 2 %. Druhý pilíř je tvořen zaměstnaneckými penzemi, které jsou odvozené od výdělku a vázány na odvětvové smlouvy. Ve fondech druhého pilíře investuje okolo 90 % nizozemských občanů (podobně jako ve Švédsku). Větší podíl krytí mezi zaměstnanci zvyšuje pravděpodobnost celkové dlouhodobé udržitelnosti (snižuje se tím závislost na státních důchod). Celkový majetek v privátních penzijním pilíři přesahuje 150 % hrubého domácího produktu. Oproti tomu jsou důchody nižší a nezatěžují rozpočet státu. Negativem je vzdání se pravidelné indexace z důvodu podfinancování systému. Fondy zastoupené ve druhém pilíři jsou zastoupeny 60% podílem ve dluhopisech. Třetí pilíř je složen z privátního daňově zvýhodněného spoření, a to podporuje motivaci k vlastnímu zabezpečení. Mnoho holandských občanů by upřednostnilo švédské penzijní schéma. I ten je ovšem zastoupen třemi pilíři. Do průběžně financovaného prvního pilíře se odvádí 16 % z hrubého platu na virtuální účet. Druhý pilíř

⁵¹ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2013 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchody-2013-kveten.pdf>. Str. 7 -9

je povinný a příspěvky činí 2,5 % z platu na povinné kapitálové spoření. Třetí pilíř tvoří zaměstnanecké fondy.

Aktuální přehled a pořadí všech sledovaných zemí za rok 2016 je uveden v příloze č. 5 a 6. Nizozemsko se tentokrát umístilo těsně na druhém místě za Dánskem. I tak lze konstatovat, že se Nizozemsko stále drží dlouhodobě na předních příčkách, v rámci této každoroční studie

3.6 Penzijní reformy dle Světové banky a OECD

Na ekonomické, politické i odborné scéně se neustále debatuje a lícituje o možnostech úpravy současných penzijních systémů či důchodových reformách. Jasně je ovšem to, že žádné univerzální řešení pro všechny země neexistuje. To z toho důvodu, že každá země má své historicky zakořeněné systémy, které není možné z roku na rok přeměnit v jiný, byť lépe fungující systém. Možností reformních kroků a parametrických změn současných penzijních systémů je mnoho. Ne ve všech případech jsou ony změny ku prospěchu či úplně odsouzeníhodné. Jak zformulovat reformní cíle a poukázat na možné varianty a jak jich dosáhnout nabízí Světová banka a OECD. Výběr konkrétní varianty je pak již na konkrétním státním aparátu.

3.6.1 Reforma dle Světové banky

Světová banka rozlišuje tzv. primární a sekundární kritéria. Primárním kritériem je chápána schopnost důchodového systému být adekvátní, robustní, udržitelný a finančně přijatelný.

V Adekvátnosti systému je chápáno poskytování postačujících dávek v celé populaci zabraňující chudobě ve starším věku. A to konkrétně nad úroveň hranice chudoby v daném státě. Též umožňující zajistit spolehlivé prostředky schopné zabezpečit stabilitu v tom smyslu, že u většiny populačního spektra zůstane spotřeba v průběhu života bez výrazných poklesů.

Robustní penzijní systém má mít schopnost ustát velké výkyvy včetně politické, ekonomické a demografické kolísavosti.

Udržitelný penzijní systém je dostatečně finančně fit, aby mohl zůstat provozuschopný i přes předvídatelný časový obzor. Při platnosti racionálních předpokladů o budoucím vývoji. Finanční krize z konce první dekády nového tisíciletí přiblížila horizont, kdy bez dostatečných zásahů by byly tlaky na státní rozpočty neudržitelné.

Finančně přijatelný důchodový systém parametricky odpovídá finančním možnostem jednotlivce i celé společnosti. Jeho životaschopnost nepotlačuje jiné ekonomické a sociální potřeb. Též je třeba zmínit, že nemá negativní fiskální dopady.

Ze současného pohledu je klíčové kritérium pro primární hodnocení důchodového systému udržitelnost. Nepřímé sekundární kritérium souvisí s tím, jak se penzijní systém podílí na ekonomické stabilitě a rozvoji konkrétní země. Je zde především posuzováno, jakým způsobem se minimalizuje dopad na pracovní trh. Dále jak přispívá k rozvoji finančních trhů a podporuje tvorbu úspor. Mezi další vlastnosti lze uvést férovost (ekvita) a předpověditelnost, které ovšem již nehrají roli reformních kritérií. Ekvitní penzijní systém přerozděluje příjmy od účastníků s vysokými příjmy těm účastníkům, kteří mají příjmy nízké. Předpověditelný penzijní systém poskytuje prostředky, které jsou definovány právním ustanovením. Nejsou závislé na momentálním smýšlení na politické scéně. Jsou zde aplikovány protiinflační opatření formou indexace⁵², která chrání též před platovými a úrokovými změnami. Smyslem pro tyto ochranná opatření je obrana vůči riziku dlouhověkosti.

Často dochází k tzv. důchodovému paradoxu. Jedná se o situaci, kdy splnění jednoho kritéria je na úkor dosažitelnosti ostatních. Z výše uvedených kritérií je často zapotřebí udělat kompromis. Pokud proti sobě například postavíme finanční přijatelnost proti adekvátnosti, tak logicky vyplyne, že vyšší důchody znamenají vyšší příjmy ve starším věku, ale na druhou stranu stojí více.⁵³

⁵² Indexace je pravidelná úprava plateb v závislosti na vývoji spotřebitelských cen v ekonomice – inflačního procenta. Pozn. autora

⁵³ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha: Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 14 - 18

3.6.2 Třípilířový systém dle Světové banky

Světová banka nahlíží na důchodové systémy spočívající na určitých pilířích. Penzijní zátěž se na těchto pilířích rozkládá. Původně byl jakýkoli penzijní systém specifikován a složen ze tří pilířů (viz World Bank 1994) a toto rozdělení považováno za klasický přístup. První pilíř by měl být veřejně spravovaný s mandatorní účastí a s prioritním určením k omezení chudoby mezi seniory. Druhým pilířem bylo myšleno mít soukromě spravovaný mandatorní spořicí systém. Posledním, třetím pilířem, měl být dobrovolný spořicí systém.

Prvním pilířem je myšleno základní důchodové schéma, které je chápáno jako státní či konkrétněji sociální pojištění. V České republice je první pilíř slučitelný s tzv. sociálním důchodovým pojištěním. Penzijní systémy, které vytvářejí první pilíř jsou považovány za mandatorní, průběžně financované a veřejné. Veřejné v tom smyslu, že jsou spravované veřejnou institucí se státní garancí. Podstatou prvního pilíře je eliminovat chudobu mezi penzisty.

Druhý pilíř většinou navazuje na pilíř první a významně ho doplňuje. Můžeme ho označit jako doplňkový ve smyslu, že doplňuje penzijní dávky z pilíře prvního a z něho vypláceným státním penzím. Penzijní plány bývají spíše mandatorní než dobrovolné. S převahou zaměstnaneckého typu s vyšší příspěvků odvozenou od platu či mzdy. Bývají fondově financované viz kapitola č. 3.1 (Zaměstnavatel i zaměstnanec platí příspěvky do penzijních fondů, které investují na kapitálových trzích a poté jsou použity k financování důchodů). Obecně tedy tento typ pilíře je spojen s výkonem zaměstnání. Systém kolektivního pojištění, který je dost často vytvářen pro vlastní zaměstnance.

Třetí pilíř je opět formulován jako doplňkový ve smyslu doplňku k předchozím. Jedná se o soukromé finanční prostředky vydané za účelem zabezpečení stáří. Bez soukromé iniciativy by tento pilíř nemohl přežít. Účast je zcela dobrovolná a závisí na ochotě zapojit se. Zapojení probíhá většinou uzavřením smlouvy přímo s obchodní společností, která má příslušné licence v daném místě a čase obvyklé k poskytování anuitního produktu. Obchodní

společností může být jednak penzijní společnost či životní pojišťovna. Státní aparát může takovou formu spoření či investování daňově či státními příspěvky zvýhodnit.⁵⁴

3.6.3 Pětipilířový systém dle Světové banky

Další instituce včetně Světové banky rozšířily klasický přístup postavený na třech pilířích o další dva na celkem pět pilířů, které mají být v dnešním důchodovém kontextu vhodnější (viz např. World Bank (2008)). Jedná se o jasné vymezení hlavních charakteristik jednotlivých pilířů a není klasický třípilířový systém doplněn o další dva. Jedná se o nultý, první, druhý, třetí a čtvrtý pilíř.

Nultý pilíř je chápán jako základní ochrana vůči chudobě v podobě bezpříspěvkového sociálního důchodu. Je z něj poskytována sociální pomoc, která je financována státní správou či samosprávou, a to většinou z daňových odvodů. Prostřednictvím nultého pilíře využívají sociální ochranu obvykle i občané, kteří nejsou formálně zapojeni do hospodářství státu. Dost často ovšem veřejný sektor takového státu již dále neumožňuje jiné důchodové pojištění. Podoba nultého pilíře souvisí s místním stupněm sociální zranitelnosti společenských vrstev, na míře rezerv, dostupnosti rozpočtu či na dalších doplňkových důchodových opatřeních. Tento pilíř může poskytnout univerzální základní důchod pro jednotlivce, který dosáhne důchodového věku. Může též vyplácet základní důchod pouze takovým jednotlivcům, kteří disponují omezeným příjmem či nedostatečným majetkem (toto fungovalo např. v Chile, viz kapitola č. 3.5.2).

Cílem prvního pilíře je náhrada části výdělků, které jednotlivci pobírali během ekonomicky aktivního života. Jedná se většinou o veřejné důchodové pojištění, na kterém se povinně podílejí zaměstnanci a ostatní pracující skupiny obyvatel. Je aplikován princip zásluhovosti a bývá mandatorní a průběžně financovaný. Snaží se eliminovat riziko nedostatečné jednotlivé přípravy na období stáří. Toto riziko může spočívat i v nemožnosti si během ekonomicky aktivního života odkládat alespoň minimální finanční prostředky vzhledem k nízkým příjmům. Solidarita tohoto systému spočívá v tom, že je možné udržet životní standard lidí v důchodovém věku. Nevýhody spočívají v placeném vysokém

⁵⁴ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 26 - 28

pojistném, které zvyšují náklady práce. Při politické nestabilitě a časté výměně politických uskupení je tento pilíř citlivý. Neočekávaný demografický vývoj též působí negativně. V Německu a Francii se tzv. veřejné důchodové pojištění zaměřuje především na zásluhovost. Solidarita je naplněna formou doplňkových sociálních programů. Tento typ je typický pro země jako Německo, Itálie, Francie, Rakouskou, Maďarsko, Slovensko a Řecko. Česká republika se snaží naplnit jak princip zásluhovosti, tak současně princip solidarity, což neodpovídá úplně tomuto typu.

Druhý pilíř je charakterizován jako povinné soukromé penzijní pojištění či spoření. Jde také mandatorní, jako v případě prvního, ale povinné příspěvky účastníci investují na své individuální účty. Principem fungování je vytvoření finanční instituce v soukromém sektoru, který spravuje odvedené finanční prostředky od státního aparátu a občanů, kteří se zapojí do tohoto systému. Ve státech jako Indonésie, Indie či mocenská Čína ho zavádějí prostřednictvím veřejného sektoru. Většinou jde o příspěvkově definované mandatorní důchodové plány, které disponují volitelnými možnostmi zahrnující pasivní či aktivní řízení. Účastníci si mohou vybrat typ portfolia či investičních aktiv, příp. zvolit investičního manažera či jednorázové výběry části z individuálního účtu. Definované důchodové plány mají propojení mezi příspěvky, investiční výkonností a dávkami. Při srovnání s dávkově orientovanými schémata, která jsou většinou v prvním pilíři je tento typ rizikovější kvůli vysokým administrativním a transakčním poplatkům. Dále je zde operační a finanční riziko vzhledem ke způsobu spravování a řízení aktiv a též riziko dlouhověkosti (pokud nejsou prostředky rozloženy do životních rent). Pokud konkrétní země uplatňuje povinnost spoření, tak má určitou spoluodpovědnost. Např. ve formě minimální penze ve stáří či garance minimálního zhodnocení daného fondu). Politické riziko může nastat v případě, pokud stát bude potřebovat finanční prostředky na jinou kapitolu rozpočtu a finanční prostředky může nařídít vyvázat (velice pravděpodobně na snížení deficitu samotného důchodového účtu). Příkladem jsou země jako Slovensko, Polsko, Maďarsko či Argentina. Tři ze čtyř členů Visegrádské skupiny⁵⁵ již tedy převedly prostředky určené na stáří pro své občany do svých

⁵⁵ Visegrádská skupina (též Visegrádská čtyřka nebo V4) je seskupení čtyř států střední Evropy. Členy jsou Slovensko, Polsko, Maďarsko a Česká republika. Jeho posláním je podpora rozvoje vzájemné spolupráce a posilování vzájemných vazeb mezi členskými státy.

primárních důchodových systémů kvůli snížení deficitu. Česká republika byla ještě rychlejší a druhý pilíř zrušila po několika letech zcela úplně a bez náhrady.

Třetí pilíř je zcela dobrovolný a lze ho charakterizovat jako dobrovolné penzijní pojištění či spoření. Nabývá několika podob, jako jsou příspěvky zaměstnavatele, životní renta prostřednictvím soukromého životního pojištění či příspěvkově a dávkově definované podoby. Kompenzuje některé nedostatky ve spravedlnosti oproti předchozím pilířům. Je též mnohem flexibilnější z důvodu poměrně rychlých parametrických změn, které bývají dost často přínosné pro účastníky. Své účastníky vystavuje rizikům, která jsou srovnatelná ve druhém pilíři. Země jako jsou Spojené státy americké, Velká Británie, Kanada a Irsko tento pilíř nastavili a považují ho za důležitý zdroj příjmů ve stáří pro své občany.

Čtvrtý pilíř, který je posledním v rámci pěti pilířového schématu, bývá označován jako rodina a služby. Rodina a služby z toho důvodu, že zahrnuje neformální podporu jako je charitativní či rodinná podpora. Ubytovací, zdravotní a pečovatelské služby (označované jako formální sociální programy), individuální finanční a nefinanční aktiva (např. vlastnictví domu) jsou dalším typem podpor. Tento čistě doplňující pilíř rostoucím trendem vysoce zatěžuje státní rozpočty ve všech rozvinutých státech. V souvislosti se zaopatřením na období v penzi je posílení odpovědnosti příslušné komunity a rodiny považováno za žádoucí a přirozené.⁵⁶

3.6.4 Reforma dle OECD

Dle OECD jsou možné varianty dosažení reformních cílů koncipovány do třech bodů. První spočívá v prodlužování ekonomicky aktivního období lidí. Pro svou jednoduchou a lehce aplikovatelnou povahu je toto řešení uváděno v život v mnoha zemích světa. Podle organizace OECD, zahrnující 35 ekonomicky rozvinutých států světa, bude v budoucnu hlavním řešením, jak snížit výdaje na penze právě oddalování odchodu do starobního důchodu a tím šetřit prostředky na výdaje související s penzemi.

Zdroj: Visegrádská skupina – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Visegr%C3%A1dsk%C3%A1_skupina

⁵⁶ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 28 - 30

Oficiální důchodový věk byl dle OECD (též označován jako „normální“) v roce 2010 v průměru 62,5 roku pro ženy a 63,5 roku pro muže. Očekává se, že v roce 2050 již bude činit 65 let pro obě pohlaví. Každopádně je nutné upozornit na fakt, pokud se důchodový věk zvyšuje, jeho růst nekoresponduje na prodlužující se délku lidského života. Ve výsledku se počet let, které stráví lidé v penzi, zvyšuje. Toto řešení je aplikovatelné jen při navyšování normálního důchodového věku. Souvislost je zde ve zpřísnění podmínek pro přiznání předčasné penze a umožnění pracovat v důchodovém a předdůchodovém období života. Mezi státy jsou velké rozdíly, v některých jako je Japonsko a Korea je pracovní činnost ve stáří zcela normální. Místní společnost a systém je tomu uzpůsoben, jelikož starší jsou považováni z pohledu zaměstnavatelů za stále výkonné pracovníky a dokáží jim pracovní místa uzpůsobit. Je nutné brát zřetel na odvětví ekonomiky, kde je práce fyzicky náročnější než např. v terciálním sektoru. Mnohdy nejsou lidé schopni být v důchodovém věku práce schopní, i když by byli ochotni. Tudíž OECD upozorňuje na fakt, že je třeba brát zvláštní zřetel právě na tyto skupiny obyvatel, kde již před řádným odchodem do penze, nemohou vykonávat svoji pracovní činnosti. Pokud jim systém nebude přizpůsoben, tak případně v úvahu vyplatit takovým lidem sociální dávky ze sociálního systému.

Vedle výše zmíněného jsou zmíněny další možné kroky k omezení růstu výdajů na penzijní dávky. Objem prostředků, které slouží na výplatu penzí, lze sloučit s finančními prostředky vybranými na důchody v příspěvcích. Toto řešení omezilo růst penzijních výdajů ve Švédsku a Německu. Valorizaci důchodů omezit pouze na růst o úroveň inflace bez přihlídnutí k růstu reálných mezd.

Další způsob je o zaměření se na ty populační generace, které jsou z hlediska penzí vysoce zranitelné. Příkladem odlišnosti přístupů k tomuto řešení jsou země Kanada, Nizozemsko a Nový Zéland, které mají ve vyšším věku nejnižší míru chudoby. V těchto zemích nicméně ze státních rozpočtů je pouze několik procent určeno na tuto problematiku. Na druhé straně stojí např. země jako Španělsko a Řecko, kde zhruba 20 procent tamní populace lze označit, jako žijící v chudobě i přes fakt, že národní výdaje jsou poměrně vysoké. To vše závisí na tom, které schéma je aplikováno v rámci přerozdělování finančních prostředků vyplácených jako důchod. Příliš vysoké přerozdělování zeslabuje vazbu mezi vyplácenými penzemi a placenými příspěvky. Některé země směřují jen k částečnému řešení. Těmito zeměmi je např. Francie a severská dvojice Švédsko a Finsko. V rámci místních reforem zredukovali důchody s výjimkou penzí pro občany s historicky nízkými

příjmy. Velká Británie a Austrálie využili přebytku státního rozpočtu v souvislosti s posunutím důchodového věku pro občany s nejmenšími penzemi. Oproti tomu země jako Polsko, Slovensko, Maďarsko a ekonomicky silná Itálie vytvořily velmi silnou souvislost mezi dávkami a příspěvky, které nedovolují téměř přerozdělování.

Poslední řešení spočívá ve větší podpoře úspor na období penze prostřednictvím (privátních) důchodových fondů nebo dalších forem akumulace kapitálu. Například na Novém Zélandě byl zaveden jakýsi pokus o automatický zápis do systémů tohoto typu. Většinou jsou zde uplatněny daňové úlevy či jiné státní pobídky směřující k podpoře penzijního spoření. V Německu se daří na základě tohoto principu získávat v populaci občany mladšího věku a zaměstnance v nízkých příjmových kategoriích. V roce 2010 bylo soukromé důchodové spoření na penzi dobrovolné či povinné v 17 zemích OECD. Ve všech zemích tohoto seskupení činily průměrné úspory na stáří 67 % HDP.⁵⁷

3.6.5 Systém dle OECD

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj zavedla v klasifikaci penzijních systémů, které nepoužívají pilíře, ale vrstvy. Taxonomie dle OECD je vhodnější pro přehledové tabulky, které zachycují vývoj důležitých ukazatelů, které pro své členské země sleduje a posléze publikuje. První a druhá vrstva je spojena s mandatorními výdaji, které jsou ze zákona nastaveny jako povinné a vlády je nemohou měnit bez legislativních změn. Třetí vrstva je na dobrovolné bázi a zahrnuje dobrovolné soukromé důchodové plány, jako je tomu ve třetím pilíři v klasickém třípilířovém či rozšířeném pětípilířovém systému dle Světové banky.

V souvislosti s první vrstvou se hovoří v tom smyslu, že se jedná o redistribuční způsob. Zahrnuje penzijní programy s prioritním cílem zajistit účastníkům minimální životní standard. Jedná se o způsob, jak občany ve stáří uchránit před chudobou. Penzijní systémy jsou legislativně ukotveny a poskytovány veřejným sektorem.

Typy této první vrstvy jsou minimální penze, základní penzijní schéma a směřovaný penzijní plán.

⁵⁷ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 14 - 18

Minimální penze zabraňují poklesu penzijních příjmů pod určitou minimální hranici. Většinou jsou propojeny se zaměstnaneckými penzijními schémata, které jsou zákonně nastaveny a vypláceny prostřednictvím druhé vrstvy, viz dále. S onou druhou vrstvou jsou propojeny tak, že minimální hranice se aplikuje až na celkový příjem v penzi (používá se v Belgii a Velké Británii, kde je zvlášť významný).

Prostřednictvím základního penzijního schématu je vyplácena každému účastníkovi důchodového systému stejná výše důchodu, a to bez rozdílu, případně je důchod vyměřován plošně. Pokud je důchod vyměřen plošně, tak výše důchodu závisí na počtu odpracovaných let, a ne na výši dosavadních příjmů a odvedených dávkách do systému. Každopádně dodatečný příjem z alternativních zdrojů nijak neovlivňuje vznik a pobírání tohoto základního důchodu.

Na rozdíl od základního penzijního schématu se ze směrovaného penzijního plánu vyplácí vyšší dávky. Vyšší dávky směřují těm méně finančně vybaveným účastníkům. Nižší dávky jsou naopak vypláceny těm, kteří jsou více majetní. Směrování dávek může mít tři konkrétní podoby s přihlédnutím k:

- příjem z penze (výše vyplácených dávek závisí jen a pouze na příjmu účastníka z jeho penze),
- celkový příjem jedince (kdy výše dávek závisí na všech příjmech jedince),
- příjem a majetek (výše dávek závisí na celkových příjmech a majetku).

Platí, že tento typ plánu (viz výše) je vyhovující a účelný pro pracovní kariéry těch lidí, kteří mají přerušovanou pracovní dráhu.

Penzijní programy v rámci druhé vrstvy zajišťují pro účastníky do jisté míry srovnatelný životní standard, který měli v ekonomicky aktivní části života. Jedná se o možnosti pojištění či spoření, kterou vymezuje typologie OECD. Případající penzijní programy jsou poskytovány na základě zákonného opatření a mohou být různé:

- dávkově definovaný penzijní plán,
- příspěvkově definovaný penzijní plán,
- bodové penzijní schéma,
- penzijní schéma pomyslných účtů.

Dávkově definovaný penzijní plán je penzijní plán, který předem stanoví sumu dávek a poté stanoví potřebný objem finančních nákladů a zároveň i výši vyžadovaných příspěvků. Občas se vymezují jako plány, které jsou bez individuálních účtů. Stanovení výše dávek se označuje jako jejich vyměření. Pro vyměření se používá několik přístupů, např.:

- plošná penze (každý účastník má stejnou penzi),
- důchod vyměřovaný plošně (výše penze závisí na počtu odpracovaných let a konstantní částce),
- důchod vyměřen v závislosti ke mzdě v posledním odpracovaném roce (výše je stanovena na základě odpracovaných let, přírůstkového faktor a mzdě v posledním roce práce),
- důchod vyměřen dle průměrného platu v ekonomicky aktivním životě (výše závisí na počtu ekonomicky aktivních let, přírůstkového faktoru a indexu, který vhodně znásobí dosavadní průměrný příjem).⁵⁸

Penzijní plány dávkově definované se mohou vyskytovat v podobě nefondového či fondového typu viz kapitola č. 3.1. Dávkově definovaný penzijní plán v rámci zemí patřící do skupiny OECD patřil na počátku druhého desetiletí 21. století k nejčastěji využívanému schématu vztahující se k druhé vrstvě.

Příspěvkově definované penzijní plány jako druhý možný typ druhé vrstvy v rámci používání nejen v zemích OECD je fondový penzijní plán předem určující výši dotace danou hodnotou (procentem z příjmu). Toto procento z příjmu každý účastník důchodového schématu odvádí většinou na svůj individuální účet. Též se může podílet zaměstnavatel. Odvedené finanční prostředky jsou investovány na kapitálových trzích a výnosy z nich plynoucí se připisují na individuální účty účastníků. Výše nakumulovaného kapitálu na konkrétním účtu určuje výši dávek pro účastníka. Nashromážděný kapitál je vyplácen prostřednictvím penzijního fondu nebo je zde možnost použít kapitál k nákupu anuity. Anuity jsou vypláceny profesionálním poskytovatelem jako jsou privátní životní pojišťovny (viz kapitola č. 3.4.3). Možnost jednorázových částečných výběrů není příliš

⁵⁸ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 22 – 34

rozšířená a většina kapitálu na individuálních účtech právě směřuje k nákupu životní renty (anuity).

V těchto příspěvkově definovaných penzijních plánech je investiční riziko pouze na straně účastníka. Často lze tedy přihlédnout a zohlednit rizikový profil. Výše dávek není předem jasná a závisí na výši odváděných prostředků, vývoji ekonomických a demografických parametrů (viz kapitola č. 3.3) a hlavně na výnosnosti daných fondů.

V posledních desetiletích jsou ve světě rozšířené a stávají se čím dál tím více prioritní v rámci soukromých penzijních plánů včetně zaměstnaneckých schémat. Zaměstnavatelé nemají jinou povinnost, než přispívat daná procenta a jsou tedy pro ně v tomto ohledu výhodná. Pokud by pouze neplatili příspěvky a museli by např. povinně navyšovat ony příspěvky při nepříznivém kapitálovém či jiném vývoji, viz výše, tak by byli nevýhodné. Matematicko-pojistné propočty jsou většinou jednodušší než v případě dávkově definovaného penzijního plánu.

Bodové penzijní schéma je založeno na způsobu, kde účastníci získávají během ekonomicky aktivního období života body. Body jsou odvozené od předešlých příjmů. Celkový počet bodů za jednotlivé roky se při odchodu do penze vynásobí určenou bodovou hodnotou, a tak se přetransformuje na normální penzijní dávku. Na počátku druhého desetiletí současného tisíciletí je na tomto podkladě založen zaměstnanecký penzijní systém ve Francii. V Norsku, Slovensku a Německu je na tomto principu založen veřejný penzijní systém.

Penzijní schéma postavené na pomyslných účtech je zvláštní typ nefondových penzijních plánů. Jsou zde vytvořeny pro každého účastníka účty vč. připisování odpovídajících úrokových výnosů. Reálně ovšem úroky a příspěvky jsou pouze zaneseny v účetních knihách u orgánů, které spravují tento systém. Např. v podmínkách České republiky, kdyby byl systém postaven na pomyslných účtech, tak by bylo vedeno v národních účtech. Penzijní dávky se vyplácí tím způsobem, že se virtuální kapitál přenese z daného účtu a je propočítán do anuity. Anuita je vyplácena na základě pravidla, které

zohledňuje zbývající střední délku života v okamžiku odchodu do penze. V rámci zemí OECD je toto schéma v druhé vrstvě zastoupeno v zemích Švédska, Itálie a Polska.⁵⁹

⁵⁹ CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 22 – 34

4 Vlastní práce

4.1 Východiska zabezpečení na stáří

Co si představit pod pojmem individuální finanční plán? Zde záleží na konkrétní situaci a představě jednotlivce, jakým způsobem chce a bude řešit svoje finanční záležitosti. Jedná se o cíle, přání do budoucna v souvislosti této odborné práce, čili představu finančního zabezpečení ve starším věku po vykonání pracovní činnosti v produktivním věku.

Jaké jsou nejběžnější přání a cíle občanů? Nejběžněji jde o dostatečné zajištění finančních prostředků v situaci, kdy každý z nás bude spoléhat na pomoc státu ve formě příjmu starobního důchodu. O náležitostech a potřebných splněných kritériích pojednává kapitola č. 3.2. V případě, pokud splníme zákonná kritéria, tak nezbyvá občanům než požádat o starobní důchod a čekat na Českou správu sociálního zabezpečení o výměru, ve které bude stanovena výše dávky. Kdo ovšem chce čekat na dobu budoucí a být mile či nemile překvapen přiznanou částkou?

Realita je taková, že absolutní výše starobních důchodů v posledních letech mírně roste, jak ukazuje tabulka č. 13. Z grafu lze vyčíst rozdíly ve starobních penzích pro muže a ženy, které jsou dány historicky nižšími příjmy žen a tím nižšími odvody do sociálního systému oproti mužům. Též je přihlíženo k průměrné výši nově přiznaných starobních penzí, a ne průměrné výši všech penzí. Pokud by se porovnávala ona průměrná výši všech důchodů, došlo by se k závěru, že v roce 2014 a 2015 je průměrná penze nižší než průměr nově přiznaných penzijních dávek. Průměrná výše všech penzí činila za rok 2015 výše 10299,- Kč pro ženy a 12550,- Kč pro muže. Průměrně tedy 11424,5,- Kč.

Tabulka č. 13: Průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů v ČR 1995 – 2015 (v Kč)

Rok	Ženy	Muži	Průměr
1995	3063	3899	3481,0
2000	5609	6768	6188,5
2005	7623	9268	8445,5
2010	10434	12076	11255,0
2014	10631	12603	11617,0
2015	11055	13062	12058,5

Zdroj: Vlastní zpracování dat autorem. Průměrná měsíční výše nově přiznaných (nekrácených) důchodů podle

druhu důchodu a pohlaví: sociální zabezpečení [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853391/300002165502.pdf/96737ea0-f959-4415-9161-8446ab7cc566?version=1.1>.

Jedním ze základních faktorů ovlivňující důchodový účet je demografický vývoj. Čím více je plátců v současnosti a přispívá do státního systému, tím vyšší jsou příspěvky v produktivním věku. Každopádně na druhou stranu rostou dochází k růstu nároků na výplatu starobních důchodů v postproduktivním věku těchto jedinců.

Mezi roky 2004 až 2014 se zvýšil počet starobních důchodců o 455 tis. Vzhledem k tomu, že průměrná výše starobního důchodu činila v roce 2014 11600,- Kč, tak výdaje ze státního rozpočtu byli zhruba o 5 mld. Kč vyšší (a zhruba o 1,5 % HDP vyšší na 9,1 % HDP v roce 2014).

Tabulka č. 14: Vývoj průměrné hrubé mzdy v ČR 2000 – 2016 (v Kč)

rok	nominální hrubá mzda
2000	13 219
2001	14 378
2002	15 524
2003	16 430
2004	17 466
2005	18 344
2006	19 546
2007	20 957
2008	22 592
2009	23 344
2010	23 864
2011	24 455
2012	25 067
2013	25 035
2014	25 768
2015	26 467
2016	27 589

Zdroj: Vlastní zpracování dat autora: Průměrná hrubá měsíční mzda: Mzdy a náklady práce [online excel]. Český statistický úřad, 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky&katalog=30852&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null.

Průměrné hrubé mzdy se za poslední období neustále meziročně zvyšují. S výjimkou roku 2013, kde průměrná hrubá mzda byla nižší o několik desetikorun než v roce 2012, jak

ukazuje tabulka č. 14. Dynamika mezd se pravděpodobně bude dále mírně zrychlovat. Za rok 2016 mzdy rostly rychleji, než předpokládala Česká národní banka ve svých prognózách, a to konkrétně o 4,3 %. Na druhé straně je třeba brát ohled na vývoj průměrné inflace, který může reálný růst mezd oslabovat.

Na základě vývoje průměrné mzdy v České republice, lze vyvodit předpokládané požadavky na výši starobního důchodu ve srovnání s průměrnou výší starobních důchodů. Obecně platí, že zhruba dvě třetiny ekonomicky aktivních občanů na průměrnou mzdu nedosáhnou. Medián mezd byl řádově o několik tisíc korun níže (za 4/2016 je 23745 Kč), viz v příloze č. 7. Medián ukazuje „prostřední mzdu“ tzn., že polovina občanů má mzdu nižší a druhá polovina mzdu vyšší. Český průměr odpovídá přibližně 28 % průměru v Německu.

Naprostá většina starobních důchodců je závislá pouze na příjmu ve formě penze od státu. Průměrná výše vyměřených penzí ve vztahu k průměrným mzdám (tkz. náhradový poměr) má spíše klesající trend. V roce 1990 byla průměrná penze vůči čisté průměrné mzdě 68 %. V roce 2004 byla průměrná penze 7256,- Kč a to znamenalo 53 % tehdejší čisté mzdy. V roce 2010 náhradový poměr činil již pouze 52 %. Avšak v roce 2014, kdy byla průměrná penze 11617,- Kč, tak náhradový poměr mírně vzrostl na téměř 55 % čisté mzdy.

4.1.1 Stanovení věku odchodu do důchodu

Penze vyplácené státním aparátem z hlediska predikcí nepostačí na takovou životní úroveň, jak je tomu v dnešní době. Občané by rádi věděli, jaké penze je čekají až nastane doba odchodu do penze.

Pro občany narozené v roce 2016 je stanoven věk odchodu do penze v 73 letech a 6 měsících, viz podrobně v příloze č. 8. Pro tak vysoký důchodový věk je opodstatnění v tom, že se prodlužuje střední délka života, viz předcházející kapitola. Například již v roce 1927 v Československu se odcházelo do penze v 65 letech, ale rozdíl oproti dnešku je v tom, že se ho nedožila téměř polovina občanů. Pokud ano, tak strávili v penzi průměrně zhruba 10 let. Na druhé straně v roce 2008 byla pro muže hranice odchodu do penze dosažení věku 62 let, ale mohli v penzijním věku strávit průměrně zhruba 16 let, a hlavně se ho dožili čtyři muži z pěti.

Tabulku č. 15 autor zpracoval podle platné legislativy v roce 2017 a zahrnuje ročníky, pro které bude zpracovávat finanční koncepce na udržení adekvátního životního

standardu v penzi. Je počítáno s tím předpokladem, že ženy jsou bezdětné, což u starších ročníků je velice důležité kritérium, jelikož pokud žena vychovává děti a přispívá tím k pozitivnímu demografickému vývoji, tak má nárok na odchod do penze dříve. Pro mladší ročníky již není takové legislativní ukotvení a pokud žena má či nemá potomky, tak není rozdíl ve věku odchodu do penze.

Tabulka č. 15: Stanovení věku odchodu do penze pro určené věkové skupiny

Věk v roce 2017	Rok narození (k 1.1.)	Vznik nároku na penzi	
		Muži	Ženy (bezdětné)
60	1957	63 let a 8 měsíců	63 let a 8 měsíců
55	1962	64 let a 6 měsíců	64 let a 6 měsíců
50	1967	65 let a 4 měsíce	65 let a 4 měsíce
45	1972	66 let a 2 měsíce	66 let a 2 měsíce
40	1977	67 let	67 let
35	1982	67 let a 10 měsíců	67 let a 10 měsíců
30	1987	68 let a 8 měsíců	68 let a 8 měsíců
25	1992	69 let a 6 měsíců	69 let a 6 měsíců
20	1997	70 let a 4 měsíce	70 let a 4 měsíce

Zdroj: Stanovení dne vzniku nároku na starobní důchod: Věková kalkulačka [Excel]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>. Vlastní zpracování dat autorem.

4.2 Analýza modelových situací

Následující stěžejní část diplomové práce je věnována konkrétním a podrobným propočtům jednotlivých kategorií. Kategorie jsou tvořeny modelovými občany s datem narození 1. ledna 1962, 1. ledna 1972, 1. ledna 1982 a 1. ledna 1992. Z pohledu roku 2017 jsou zastoupeny různé věkové struktury občanů, kterým je 25, 35, 45 a 55 let.

Na základě těchto údajů je zpracován předpokládaný věk odchodu do penze s konkrétním datem dle současné platné legislativy a následně uveden zbývající čas vzhledem k základně v březnu 2017 z důvodu co nejaktuálnějších propočtů.

Pro modelové příklady osob narozených v jednotlivých dekadách je na základě vybraných pásem hrubých příjmů, spočítán čistý příjem a dopočtena předpokládaná výše starobního důchodu. Z důvodu komparace a analýzy jsou vytvořeny hrubé a čisté náhradové poměry pro osm různých příjmových kategorií. Kategorie jsou uvedeny dle autora od 15 tis. Kč do 50 tis. Kč, jelikož představují převažující výši příjmů.

Pro vybrané příjmové kategorie 25 tis. Kč, 35 tis. Kč a 45 tis. Kč jsou dále analyzovány možné varianty zhodnocování finančních prostředků ve vybraných produktech dostupných na českém finančním trhu. Z důvodu dlouhodobých horizontů autor stanovil časové horizonty pro jednotlivé sledované skupiny obyvatel na 10, 20, 30 a 40 let. Předpokladem je, že člověk, kterému v roce 2017 je 55 let, tak má horizont do odchodu do penze 10 let (ve skutečnosti 9 let a 3 měsíce). Pro účely výpočtů jsou dále korigovány další pásma v maximální možné úpravě 4 roky a 3 měsíce (u nejmladší sledované skupiny).

Použité předpoklady:

- průměrná mzda kopíruje v průběhu života tempo růstu průměrné mzdy v ekonomice a tímto tempem poroste i nadále,
- ve dvaceti letech začínají občané platit sociální pojištění,
- celý život aktivně pracují či byli důchodově pojištěni,
- ženy jsou bezdětné (důležité pro analýzu starších ročníků),
- předpokládaná inflace na úrovni stanovené centrální bankou,
- poplatky jsou stanoveny na základě dosavadních zvyklostí,
- zajištění občanů rizikovým životním pojištěním,
- zhodnocování produktů ve výši 7 % p. a.,
- občané odkládají 10 % z nominální výše svých hrubých mezd.

V následující tabulce č. 16, je zobrazen vývoj čtyř různých imaginárních občanů, ke kterým je přiřazen aktuální věk v roce 2017, věk odchodu do penze, který pramení z legislativy, dále vznik nároku na starobní důchod a zbývající čas do penze vychází z března 2017.

Tabulka č. 16: Vývoj čtyř modelových občanů narozených v letech 1962 – 1992

Datum narození	Věk v roce 2017	Věk odchodu do penze	Vznik nároku na penzi	Zbývající čas do penze
1.1.1962	55	64 let, 6 měs.	1.7.2026	9 let, 3 měs., 4 dnů
1.1.1972	45	66 let, 2 měs.	1.3.2038	20 let, 11 měs., 2 dny
1.1.1982	35	67 let, 10 měs.	1.11.2049	32 let, 7 měs., 5 dnů
1.1.1992	25	69 let, 6 měs.	1.7.2061	44 let, 3 měs., 4 dnů

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

4.2.1 Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1962

V roce 2017 občanovy narozeného na počátku roku 1962 je 55 let. Do penze mu zbývá 9 let a 3 měsíce (viz podrobně v tabulce č. 16).

Tabulka č. 17: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1962

Hrubá mzda v Kč	Čistá mzda v Kč	Státní penze v Kč	Hrubý náhradový poměr %	Čistý náhradový poměr v %
15000	12405	11181	74,5	90,1
20000	15850	12039	60,2	76,0
25000	19295	12897	51,6	66,8
30000	22740	13755	45,9	60,5
35000	26185	14613	41,2	55,8
40000	29630	15471	38,7	52,2
45000	33075	16329	36,3	49,4
50000	36520	17187	34,4	47,1

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

4.2.2 Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč

Předpokládaná penze za zhruba 10 let bude, v případě občana, který má v současnosti mzdu 25 tis. Kč a její další vývoj bude kopírovat tempo růstu průměrné mzdy v ekonomice

až do roku 2026, částku 12897,- Kč. Penze bude dosahovat téměř 67 % jeho předešlého čistého příjmu a zhruba 52 % hrubé mzdy.

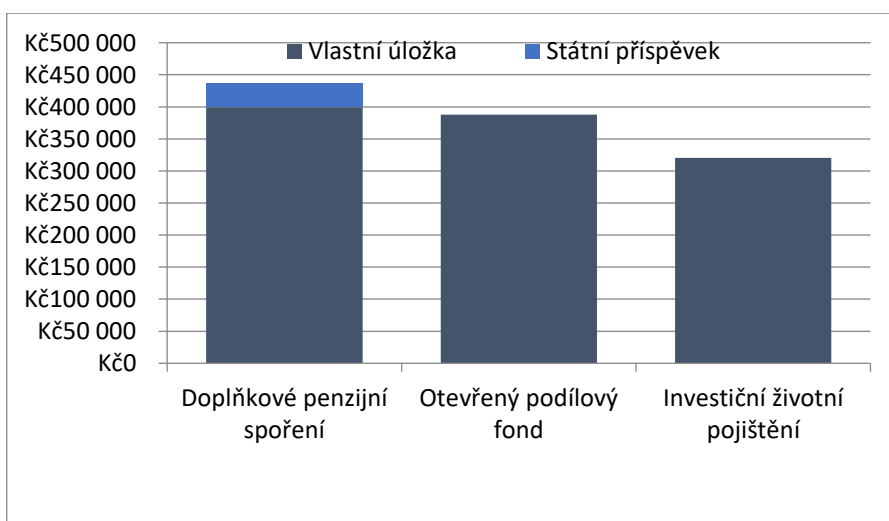
Tabulka č. 18: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	300000	123575	25545	36739	436071
OPF	300000	120002	34240	-	385763
IŽP	300000	93138	74712	-	318426

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V této situaci, pokud si občan odkládal ze svého platu 2500,- Kč měsíčně, měl na výběr z následujících možností s desetiletým investičním horizontem. Nejvíce by se prostředky zhodnotily v doplňkovém penzijním spoření, i kdyby nebylo kalkulováno se státními příspěvky. Navíc si může v průběhu deseti let takovýto účastník odečíst až 180 tis. Kč ze základu daně.

Graf č. 2: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě obdržení částky 436071,- Kč může občan učinit vklad např. na spořicí účet s 1% úrokovou sazbou a v případě výběru 10 % ročně mu takováto částka vydrží na 10 let při měsíčním obdržení 3634,- Kč.

4.2.3 Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč

Pokud se dodrží pravidlo odkládání 10 % ze své mzdy, tak má možnost účastník rozložit pravidelně částku 3500,- Kč na 10 let.

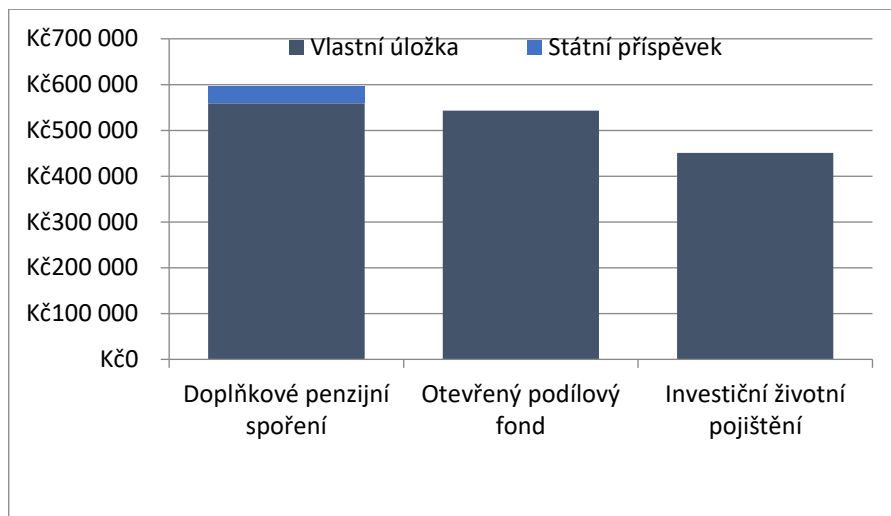
Tabulka č. 19: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	420000	173004	35763	36739	593980
OPF	420000	168013	47914	-	540099
IŽP	420000	130964	103368	-	447596

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Nejvíce by se investované prostředky zhodnotily v doplňkovém penzijním spoření a díky pravidelné úložce 3500,- Kč by byla splněna i maximalizace výhod z tohoto produktu. Účastník by využil maxima státních příspěvků, a navíc by si mohl odečíst ze základu daně až 240 tis. Kč. To z této varianty dělá nejvýhodnější možnost. Alternativou je pravidelně vkládat 3 tis. Kč do doplňkového penzijního spoření a zbylých 500,- Kč vkládat buď do podílových fondů či do investičního životního pojištění a získat další daňovou výhodu.

Graf č. 3: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě disponování částkou téměř 600 tis. Kč v době odchodu do penze může občan vložit své prostředky např. na spořicí účet, jelikož jeho investiční profil bude převážně konzervativní a vybírat si postupně 10 % ročně. Tímto způsobem by dosahoval na pravidelnou měsíční částku téměř 4959,- Kč a mohl by využívat po dobu 10 let.

4.2.4 Občan narozený v roce 1962 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč

Občan s nadprůměrně vysokým příjmem odkládá 4500,- Kč měsíčně. Od státního aparátu dostane penzi dle předpokladu ve výši 16329,- Kč. To je zhruba 36 % jeho předešlé hrubé mzdy a necelé poloviny jeho čisté mzdy.

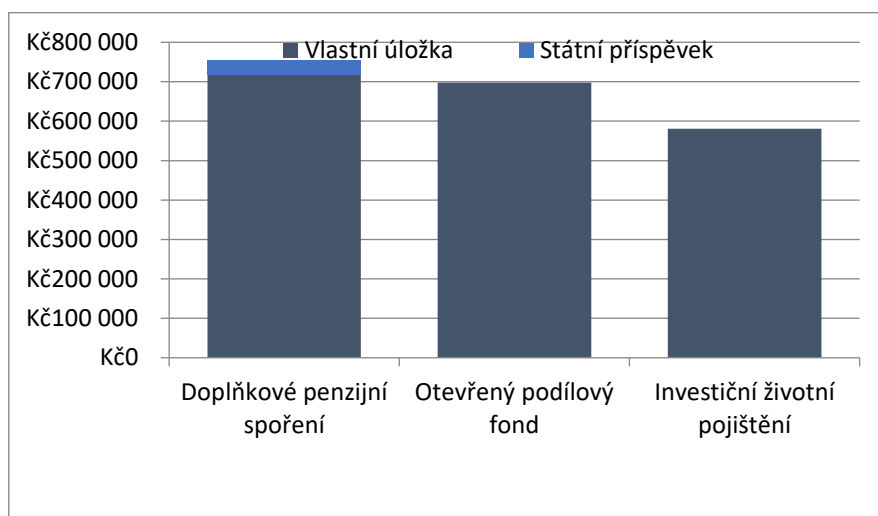
Tabulka č. 20: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	540000	222534	45981	36739	753192
OPF	540000	216024	61588	-	694536
IŽP	540000	168789	132024	-	576765

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Při vlastních investovaných prostředcích dosahující 540 tis. Kč by výnos byl největší u doplňkového penzijního spoření s tím, že by absolutní zhodnocení dosahovalo částky 213 tis. Kč včetně státních příspěvků.

Graf č. 4: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Tento občan by disponoval na počátku období stáří částkou zhruba 750 tis. Kč. V případě využití 10 % této sumy ročně a uložení celé sumy na spořicí účet (konstantní zhodnocování 1 %) by roční výběr mohl činit 75319,- Kč. Možnost disponibilně využívat měsíční částky 6277,- Kč by jistě napomohla zvýšit životní úroveň během období pobírání starobního důchodu. Zvýšil by se hypoteticky náhradový poměr, i když pouze po omezenou dobu.

4.2.5 Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1972

Tato část pojednává o možnostech zabezpečení pro občana narozeného v roce 1972. Jelikož by takovému občanovi bylo v roce 2017 45 let a očekávaný konec aktivní části života je na konci února v roce 2038, tak se propočty odvíjí od situace, že zbývá 20 let do odchodu penze, viz podrobně v tabulce č. 16. Tento občan bude mít náhradové poměry vůči své předešlé mzdě takové, jaké jsou uvedeny v tabulce č. 17.

Tabulka č. 21: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1972

Hrubá mzda v Kč	Čistá mzda v Kč	Státní penze v Kč	Hrubý náhradový poměr %	Čistý náhradový poměr v %
15000	12405	11574	77,1	93,3
20000	15850	12471	62,4	78,7
25000	19295	13368	53,5	69,3
30000	22740	14265	47,6	62,7
35000	26185	15162	43,3	57,9
40000	29630	16059	40,1	54,2
45000	33075	16956	37,7	51,3
50000	36520	17853	35,7	48,9

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

4.2.6 Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč

Tento občan bude mít předpokládanou penzi ve výši 13368,- Kč. Což je vzhledem k jeho předpokládanému vývoji hrubé mzdy na úrovni 25 tis. Kč v roce 2017 a zachování tempa růstu průměrné mzdy do budoucna zhruba 69 % vůči předešlé čisté mzdě. V porovnání s hrubou mzdou je penze ve výši 53,5 %.

Tabulka č. 22: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

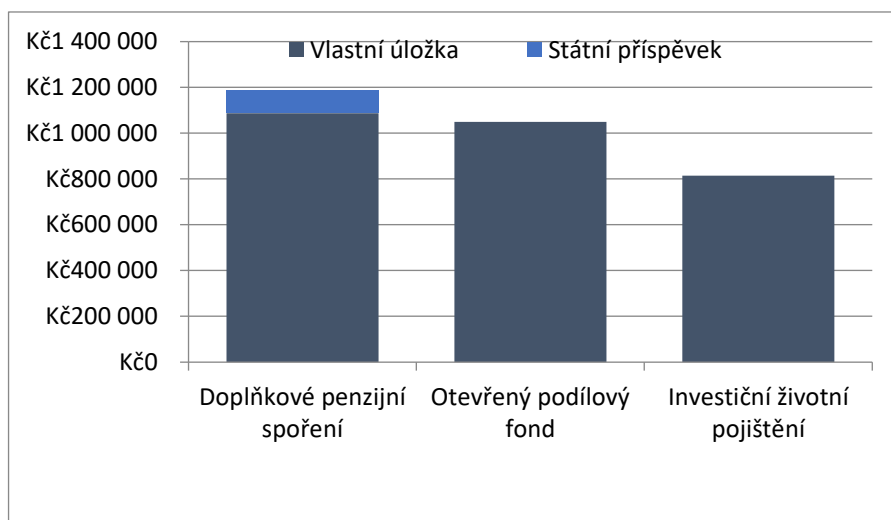
Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	600000	603858	124828	99971	1303829
OPF	600000	583758	144905	-	1038853
IŽP	600000	436449	234324	-	802125

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V tomto případě bylo použito pravidlo o použití 10 % z nominální výše hrubé mzdy na účely zabezpečení období stáří. Celkový klad dosahuje částky 600 tis. Kč. Doplnkové penzijní spoření dosahuje částky 1,3 mil. i prostřednictvím státního příspěvku 55200,- Kč a jemu dalšímu zhodnocování. Za dvacet let pravidelného ukládání prostředků formou

třetího pilíře si navíc bude moci odečíst 360 tis. Kč od daňového základu při zachování současně nastavených pravidel.

Graf č. 5: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Zdroj: vlastní zpracování autorem.

V případě disponování částky 1,3 mil. Kč přichází možnost vložit prostředky v nejhorším možném případě na spořicí účet a při ročním výběru rovnající se 104306,- Kč (8 % z obnosu) by takováto částka vydržela na 13 let s měsíční disponibilní částkou 8692,- Kč.

4.2.7 Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč

Penze 14265,- Kč je určena občanovi, kterému by bylo v roce 2017 45 let s průměrnou mzdou na úrovni 35 tis. Kč. V důchodu může očekávat starobní penzi na úrovni 43,3 % jeho průměrné hrubé mzdy. V tabulce č. 23 jsou uvedeny možnosti zhodnocování jeho odložené spotřeby ve výši 3500,- Kč.

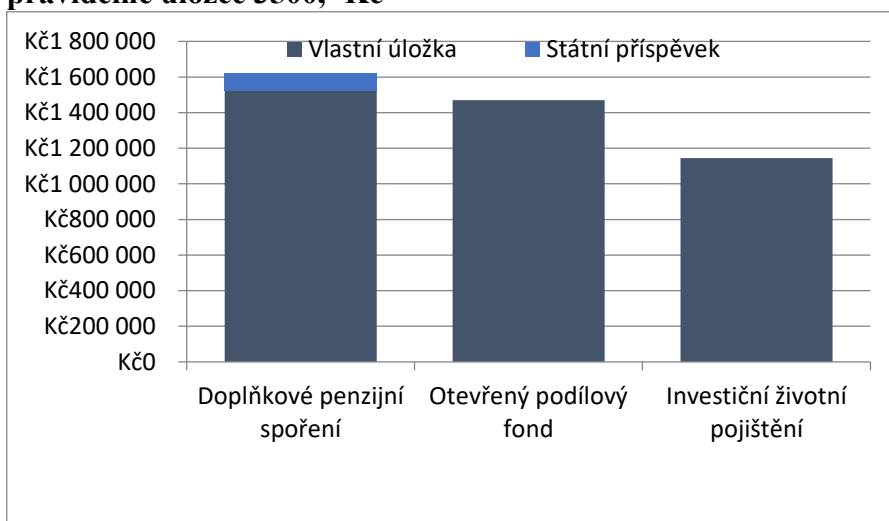
Tabulka č. 23: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	840000	845402	174759	99971	1643153
OPF	840000	817309	202829	-	1454479
IŽP	840000	613688	326159	-	1127529

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Za předpokladu odkládání pravidelné částky 3500,- Kč měsíčně by úložka činila 840 tis. Kč. Zhodnocení na dvacetiletém horizontu je uvedeno v tabulce č. 23. Nejvýdělečnějším produktem je doplňkové penzijní spoření. U tohoto produktu nejsou výnosy zdaněny (jen v případě příspěvků zaměstnavatele) též jako v případě investic do podílových fondů. Investování přes investiční životní pojištění není v tomto případě vhodné z důvodu nižších dosažených výnosů a případné platbě daně z výnosu.

Graf č. 6: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Pokud si tento občan bude chtít ponechat své prostředky přesahující částku 1,6 mil. Kč na nevýhodném spořicí účtu s úrokovou sazbou 1 % a bude chtít činit roční výběry ve výši 8 % z portfolia, bude mu měsíční částka 10954,- Kč postačovat po dobu 13 let.

4.2.8 Občan narozený v roce 1972 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč

Člověk s konstantní hrubou mzdou 45 tis. Kč narozený v roce 1972 dle předpokladu bude mít penzi na úrovni 37,7 %. V porovnání s čistou mzdou je to 51,3 %. Jaké má možnosti při pravidelném zhodnocování částky 4500,- Kč měsíčně je uvedeno v tabulce č. 21.

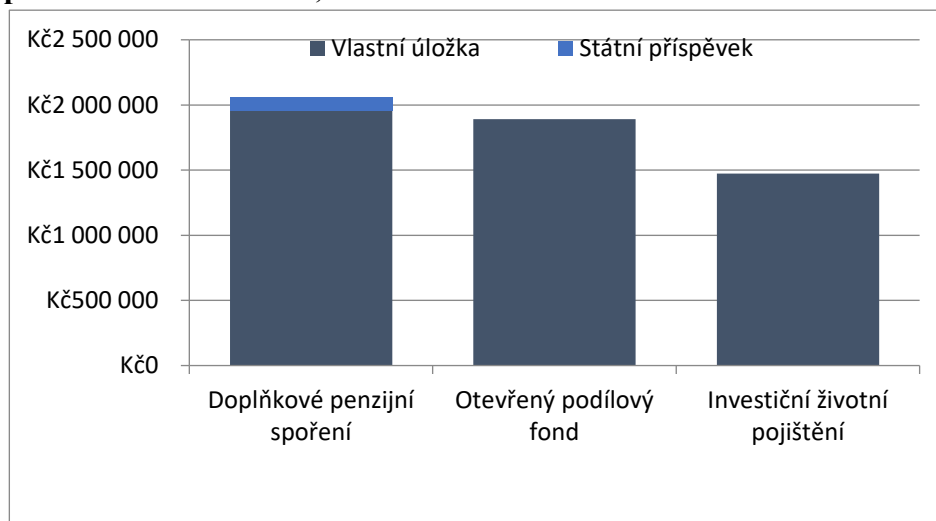
Tabulka č. 24: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	1080000	1086945	224690	99971	2042226
OPF	1080000	1050860	260754	-	1870106
IŽP	1080000	790927	417994	-	1452934

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Vložené prostředky se zhodnotí téměř na dvojnásobek vlivem vyšší měsíční úložky a dvacetiletého horizontu, kde mají finanční prostředky čas pracovat a lépe se zhodnocují. Mezi nejlépe zhodnocující se produkty patří investice do otevřených podílových fondů a do doplňkového penzijního spoření. Doplňkové penzijní spoření má výhodu ve státním příspěvku čítající se zhodnocením téměř 100 tis. Kč. Navíc může občan uplatnit odečet od daňového základu ve výši 480 tis. Kč, tzn. že dle předpokladů stát vrátí 72 tis. Kč na daních.

Graf č. 7: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Účastník má možnost se rozhodnout pro volbu odložení částky přesahující 2 mil. Kč a vložit prostředky v době odchodu do penze na nevýhodný spořicí účet a činit pravidelné roční výběry dosahující 8 % z celé částky. Tento způsob mu umožní pobírat po dobu 13 let částku 13614,- Kč měsíčně.

4.2.9 Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1982

Občan narozený v roce 1982 může předpokládat nárok do penze k 1.11.2049, kdy mu bude 68 let a 10 měsíců. Do penze mu tedy z pohledu roku 2017 zbývá 32 let a 7 měsíců. Jaké může očekávat poměry mezi mzdou a penzí, nabízí tabulka č. 25.

Tabulka č. 25: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1982

Hrubá mzda v Kč	Čistá mzda v Kč	Státní penze v Kč	Hrubý náhradový poměr %	Čistý náhradový poměr v %
15000	12405	11770	78,5	94,9
20000	15850	12687	63,4	80,0
25000	19295	13603	54,4	70,5
30000	22740	14520	48,4	63,9
35000	26185	15436	44,1	58,9
40000	29630	16353	40,9	55,2
45000	33075	17269	38,4	52,2
50000	36520	18186	36,4	49,8

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

4.2.10 Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč

Předpokládaný odchod do penze v roce 2049 nabízí mimo jiné investiční horizont 30 let, který nabízí tabulka č. 26. Pokud bude mít dlouhodobě kopírující průměrnou mzdu z roku 2017 ve výši 25 tis. Kč, tak může očekávat penzi ve výši 13603,- Kč, což je necelých 55 % vzhledem ke svému předešlému hrubému příjmu.

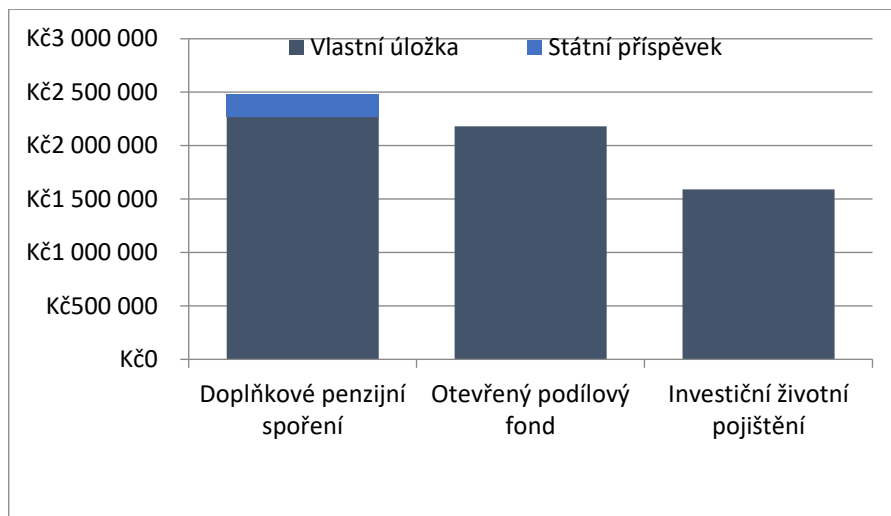
Tabulka č. 26: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	900000	1694447	350271	208802	2452978
OPF	900000	1629482	384957	-	2144525
IŽP	900000	1191117	537662	-	1553456

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Během 30 let může očekávat zhodnocení přesahující částku 2 mil. Kč vzhledem ke své úložce ve výši 900 tis. Kč. Nejvýhodněji vychází propoččet u doplňkového penzijního spoření. Kdyby se nezapočítával státní příspěvek včetně zhodnocení, tak by byl rozdíl oproti investici do podílového fondu pouze 100 tis. Kč. Vzhledem k velké flexibilitě investování do podílových fondů v podobě předčasných výběrů či případně celého výběru investičního portfolia bez sankcí, je též doporučován.

Graf č. 8: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě odložený částky 2452978,- Kč po třiceti letech investování se nabízí varianta v podobě odložení celé částky například na nevhodně zhodnocovaný spořicí produkt s konstantním zhodnocováním ve výši 1 %. V tom případě by bylo možné pravidelně vybírat po dobu 18 let částku 12254,- Kč (v případě čerpání 6 % u celé naspořené částky).

4.2.11 Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč

Pokud bude mít občan dlouhodobě kopírující průměrnou mzdu z roku 2017 ve výši 35 tis. Kč, tak může očekávat penzi ve výši 15436,- Kč, což je zhruba 44 % vzhledem ke svému předešlému hrubému příjmu.

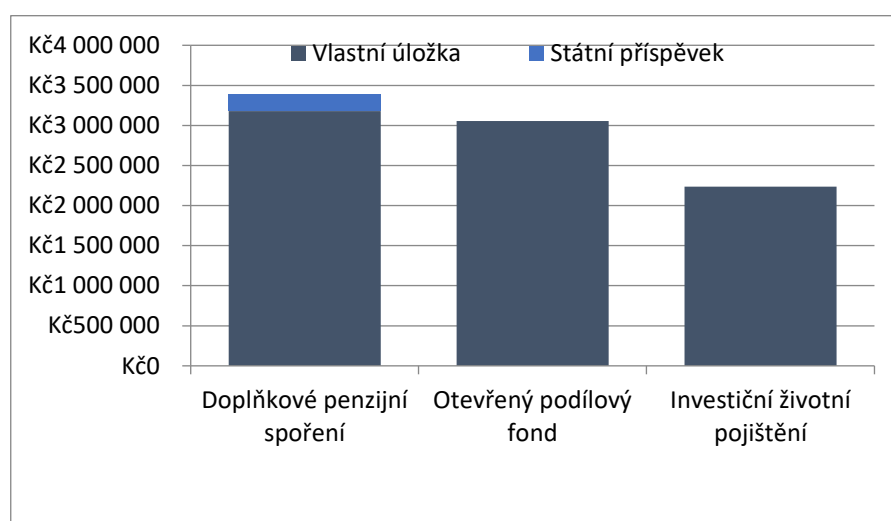
Tabulka č. 27: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	1260000	2427247	490379	208802	3350649
OPF	1260000	2372226	538898	-	3002511
IŽP	1260000	1674640	751028	-	2183612

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Při pravidelné úložce 3500,- Kč po dobu 30 let vychází ze srovnání dlouhodobých produktů o téměř 140 tis. Kč doplňkové penzijní spoření. Ovšem se započtením státního příspěvku vč. zhodnocení je to více než 340 tis. Kč. Benefitem je též možnost si odečíst ze základu daně 720 tis. Kč. V úvahu přichází velice flexibilní podílové fondy, které vydělají o něco méně, ale s možností kdykoli si vybrat investované prostředky bez sankce.

Graf č. 9: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Částku 3350649,- Kč získáme po třiceti letech pravidelné úložky 3500,- Kč. Pokud bychom chtěli během 18 let čerpat 6 % portfolia, tak získáme roční výběr 201038,- Kč, což by v měsíčním vyjádření činilo 16753,- Kč.

4.2.12 Občan narozený v roce 1982 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč

S pravidelně se vyvíjejícím průměrným příjmem 45 tis. Kč vychází předpoklad penze vůči průměrnému příjmu na 38,4 %. Se starobním důchodem ve výši 17269,- již podle současně nastavené legislativy nejde nic udělat. Avšak jsou tu možnosti volitelného investování s vybranými produkty, viz tabulka č. 28.

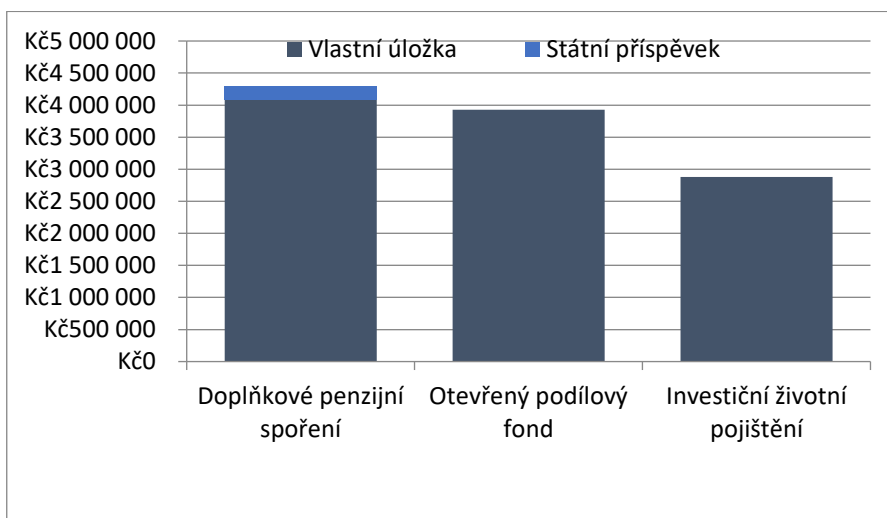
Tabulka č. 28: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	1620000	3050005	630487	208802	4248320
OPF	1620000	2933335	692838	-	3860497
IŽP	1620000	2158163	964395	-	2813768

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě pravidelné úložky 4500,- Kč měsíčně po dobu 30 let získáme zhruba 4 mil. Kč. Je pozorováno, že vložené prostředky se zvýší o více než polovinu, při předpokládaném 7 % zhodnocení. To je dáno delším časovým intervalem.

Graf č. 10: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Zhodnocení vč. vlastních prostředků v celkové výši 4248320,- Kč umožňuje rozložení nejen na 18 let s ročním výběrem ve výši 254899,- Kč. To by znamenalo měsíční částku 21241,- Kč a navýšilo by razantně celkový měsíční příjem ve starobní penzi.

Pokud by účastníkovi stačilo ke své starobní penzi 14161,- Kč, znamenalo by to vyčerpání všech prostředků během 28 let, což by znamenalo zajištění minimálně dožití se střední délky života podle statistických tabulek.

4.2.13 Modelový příklad pro občana narozeného v roce 1992

V roce 2017 by občanům narozeným v roce 1992 bylo 25 let a do penze by dle předpokladů odcházeli v 69,5 letech. To by z dnešní perspektivy znamenalo za 44 let a 3 měsíce. Předpokládané poměry penze vůči hrubé a čisté mzdě se nachází v tabulce č. 29.

Tabulka č. 29: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1992

Hrubá mzda v Kč	Čistá mzda v Kč	Státní penze v Kč	Hrubý náhradový poměr %	Čistý náhradový poměr v %
15000	12405	12163	81,1	98,0
20000	15850	13118	65,6	82,8
25000	19295	14074	56,3	72,9
30000	22740	15029	50,1	66,1
35000	26185	15985	45,7	61,0
40000	29630	16940	42,4	57,2
45000	33075	17896	39,8	54,1
50000	36520	18851	37,7	51,6

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

4.2.14 Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 25 tis. Kč

Ročník 1992 má v souvislosti s průměrně vyvíjející se hrubou mzdou 25 tis. Kč v hodně vzdálené budoucnosti předpoklad starobního důchodu na úrovni zhruba 14 tis. Kč. Pokud by se předpoklad naplnil, tak ke své penzi je možno připočítat při měsíční úložce 2500,- Kč následující možnosti, viz tabulka č. 30.

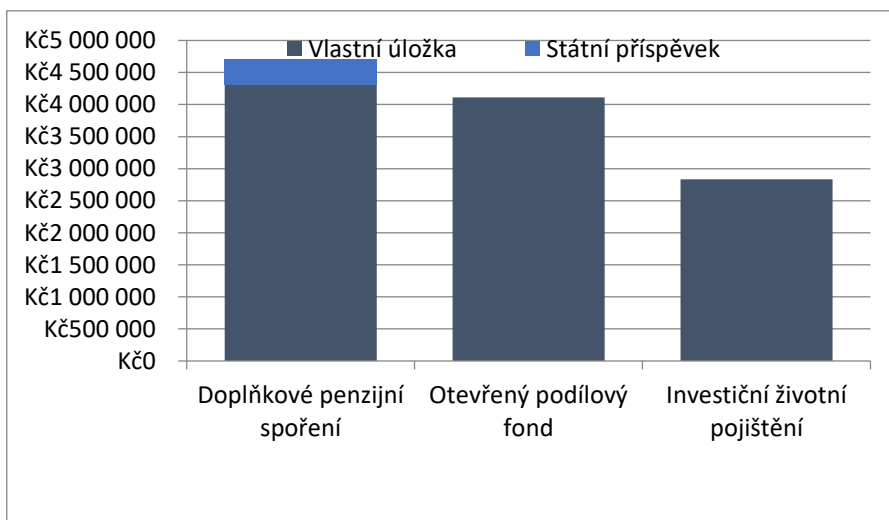
Tabulka č. 30: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	1200000	3829255	791565	396117	4633777
OPF	1200000	2660471	844060	-	4016411
IŽP	1200000	2616901	1078578	-	2738323

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Předpokládaný vývoj investičních nástrojů je v horizontu 40 let opravdu jen předpokládaný. Nicméně v případě celkové úložky 1,2 mil. je možno zhodnotit svůj vložený kapitál minimálně třikrát. Je to z toho důvodu, že finanční prostředky mají 40 let na to, aby se zhodnocovaly. Dle propočtů nejlépe vychází doplňkové penzijní spoření vč. 110400,- Kč připsané státní dotace a možného odečtu až 720 tis. Kč ze základu daně.

Graf č. 11: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 2500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě čerpání částky 4633777,- Kč za 40 let se nabízí např. varianta odebírat postupně 4 % z celkové částky a zbytek vložit na nevýhodný spořicí účet s úročením 1 %. V tom případě by roční výběr mohl činit 185351,- Kč po dobu 28 let a v měsíčním vyjádření

jde o částku 15445,- Kč. Což by bylo více než dle předpokládaných podmínek výše starobního důchodu.

4.2.15 Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 35 tis. Kč

Předpokládaná penze za více než 40 let dosahuje částky 15985,- Kč pro občana, která má dlouhodobě příjem průměrně 35 tis. Kč v roce 2017. Poměr hrubé mzdy a penze dosahuje 45,7 %.

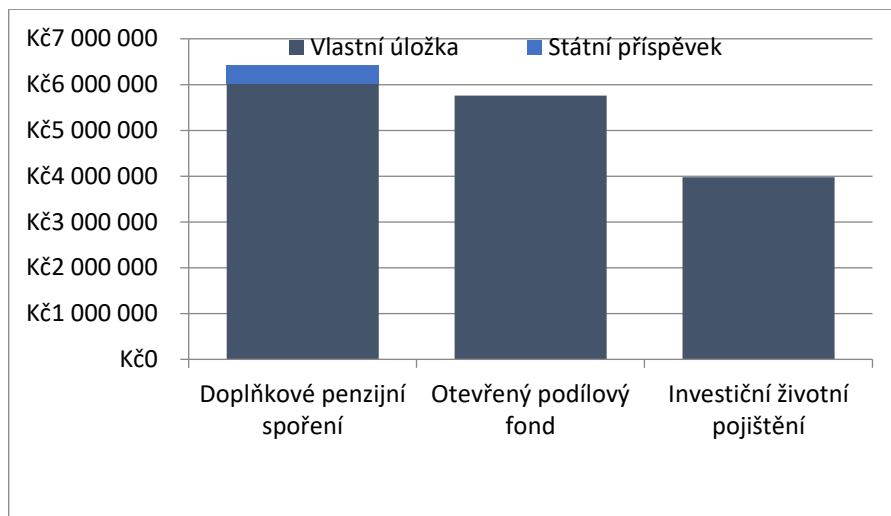
Tabulka č. 31: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	1680000	5360915	1108191	396117	6328841
OPF	1680000	5124959	1181655	-	5623305
IŽP	1680000	3678717	1509828	-	3848890

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V případě úložky 3500,- Kč po dobu 40 let je předpokládáno s vlastní úložkou téměř 1,7 mil. Kč. Při této sumě dle dosáhnout celkové částky ve výši zhruba 6 mil. Kč. Rozdíl zhruba 300 tis. Kč lze spatřovat mezi otevřenými podílovými fondy a doplňkovým penzijním spoření, viz tabulka č. 31. Pro doplňkové penzijní spoření hovoří fakt ve formě státních příspěvků a daňových odpočtů.

Graf č. 12: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 3500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Pokud by se disponovalo s částkou 6328841,- Kč, tak lze čerpat každý rok 4 %. To by znamenalo měsíčně částku 21096,- Kč a vystačila by na 28 let. Pokud by byla vzhledem ke kupní síle peněz částka nedostatečná, tak lze využít stejné portfolio s 6 % ročním výběrem a částka by vydržela na 18 let s měsíční výplatou 33144,- Kč.

4.2.16 Občan narozený v roce 1992 s průměrnou mzdou 45 tis. Kč

Občanovi, kterému by bylo v roce 2017 25 let s nadprůměrně vysokým hrubým příjmem ve výši 45 tis. Kč předpokládá v penzi v roce 2061 částku nepřesahující 18 tis. Kč. Vzhledem k průměrné mzdě je to méně než 40 %.

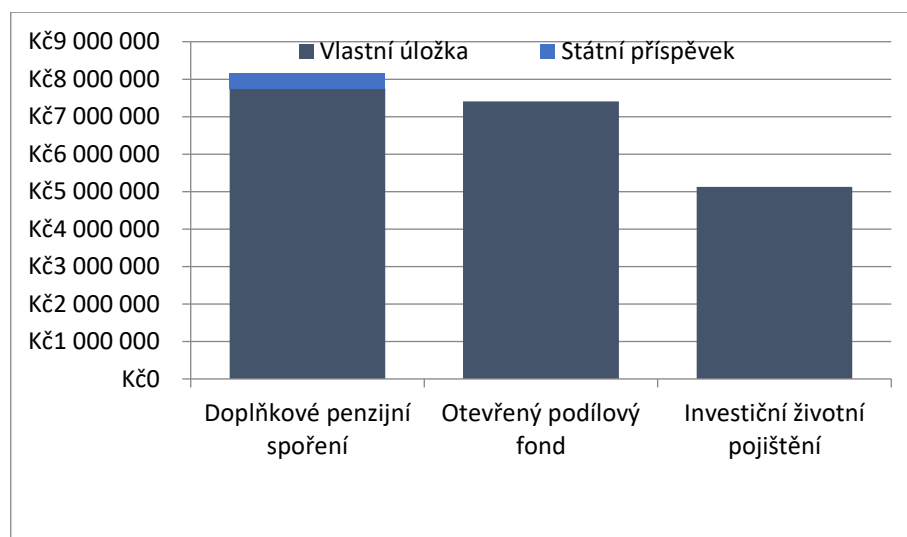
Tabulka č. 32: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Produkt	Vlastní úložka	Zhodnocení	Poplatky	Státní příspěvek vč. zhodnocení	Celkem
DPS	2160000	6892605	1424817	396117	8023905
OPF	2160000	6589448	1519249	-	7230199
IŽP	2160000	4740534	1941078	-	4959456

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

V tomto případě má občan možnost odkládat 4500,- Kč po dobu 40 let. Celkově by částka měla dosahovat přes 7 mil. Kč. Nejlépe dle propočtů vychází varianta v doplňkovém penzijním spoření s částkou 8 mil. Kč prostřednictvím zhodnoceného státního příspěvku. Který by bez zhodnocení dosahoval částky 110400,- Kč. Nezanedbatelná je možnost odečíst si ze základu daně téměř 960 tis. Kč. Neméně vhodným investičním nástrojem je samostatná investice přes podílové fondy, která nabízí flexibilitu v podobě možného přerušení placení, částečných odkupů či případného celého výběru investované částky. Na druhé straně nelze v doplňkovém penzijním spoření vybírat částečně vklady. Celý výběr by byl sankcionován prostřednictvím odečtu státního příspěvku.

Graf č. 13: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 4500,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Disponování částkou 8023905,- Kč v období stáří je již možné rozložit např. na pravidelné částky 26746,- Kč po dobu 28 let nebo např. 40119,- Kč po dobu 18 let. Případně za předpokladu, pokud by kupní síla byla dostatečná, částky 20059,- po dobu 40 let.

4.3 Alternativní možnosti investování

Pokud uvažujeme o jiných netradičních způsobech odkládání si finančních prostředků na období stáří, než je uvedeno v kapitole č. 3.3 a 4.2, tzn. kumulace kapitálu

prostřednictvím životního pojištění, doplňkového penzijního spoření či pravidelné nebo obdobné investice, dostáváme se k možnostem zhodnocovat kapitál prostřednictvím investic do nemovitostí a komodit.

4.3.1 Vlastní bydlení jako základ

V období přechodu z ekonomicky aktivního života do penze by měla být zodpovězena alespoň jedna zásadní skutečnost. Tato skutečnost spočívá ve vlastním bydlení. Pokud máme zajištěné vlastní bydlení, tak nám tento krok „ušetří“ finanční prostředky, které bychom jinak vydávali na položku nájmu (viz kapitola č. 4.3.2). Kvalitní vlastní bydlení spočívá ve faktu, že by navíc takové bydlení mělo být levné na měsíčních nákladech. Základním předpokladem přechodu do penze je tedy nízkonákladové vlastní bydlení.

S ohledem na co nejnižší měsíční výdaje spojené s vlastním bydlením se např. zmiňují energeticky úsporné a pasivní domy. Kde jsou náklady na provoz o mnoho nižší než např. starší zástava v podobě kamenných a cihlových domů. Samozřejmě zde záleží na typu vytápění. Pokud se používají kotle na tuhá paliva v podobě uhlí, dřeva apod., tak náklady provozu jsou mnohem vyšší v případě vytápění starších domů, než je tomu u relativně nových s efektivním a úsporným způsobem vytápění a celkově provozu.

Frekventované pravidlo mnohých odborníků zní „Investujte do vlastního bydlení“. Každopádně je nutné si uvědomit, že vlastnictví domu či bytu má pro řešení období penze miziví vliv. Globálně je celkem jedno, zdali hodnota naší nemovitosti je půl milionu či pět milionů korun. Hodnotu vlastní nemovitosti nepočítáme do majetku, který máme v kapitole „na stáří“. Opakem by byl fakt, že by občané např. větší byt prodali a koupili si menší. V tom případě by rozdíl z prodejní a kupní ceny mohl být použit na subvencování našeho období stáří. Druhým frekventovaným způsobem by bylo to, že by prodali rodinný dům a odešli „za nižšími“ náklady do bytu a tím si vytvořili rozpočtový jednorázový přebytek na použití v budoucnu. Též bychom ušetřili v každoměsíčních splátkách, jelikož zpravidla platí, že měsíční náklady na byt jsou nižší než na rodinný dům. Pokud zohledníme typ nemovitosti, průměrnou velikost, druh vytápění, pojištění, opravy apod.

Vysoké výdaje z osobního rozpočtu znamenají, že v budoucnu bude potřeba o to vyšších příjmů v penzi, z důvodu jejich pokrytí. Vysoké příjmy je možné generovat z vlastnoručně naspořené majetku, tak aby ve stáří měl každý občan dostatečný majetek,

je třeba kumulovat finanční prostředky v období ekonomicky aktivního života. Investice do snížení nákladů na bydlení je tedy zároveň investicí na období stáří. Pokud lidé investují do své nemovitosti prostřednictvím nákupu ekonomicky úspornějšího kotle či do zateplení, tak z tohoto pohledu může být pozitivnější efekt než zhodnocování finančních prostředků např. prostřednictvím fondů apod.

Pokud se na vlastní bydlení podíváme z pohledu pořízení formou úvěrů, tak dražší byt či dům znamená logicky vyšší hypoteční splátku (celkově vyšší přeplacení). Drahý dům či byt nám může při zabezpečování penze spíše škodit. Drahá nemovitost znamená tedy vyšší hypoteční úvěr, a to znamená nižší možnost vlastní kumulace finančních prostředků.

Při řešení otázky vlastního bydlení a úspor na dobu ve stáří je důležité zaměření komplexně, nikoliv odděleně. Není vhodné tedy řešit samostatně penzi a samostatně vlastní nemovitost. Samozřejmě každý, dle svého individuálního případu. Každopádně vlastní bydlení napomůže zbavit se měsíčních výdajů za užívání cizího bydlení.

4.3.2 Komparace vlastního a nájemního bydlení

Vlastní bydlení jednoznačně pomůže snížit výdaje nejen v penzijním období. Vlastní nemovitost souvisí s vyššími náklady oproti bydlení v pronájmu. To spočívá ve vyšší odpovědnosti za vlastnictví věci. Vlastní nemovitost upravujeme, doplňujeme, rekonstruujeme, případně přistavujeme apod. To vše stojí nemalé finanční náklady. Naopak bydlení v pronájmu má výhody v tom směru, že můžeme neustále měnit místa pobytu a např. i velikosti bytů. Výhody jsou i v tom směru, že se můžeme důkladně připravit na budoucí období v tom směru, že lze vědět jaká nemovitost a na jakém místě vyhovuje naším představám, jelikož je prožito a vyzkoušeno. Negativem je, že měsíční náklady v kratším období budou vždy vyšší než ve vlastním bydlení. Dáno je to tím, že majitel nemovitosti chce jistý zisk za to, že svoje prostory k bydlení dá k dispozici ostatním (více v kapitole č. 4.3.3).

Při rozhodování o pořízení vlastního bydlení či nájmu se zvažuje mnoho otázek. Velikost nájmu nelze v budoucnu samozřejmě určit. Záleží na ekonomickém vývoji a na konkrétní nemovitosti. Obecně ceny nájmu v čase rostou z důvodu inflace, růstu mezd apod. Každé řešení by mělo spočívat na základě individuálního případu. Pokud pracovník často pracuje v jiných částech země, tak je obecně nelogické koupit nemovitost a pracovat na

jiném místě a tam mít pronajatou nemovitost. Lze se na tuto problematiku podívat i z jiného úhlu pohledu. V tomto případě by přicházelo v úvahu, vlastní nemovitost pronajímat a dostat finanční kompenzaci za období, kdy nemůže pracovník využívat svou nemovitost k účelu bydlení.

4.3.3 Nemovitosti na pronájem

Hypoteční úvěr má oproti nájemnímu bydlení jednu nemalou výhodu, jednou ji totiž splatíme. Za x let bude splátka hypotečního úvěru 0 Kč a tím i jistina splacena. Na druhé straně by nájem zůstal konstantním výdajem. Situace z pohledu zajištění dostatečného kapitálu na období stáří může s ohledem na koupi a následné pronajímání nemovitosti zcela obrátit původní negativní názor na bydlení v pronájmu.

Motivem k nákupu nemovitosti může být obvykle buď nákup k vlastnímu použití či za účelem koupě a následného pronájmu. Každopádně buď v první řadě uskutečnime nákup nemovitosti a následně sami bydlíme, provádíme opravy apod. nebo jsme chtěli něco více. To něco více spočívá v tom, že chceme mít, pokud možno stabilní pravidelný zisk a zároveň stále vlastnit něco hmotného. To je základní rozdíl oproti kolektivnímu investování (viz kapitola č. 3.4).

Pronájem nemovitosti přináší dvojí příjem. Jednak je tomu v případě příjmu čistého nájmu, který by měl do osobního rozpočtu plynout pravidelně každý měsíc. Za druhé je tomu finanční příjem v případě prodeje nemovitosti za předpokladu, že se nemovitost rozhodneme prodat. Nesmíme zapomínat ani na růst/pokles hodnoty nemovitosti, který je dán mnoha faktory jako je nabídka, poptávka, inflace, úrokové sazby apod. V ideální případě, můžeme celou dobu, na kterou máme hypoteční úvěr od bankovního ústavu nemovitost pronajímat, získávat příjem a poté zůstane v našem majetku aktuální tržní hodnota nemovitosti zbavená jakýchkoli dluhů z úvěru.

Lidé považují nemovitosti za bezpečnou a konzervativní investici. Do osobního finančního plánu přinášejí nemovitosti diverzifikaci. Nákup nemovitosti/í na pronájem by měl být uskutečňován v případě, pokud již máme dostatečné finanční zdroje, příp. je odkládáme jiným vhodným způsobem. S nemovitostmi jsou spojena specifická rizika. Příkladem budiž nemovitostní bublina ve Spojených státech amerických s propadem

nemovitostního trhu v roce 2007, viz bakalářská práce⁶⁰. V České republice cena nemovitostí dlouhodobě rostla. Způsobeno růstem inflace a možností nakupovat nemovitosti na hypoteční úvěr, tím se zvýšila poptávka a pokud roste poptávka, tak rostou ceny.

Tržní cena pronájmu bytů např. v Ústí nad Labem je dlouhodobě stabilní. Pohybuje se v do 60 do 80 Kč za metr čtvereční. Zdejší ceny prostřednictvím negativní sociální situace patří mezi nejnižší v rámci celorepublikového srovnání. Nové bytové jednotky samozřejmě tuto cenu přesahují. Záleží, tak jako v jiných situacích, na kvalitě a poloze nemovitosti.

Asociace realitních kanceláří ČR sleduje a zpracovává data, která porovnává výši průměrné měsíční splátky úvěrů na bydlení s průměrnou výší nájemného. V příloze č. 9 je uveden přehledný graf s ukazateli. Výsledný ukazatel nastiňuje, ve kterém regionu je vhodnější koupit vlastní nemovitost a ve kterém raději bydlet v pronájmu.⁶¹

Index nastiňuje, jaký je podíl průměrného pronájmu k výši průměrné splátky hypotečního úvěru v daném kraji. Čím je hodnota vyšší, tím je pro obyvatele snadnější přejít do vlastní nemovitosti pořízené formou hypotečního úvěru. Lidé v zelených krajích mohou nakupovat vlastní bydlení bez obav. V červeně vyznačených krajích se obyvatelům spíše vyplatí zůstat v cizí nemovitosti a platit nájem. Oranžově značené kraje jsou neutrální a není zde doporučováno jen jedno řešení, tzn. není zde spatřován rozdíl mezi nájmem a splátkou úvěru. Tento dílčí index je spíše okrajovou záležitostí, ale i tak může usnadnit prvotní myšlenku, kam investovat do nemovitostí z hlediska současného zájmu o pronájmy, jelikož

⁶⁰ MOTYČKA, Petr. Hospodářské krize. Ústí nad Labem, 2010. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Fakulta sociálně ekonomická

⁶¹ Index bydlení MP je počítán na základě údajů o průměrné výši nájmu (poskytuje Asociace realitních kanceláří ČR) a průměrné splátce úvěru na bydlení od Modré pyramidy stavební spořitelny (průměrná splátka úvěru v daném regionu, kde v průměru klienti financují 87 % hodnoty nemovitosti) při zohlednění průměrné rozlohy bytu podle údajů ČSÚ. Index udává, kolika procent z průměrné splátky úvěru dosahuje splátka nájmu, a to vždy zvlášť pro každý region. Zdroj: Index bydlení MP [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/4079-Kde-je-v-Cesku-vyhodnejši-hypoteka-nez-najem-a-naopak.aspx>

pro místní populaci představuje větší finanční zátěž pořízení vlastního bydlení v podobě měsíčního výdaje za bydlení, a to právě v těchto regionech. Na druhou stranu člověk, který bude nakupovat nemovitosti v daných regionech musí počítat s nižší návratností své investice.

V souvislosti s možností nakupovat nemovitosti s následným pronájmem a získávání renty z pronájmu je tedy dle tohoto indexu zejména v krajích Ústeckém, Moravskoslezském a Libereckém.

Pokud porovnáme průměrnou cenu bytu viz tabulka č. 33, zjistíme, že nejnižší cenu za jeden metr čtvereční plochy bytu mohou lidé koupit v Ústí nad Labem, dále je výhodná cena i v Jihlavě. Z tohoto pohledu se opravdu vyplatí z hlediska nejnižší ceny nakupovat v krajském městě Ústí nad Labem.

Tabulka č. 33: Průměrná cena bytu za m² od března 2016 do března 2017

Období	03/16	01/17	02/17	03/17	03/17 vůči 02/17	03/17 vůči 02/16
Města						
Praha	66 104	72 724	74 196	75 398	1,60%	14,10%
České Budějovice	27 666	34 678	34 768	34 498	-0,80%	24,70%
Brno	50 794	53 514	53 573	53 248	-0,60%	4,80%
Karlovy Vary	35 551	35 272	36 778	36 793	0%	3,50%
Hradec Králové	30 531	37 121	38 962	40 824	4,80%	33,70%
Liberec	24 699	28 377	28 877	30 158	4,40%	22,10%
Ostrava	17 322	22 907	23 428	23 722	1,30%	36,90%
Olomouc	31 647	34 963	35 101	35 775	1,90%	13%
Pardubice	27 306	31 820	31 946	32 244	0,90%	18,10%
Plzeň	35 430	36 655	38 245	38 479	0,60%	8,60%
Ústí nad Labem	13 680	14 669	14 340	14 342	0%	4,80%
Jihlava	21 911	27 280	27 205	28 263	3,90%	29%
Zlín	29 760	32 485	32 550	32 220	-1%	8,30%

Zdroj: Zpracování autora. Data z: Stavebnictví, byty: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-03-16].
Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30836>

Vzhledem k celkovému počtu dokončených bytů na území České republiky, kde trend je mírně klesající, se dá očekávat, že i nadále bude mírně klesat. To vede k růstu cen nemovitostí (bytů), jelikož poptávka převyšuje nabídku. Vývoj počtu dokončených bytů shrnuje tabulka č. 34.

Tabulka č. 34: Zahájené a dokončené byty v České republice 2006 - 2016

Období	Byty celkem	Byty v bytových domech
2006	30190	10070
2008	38380	12497
2010	36442	10912
2012	29467	7095
2014	23954	6422
2016	27333	9028

Zdroj: Zpracování dat autorem, data z: Zahájené a dokončené byty [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: Stavebnictví, byty: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30836>

Výhodnost investic do nemovitostí spočívá v tom, za kolik dokážeme nemovitost pronajmout. Samozřejmě je tu klíčová otázka, za jakou sumu dokážeme ideální nemovitost v dané lokalitě koupit. Při investování do nemovitostí na pronájem je důležité si spočítat výnosnost. Výnosnost je zjednodušeně podíl ročního příjmu z nájemného a ceny. V případě zajímavého výnosu můžeme o koupi nemovitosti uvažovat.

Tabulka č. 35: Průměrný nájem v ČR (v Kč za měsíc)

Města	02/17
Praha	27641
České Budějovice	9322
Brno	13999
Karlovy Vary	9660
Hradec Králové	10846
Liberec	9029
Ostrava	9027
Olomouc	11092
Pardubice	10077
Plzeň	12168
Ústí nad Labem	7383
Jihlava	11566
Zlín	11921

Zdroj: Průměrná cena pronájmu (měsíc) [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://realitymix.centrum.cz/statistika-nemovitosti/byty-pronajem-prumerna-cena-pronajmu-za-mesic.html>

Pokud koupíme například byt 2+1 v Ústí nad Labem za 1,2 mil. Kč, jenž bude pronajímán za 6 tis. Kč při měsíčních fixních nákladech 3 tis. Kč, které neplatí v případě příjmu z pronájmu, tak máme výnosnost 6 % ročně.

Nemovitost si můžeme též pořídit na hypoteční úvěr s následným pronájmem. Negativem je, že platíme úrok z půjčených finančních prostředků, ale dostáváme finance prostřednictvím nájmu. V případě stejného typu koupě bytu v Ústí nad Labem za 1,2 mil. Kč, při měsíčních fixních nákladech 3 tis. Kč (které reálně majitel nevydává v případě pronajaté nemovitosti) a měsíčního nákladu na hypoteční úvěr 3 tis. Kč. V tomto případě je výnosnost 3 % ročně. V tomto případě by bylo na zváženu, pokud by byla investice pro nás výhodná. Platí pravidlo, že výnosnost by měla být vyšší, než za kolik si půjčíme finanční prostředky. V případě nižší úrokové sazby než 3 % p.a. se nám investice vyplatí.

Pozitiva k růstu trhu s pronájmy:

- drahé byty vzhledem k průměrným příjmům ve většině regionů,
- změna životního stylu u mladších generací (např. odklon od bydlení na kolejích),
- změna vnějších ekonomických a sociálních podmínek jejichž hlavním znakem je nestálost, nejistota a nutnost flexibility,
- v západní Evropě žije v pronájmu daleko větší procento populace než u nás (např. v ekonomicky silném Německu, žije v nájmu více než polovina populace).

Negativa k růstu trhu s pronájmy:

- končící deregulace nájemného i pro krajská města a další volné byty k pronájmu na trhu,
- ve srovnání s jinými zeměmi bydlí v pronájmu pouze 20 % populace,
- změna pohledu na vlastnické a nájemní bydlení (pobyt v nájmu již není sociální, avšak rozumná a chytrá záležitost – pro jisté skupiny obyvatel).

V případě, pokud chceme zajistit nejenom svoje stáří, ale i rodinných příslušníků či dalších a máme již určitý větší kapitál, můžeme využít programu, který poskytuje Státní fond rozvoje bydlení na výstavbu nájemních bytů a domů či na přestavbu pro skupiny obyvatel jako jsou např. zdravotně a příjmově vymezené osoby či pro skupinu seniorů starších 65 let,

nebo zletilé osoby mladších 30 let. Program⁶² platí pro celé území ČR. Benefitem je možnost získat účelový úvěr bez poplatků až do 90 % nákladů s úrokovou sazbou minimálně 0,75 % ročně (při dodržení určených parametrů).

4.3.4 Komodity

Do komodit patří např. kakao, měď, pšenice, stříbro, palladium, uhlí, platina, zlato, cukr, kukuřice, elektřina, bavlna, zemní plyn či vepřové a hovězí maso. To je jen nástin možností, s čím se dá v dnešní době obchodovat. Výhodou komodit je, že většinou procházejí jiným cyklem růstů a poklesů, než je tomu u akcií. Může napomoci k vyrovnaní volatility současného portfolia. Velkým benefitem pro růst komodit je vždy oživení světové ekonomické situace. Investice do komodit automaticky neznamená, že vlastníme doma např. barel ropy či uskladňovat pytle s pšenicí a čekat na změnu jejich cen. Každopádně u zlata a diamantů je vhodné držet investici ve vlastních rukou. V případě investice do zlata v podobě zlatých plíšků či cihliček můžeme být přímými aktéry investičního zápolení. Můžeme nakoupit fyzické zlato a mít ho uložené v domácím prostředí. Důležité je mít jistotu v podobě zpětného výkupu, stanovení reálné ceny a poplatky s tím spojené. Pokud se přesto nebudeme chtít vzdát diamantů, tak je doporučeno investovat do hodnoty akcií diamantů, když se bude hodnota zvyšovat, poroste i hodnota akcií. V tomto případě tedy využijeme komoditní fondy. V případě fyzických diamantů je situace komplikovaná, a vhodná pro úzkou skupinu obyvatel. Jako investiční nástroj pro širší skupinu obyvatel můžeme tedy použít zlato.

Komoditní investice jsou nejznámější alternativní investicí. V každém případě by pro každého průměrného občana připravující se tímto investičním krokem na období stáří mělo jednat o menší zastoupení, než je tomu v tradičních možnostech kumulace kapitálu. Jednak se jedná o větší riziko výkyvu cen komodit. Za druhé je to likvidita komodit, tedy proměnění v hotovost, je omezenější než u jakýchkoli jiných investic až na investice směřující do nemovitostí.

Cenu komodit určuje aktuální nabídka a poptávka na trhu.

⁶² Státní fond rozvoje bydlení: Program Výstavby [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/program-vystavby/>

U akcií se dlouhodobě očekává průměrný výnos okolo 7 procent. U komodit musíme porovnávat aktuální tržní cenu s mírou inflace, tedy změnou cen v čase. Jelikož průměrná míra inflace ve vyspělých ekonomikách se pohybuje okolo dvou procent ročně, tak cena komodit by se měla odvíjet právě od meziroční změny inflace. To je v porovnání s výnosy u akcií méně, ale akcie mají vyšší náklady při vyšším riziku. Např. investice do zlata nám dává poměrně jistotu, že alespoň udrží reálnou hodnotu při negativním ekonomickém vývoji. Z tohoto zjištění se dá konstatovat, že komodity jsou vhodnou volbou, pokud investor očekává růst inflace.

Graf ceny zlata je užitečným nástrojem pro vizualizaci vývoje v čase. Nicméně, tak jako u ostatních investičních nástrojů, není historickým vývojem možno předpokládat vývoj budoucí. Vývoj ceny zlata se odehrává na burze. Ceny zlata se mění nejen podle aktuálních obchodů, ale i podle politické situace. Cenu zlata v poslední době ovlivňovaly především finanční krize a zlatá bublina. V příloze č. 10 je uveden vývoj ceny zlata za období 1915 až 2015.

Výhody investování do zlata:

- poskytuje trvalou hodnotu (ochrana před inflací),
- diverzifikace portfolia,
- dlouhodobé zhodnocení prostředků,
- historicky používané a respektované platidlo (symbol moci a bohatství),
- v ČR osvobozeno od DPH.

Nevýhody investování do zlata:

- nižší likvidita oproti klasickým investičním nástrojům,
- nižší výkupní cena spojená s poplatky,
- kurz amerického dolaru (v případě zhodnocování dolaru cena zlata klesá),
- výše úrokových sazeb (s jejich růstem cena zlata klesá).

5 Výsledky a diskuze

5.1 Komparace účastnického a transformovaného fondu v rámci penzijního připojištění

Do roku 2013 měl na státní příspěvek nárok účastník penzijního připojištění, který si pravidelně odkládal alespoň 100 Kč. Od roku 2013 se hranice pro první státní příspěvek posula na 300 Kč. Státní příspěvek se v této souvislosti navýšil z 50 Kč na 90 Kč. Pro účastníky, kteří měsíčně odkládají do fondu méně než 600 Kč, je nový výpočet státního příspěvku nejvýhodnější, pokud ale občané investují více než 600 Kč, tak si v systému po roce 2013 procentuálně připisují vyšší státní příspěvek v absolutním vyjádření. Státní aparát účastníkům tímto způsobem každý měsíc přispěje maximální částkou 230 Kč, a to za předpokladu, že do fondů třetího pilíře odvádějí měsíčně 1000 Kč.

V účastnických fondech účastníci nemají garanci nezáporného zhodnocení a volbu jednorázové výplaty naspořených prostředků při dosažení šedesáti let věku, které je posunuto až do doby dosažení řádného důchodového věku. Pokud účastníci dávají přednost výhodám předdůchodu v podobě možnosti odejít dva až pět let před legislativně daným termínem odchodu do penze, tak jediné řešení spočívá v podobě přechodu do účastnických fondů. Oproti původnímu důchodovému spoření v rámci druhého pilíře se z účastnických a transformovaných fondů mohou účastníci kdykoli vyvázat i před dosažením věku odchodu do penze.

V původním penzijním připojištění (transformované fondy) je možné čerpat výsluhovou penzi po patnácti letech spoření v podobě poloviny naspořených prostředků a zbytek prostředků již ve věku šedesáti let. V nově zavedeném doplňkovém penzijním spoření výsluhová penze není a nárok na starobní penzi se odvíjí od zákonné hranice odchodu do penze.

5.2 Smysl životního pojištění

Jak chápat životní pojištění? Má mnoho podob, ve kterých se mnozí lidé neumí nebo nechtějí orientovat. Primárně by pojištění mělo být způsobem, jak pozitivně ovlivnit osobní či rodinné finance. Pojištění vychází v první řadě je zajištění rizik, které pocházejí z lidského jednání. Cílem je uchránit občany a jejich majetek (v případě neživotního pojištění).

Principem je, že pokud se stane pojistná událost, tak z pojištění občané dostanou odškodnění za škodu. Hodnota vychází z toho, kolik finančních prostředků do pojištění vkládali. Pokud u občanů nastane zranění či úraz a nemohou vykonávat svoje každodenní aktivity, příp. vykonávat pracovní činnosti, tak pojištění dává smysl.

V souvislosti s tématem této odborné práce se autor zabýval životním pojištěním s možností zhodnocení finančních prostředků jako způsobem kumulace kapitálu na období stáří. Kromě zajištění rizik lze tedy prostřednictvím životního pojištění zhodnocovat finanční prostředky. Pravidelné platby od občana jsou investovány v rámci otevřených podílových fondů. V případě provádění investic přes pojištění nejsou občané vlastníky investice. Klienti jsou věřitelé vůči pojišťovně. Účastníci nejsou uchráněni, pokud se pojišťovna dostane do úpadku či fondy, které používá, špatně hospodaří. Poplatková struktura je pro občany nejméně výhodná oproti investicím přímo přes otevřené podílové fondy či případně přes doplňkové penzijní spoření, viz konkrétní výpočty pro skupiny obyvatel v kapitole č. 4.2.

Životní pojištění je historicky chápáno v českém prostředí jako prostředek ke zhodnocování finančních prostředků. V tomto ohledu je třeba zmínit, že je to dáno tím, že na trhu byli a jsou finanční poradci, kteří lidem radili právě s tímto typem produktu jako vhodné volbě ke „spoření“ či investování. To je dáno relativně nejvyšší odměnou pro finanční poradce, které za svoje prodejní schopnosti dostávali. Za druhé je to tím, že jsou zde možné daňové odpočty⁶³. Negativem je platba daně ze zisku ve výši 15 % při výplatě prostředků. Pokud ovšem investují občané prostřednictvím otevřených podílových fondů nebo fondů obsažených v doplňkovém penzijním spoření, tak jsou od daně ze zisku po třech letech zainvestování osvobozeni, resp. po dosažení hranice výplaty.

5.3 Komparace životního pojištění a doplňkového penzijního spoření

Doplňkové penzijní spoření a životní pojištění jsou státem podporované produkty prostřednictvím státní dotace a daňového zvýhodnění. Daňové zvýhodnění je jak na straně

⁶³ Daňová uznatelnost je dána zákonem o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zdroj: Zákon o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. In: . Dostupné také z: <http://zakony-online.cz/?s3&q3=all>

zaměstnanců, tak zaměstnavatelů. Státní způsob poskytování daňového zvýhodnění je pouze na riziko smrti a investiční část.

V případě předčasného ukončení smluv je třeba brát zřetel na fakt, že doplňkové penzijní spoření musí být aktivní alespoň do konce hranice určené zákonem, tzn. obvykle buď do dovršení 60 let či důchodového věku, aby nedošlo k vrácení státních příspěvků zpět do příslušné kapitoly státního rozpočtu. Nevznikl by ani nárok na výnosy ze státních příspěvků. V některých případech bývá předčasné zrušení smlouvy zpoplatněno. Důležitou součástí je i zpětné dodanění příspěvků, které občané uplatňovali a tím čerpali daňové úlevy. Předčasné ukončení životního pojištění je zcela nevýhodné. První dva roky se platí převážně poplatky (viz. kapitola č. 3.4.3). Alespoň část finančních prostředků je možné získat po zhruba třech letech investování. Z daňového pohledu účastník vrací daň z doplňkového penzijního spoření prostřednictvím dané konkrétní penzijní společnosti, která odvede vyměřenou daň zpět do státního rozpočtu. V případě předčasného ukončení životního pojištění je třeba na dodanění použít formulář z finančního úřadu a příslušnou daň odvést samostatně.

Na životní pojištění je možné uplatnit daňovou odečitatelnost a od základu daně si odečíst maximálně 24 tis. Kč. Dříve bylo umožněno maximálně 12 tis. Kč. Z toho pramení možné další parametrické úpravy, které jsou v gesci státního aparátu.

Daňové zvýhodnění je pro doplňkové penzijní spoření nastaveno od roku 2017 tím způsobem, že za příspěvek do tisíce korun měsíčně je poskytován státní příspěvek do výše 230 Kč. Pokud účastník platí více než tisíc korun, tak má nárok na daňové úlevy. Ty jsou poskytovány až na následující dva tisíce korun příspěvku účastníka. To znamená, že pokud si celkem účastník platí tři tisíce korun pravidelnou měsíční úložku, tak za prvních tisíc korun dostane státní příspěvek 2760,- Kč ročně a za své další dva tisíce korun si odečte ze základu daně za celý rok 24 tis. Kč, což činí daňovou roční úsporu 3600,- Kč. Tyto situace názorně ukazuje tabulka č. 36.

Tabulka č. 36: Přehled zvýhodnění doplňkového penzijní spoření v roce 2017

Měsíční příspěvek účastníka	300	500	1000	1200	1500	1800	2000	2500	3000
Státní roční příspěvek	1080	1560	2760	2760	2760	2760	2760	2760	2760
Daňový roční odpočet	-	-	-	2400	6000	9600	12000	18000	24000
Daňová roční úspora	-	-	-	360	900	1440	1800	2700	3600

Zdroj: Vlastní propočty autora dle platné legislativy.

Pozitivní změnou je také možnost odečíst si z pozice zaměstnavatele celkem za doplňkové penzijní spoření i životní pojištění částku až 50 tis. Kč ročně. To dává velký předpoklad pro přispívání i samotným zaměstnancům. Tudiž může zaměstnavatel přispívat částku až 4.166 Kč měsíčně svému zaměstnanci a odečíst si celý tento příspěvek, lépe řečeno nemusí z této částky odvádět sociální a zdravotní pojištění. Zaměstnavatel ušetří a zaměstnanec též nemusí odvádět pojistné a daň z příjmu oproti zvýšení hrubé mzdy.

5.4 Diskuze

Problematika penzijních reforem a samotného nastavení penzijních systémů sahá až do roku 1889, kdy byl zaveden první povinný důchodový systém na světě. Od té doby se mnohé změnilo. Nastávají otázky typu, zdali by mělo být zajištění ve stáří soukromým či veřejným zájmem? Je vhodnější průběžný nebo fondový penzijní systém? V kontextu s českou penzijní reformou by otázka mohla znít, zdali by měl být zavedený druhý pilíř povinný nebo dobrovolný? Každopádně všechny tyto otázky jsou spojeny s penzijními reformami. Nakolik jsou otázky oprávněné, záleží na konkrétním penzijním schématu. Co se týče českého fondového pilíře, tak otázka již nezní, zdali by měl být povinný či dobrovolný, ale v jakém horizontu příslušná vláda rozhodne o znovuzavedení. Ovšem je třeba budoucí systém nastavit tím způsobem, aby lidé chápali, co jim nový způsob může přinést.

Penzijní systémy ve vybraných státech světa se příliš neliší s jednou výjimkou. Chile bylo prvním státem na světě, kde byl zaveden pouze fondový systém, a to již v roce 1981. Fondy jsou pouze soukromé. Občané si mohou zvolit způsob vyplácení naakumulovaných

prostředků. Státní aparát garantuje tzv. minimální penzi, kde účastník nejprve čerpá nakumulované finanční prostředky a poté přicházejí na řadu dávky od státu. V Polsku byla reforma zavedena v roce 1999 a obsahovala úpravy průběžného systému a zavedení povinného druhého pilíře ve formě fondového financování. Velká Británie má povinný první pilíř pro veškeré obyvatelstvo a zavedený druhý pilíř, který není povinný, avšak většina občanů ho využívá, jelikož si je vědoma, že z průběžně financovaného nebude mít dostatečné finanční pokrytí na období stáří. Obecně by systém PAYG měl zajišťovat solidaritu a dobrovolné spoření naopak zohledňovat celoživotní příjmy občana. Reformy se snaží zbavovat závislosti občanů na státních systémech, která ve vyspělých ekonomikách byla a je vysoká.

Většina zemí OECD má penzijní systém postavený na dvou základních pilířích. Je složen se státem spravovaného PAYG a soukromých dobrovolných, případně na povinných penzijních plánech. Třetí pilíř je na dobrovolné bázi a zahrnuje dobrovolné soukromé důchodové plány, jako je tomu ve třetím pilíři v klasickém třípilířovém či rozšířeném pětipilířovém systému dle Světové banky.

Stárnutí populace není z historického kontextu nic nového. Spojování stárnutí populace s penzí má a bude mít dopady na celou společnost. Ve většině zemí OECD se do poloviny současného století očekává růst penzijních výdajů o zhruba polovinu oproti současné situaci. Podíl nejstarších občanů na celkové populaci poroste rychlejším tempem, než dříve odborníci mohli předpokládat. Stárnutí je jistě zasloužené díky inovativním změnám ve zdravotnictví apod. V souvislosti s aplikací reformních kroků mohou nastat jen prosté parametrické změny v podobě prodlužování věku odchodu do penze.

Jakým způsobem dnes občané České republiky odkládají finanční prostředky na období stáří? Pokud k tomu dochází, tak ve většině případů využívají lidé státem podporované finanční produkty. Nejčastěji penzijní připojištění, viz dále, ale též stavební spoření a životní pojištění. Z důvodu státních příspěvků a daňových úlev. Stavební spoření je koncipováno jako spoření za účelem realizace vlastní bytové otázky. Smysl stavebního spoření je v tom, že nabízí garanci a příspěvek 10 % ročně k naspořené částce do výše 20 tis. Kč ročně, a navíc nabízí nízké zhodnocení od stavebních spořitelů, ze kterých se odvádí srážková daň. V souvislosti se zhodnocováním finančních prostředků na období penze je smyslem použití pro ty občany, kteří nechtějí primárně spořit či investovat dlouhodobě,

Jelikož stavební spoření je vázáno šestiletým obdobím pro zachování veškerých poskytujících výhod. Primárně je toto řešení občanům doporučováno. Více by se tématem a správným nastavením stavebního spoření měli věnovat odborníci a více ho tím vyprofilovat buď jako jasný nástroj k podpoře bydlení, např. s jinými parametry a pravidly nebo tak jako je tomu v roce 2017, tzn. finanční prostředky se mohou využít k jakémukoli použití.

Použití životního pojištění, pro účely dlouhodobého zhodnocování finančních prostředků je sporné. Nenabízí takovou flexibilitu jako ostatní vybrané instrumenty, a navíc je zde otázka vyšší nákladovosti. Tím je myšleno, že pokud občané využijí investování prostřednictvím tohoto produktu, tak je jednou z možností dokončit sjednanou délku smlouvy. A to za předpokladu využívání daňových úlev, pro které většina občanů volí tuto variantu. Pokud jsou lidé ve fázi rozhodování, jakého nástroje využít pro dlouhodobou kumulaci prostředků, tak je v této práci patřičně nastíněna problematika souvisejících poplatků a též analyzovány předpokládané vývoje zhodnocení.

Průměrná výše úspor v transformovaných a účastnických fondech třetího pilíře je mizivá. Aktuálně vychází na zhruba půl roku zabezpečení v komparaci s výší penzí vyplácených z průběžného pilíře. Na druhé straně je v doplňkovém důchodovém systému zapojeno zhruba 4,5 mil. občanů. To je zhruba 70 % obyvatel v ekonomicky aktivní části života. Avšak občané přispívají dobrovolně a z toho pramení nízké příspěvky. Většina účastníků přispívá do třetího pilíře 300 až 1000 Kč měsíčně, čímž získávají pouze částečné státní příspěvky a vůbec nevyužívají zajímavé daňové úlevy, které jsou podrobně popsány v části vlastní práce.

Průměrný měsíční příspěvek účastníka za rok 2016 je v transformovaných fondech na úrovni 770,- Kč měsíčně. Zaměstnavatel průměrně přispívá účastníkům 606,- Kč za měsíc. Co se týká průměrného měsíčního příspěvku v účastnických fondech, založených od roku 2013, tak průměrná úložka v roce 2016 činí 846,- Kč a zaměstnavatelský příspěvek je na úrovni 741,- Kč. Z toho vyplývá, že role zaměstnavatelů je nezanedbatelná. A zcela správným krokem bylo zvýšení hranice příspěvků pro zaměstnavatele od roku 2017. Nadále by se tímto tématem měla zabývat nejen odborná, ale i laická veřejnost. Jelikož alternativního zhodnocování finančních prostředků je po zrušení druhého pilíře jen několik.

Z důvodu menšího výběru vhodných finančních produktů je v této práci analyzována situace na trhu bydlení. Alternativní způsoby zhodnocování vlastních finančních prostředků

nabízí možnost pořídit si investiční nemovitost. Mezi typické otázky patří, zdali jsme dostatečně vybaveni patřičným kapitálem pro účel koupě. Pokud ho nemáme a půjčujeme si ho od komerčních bank, tak přichází na řadu, co se bude konat, pokud se nenajde adekvátní nájemník a občan např. ztratí stabilní příjem. Poté musí platit nejen výdaje související s vlastním bydlením, ale též pravidelné i jednorázové výdaje v souvislosti s investiční nemovitostí, příp. splátku úvěru.

V mnoha případech občané mladšího data narození by neměli spoléhat na solidární systém s ohledem na zajištění adekvátní životní úrovně v období pobírání penze. Předpokládané starobní penze vzhledem k hrubým či čistým příjmům jsou z dnešního pohledu možná uspokojující pro osoby s příjmy v nižších kategoriích. Každopádně pro občany s vyššími příjmy je poměr vyplácených penzí menší tím více, čím mají vyšší mzdu či plat. Nelze předpokládat, že občané odkládají nynější spotřebu a finanční prostředky spoří či investují v dostupných produktech finančního trhu. Pokud jsou dostatečně a fundovaně spraveni o nynější realitě penzistů s výhledem do budoucna, tak si občané více uvědomí situaci a mohou využít některý typ zhodnocování finančních prostředků. V modelových situacích, obsažených v této práci, je nemálo nastíněných vzorových občanů, se kterými se občané mohou ztotožnit. Je to analýza možností pro různé kategorie občanů, nejen z pohledu příjmů, ale též věku s budoucími předpoklady, které mohou a nemusí platit. Jedno je jisté, každý občan by měl disponovat odpovědností a mít možnost volby.

6 Závěr

Česká republika a otázka důchodové reformy, která měla přinést stabilizaci v oblasti důchodového pojištění a tím snížení deficitu příslušné kapitoly státního rozpočtu, diverzifikaci příjmů penzistů apod. je delší období diskutována, zaváděna a nejrychleji rušena. Výrazným iniciátorem pro změny v penzijním systému je demografický vývoj české populace, která stárne. Předpokládá se, že v roce 2066 jedna třetina občanů bude starší 65 let. Oproti dnešní situaci se jejich zastoupení zdvojnásobí. Nejrychlejším tempem bude přibývat osob nad 85 let, tato kategorie se zvýší sedmkrát oproti dnešní situaci. Počet osob v aktivním a neaktivním věku se vyrovná.

Z výše popsaných důvodů nemusíme očekávat dostatečné pokrytí nákladů v období stáří. Z toho důvodu by každý odpovědný občan měl zvažovat dlouhodobé zhodnocování finančních prostředků v souvislosti se zajištěním adekvátní úrovně příjmu v období stáří. Předpokladem k takovému rozhodnutí jsou volné finanční prostředky, případně pevná vůle v odsunu dnešní spotřeby za účelem využití zhodnocených prostředků v budoucnu.

Dostupných nástrojů, jak nastiňuje tato práce, je několik. Cílem práce byl návrh možností řešení pro adekvátní finanční zajištění českého občana ve stáří a to také obsahuje. Pokud konkrétní občan bude chtít, jsou zde možnosti v podobě finančních produktů dostupných na českém finančním trhu, ale též alternativní varianty v podobě investičních nemovitostí nebo komodit. Rozhodnutí pro koupi nemovitosti na pronájem, která by zajistila stabilní dlouhodobé příjmy v průběhu ekonomicky aktivní i neaktivní části života nemusí a nebude vyhovovat každému. Pozitiv a negativ v souvislosti s tématem investičních nemovitostí je mnoho. Záleží na konkrétních požadavcích a dispozicích jednotlivých občanů. Lze konstatovat, že nemovitost na pronájem připadá v úvahu v době po zařízení si vlastního bydlení. To by měl být základ veškerého plánování dostatečného budoucího příjmu v období stáří, jelikož nevydané potenciální výdajů je možno alternativně využít. V případě navržených možností dostupných na českém finančním trhu může občan dosáhnout zajímavého zhodnocení, které odpovídá konkrétnímu nastavení dle situace občana.

Mnoho občanů má možnost volby v podobě vzetí odpovědnosti na svá bedra.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

BEZDĚK, V.: Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reform), I. díl, Praha 2000, str. 24

CIPRA, Tomáš. Penze : kvantitativní přístup. Praha : Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-87-3 (váz.). Str. 22

JANDA, Josef. Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4400-1

JÍROVÁ, Hana a Miroslav BRDEK. Sociální politika v zemích EU a ČR. 1998. Praha: Codex Bohemia. ISBN 80-85963-71-X.

LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3. Str. 44 - 47

MOTYČKA, Petr. Hospodářské krize. Ústí nad Labem, 2010. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Fakulta sociálně ekonomická

PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik: právní stav k .. Praha: Grada, 1999-. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.

SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. 5., zcela přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-2388-4.

SYROVÝ, Petr. Investování pro začátečníky. 3. zcela přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. Investice. ISBN 978-80-271-0092-7.

SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4832-0.

VOŘÍŠEK, Vladimír. Pomýšlíte na důchod?. Praha: ASPI, 2005-^^^-. ISBN 978-80-7357-251-8. Str. 13

VOSTATEK, Jaroslav. *Důchodová reforma: břímě mladých?*. 2012. CESTA Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii. ISBN 978-80-905134-8-8.

Elektronické zdroje:

Cena zlata - aktuální vývoj [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://ceskamincovna.cz/aktualni-vyvoj-ceny-zlata-1253/>

Český pojistný trh a EU [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/images/o-nas/vyrocnizpravy/2015.pdf>

Doba pojištění – důchodové pojištění. Slovník sociálního zabezpečení [online]. Copyright © 2016 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/doba-pojisteni-duchodove-pojisteni.html>

Důchodová reforma: o úspěších v Chile aneb je průběžný systém potřebný? [online]. [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/18408-duchodova-reforma-o-uspesich-v-chile-aneb-je-prubezny-system-potrebny>

Důchodové pojištění: Druhy dávek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

Index bydlení MP [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/4079-Kde-je-v-Cesku-vyhodnejši-hypoteka-nez-najem-a-naopak.aspx>

Melbourne Global Pension Index: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění v Chile [online]. [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3978>

MUSILOVÁ, Zdeňka, Milan ŠLAPÁK a Martin HOLUB. Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA [online]. Praha: VÚPSV, 2011 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf. Str. 56 - 65

Náhradní doba pojištění. Slovník sociálního zabezpečení [online]. Copyright © 2016 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/nahradni-doba-pojisteni.html>

Průměrná cena pronájmu (měsíc) [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://realitymix.centrum.cz/statistika-nemovitosti/byty-pronajem-prumerna-cena-pronajmu-za-mesic.html>

Průměrná měsíční výše nově přiznaných (nekrácených) důchodů podle druhu důchodu a pohlaví: sociální zabezpečení [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853391/300002165502.pdf/96737ea0-f959-4415-9161-8446ab7cc566?version=1.1>

Sociální pojištění [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1349>

Srovnání poplatků u dlouhodobých finančních produktů [online]. 2012 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zajisteni-na-duchod/246792-druhy-pilir-nezatracujtema-vyhody-i-ve-srovnani-s-podilovymi-fondy>

Státní fond rozvoje bydlení: Program Výstavby [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/program-vystavby/>

Věková kalkulačka [Excel]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>.

Visegrádská skupina – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Visegr%C3%A1dsk%C3%A1_skupina

Valorizace vyplácených důchodů [online]. Česká správa sociálního pojištění [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/28772/TZ_valorizace_duchodu_od_ledna2017_0712216.pdf

Vybrané demografické údaje v ČR: Naděje dožití při narození (roky), muži, ženy [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0101.pdf/748889f6-5739-401b-8aed-90924d1865af?version=1.2

Vývoj předepsaného smluvního pojistného dle metodiky ČAP [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/images/statisticke-udaje/vyvoj-pojisteno-trhu/STAT-2016Q4-GRAFY-2017-01-25.pdf>

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa [online]. 2011, 101 - 112 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/zmeny_duchod_systemu-06-2010.pdf

Zahájené a dokončené byty [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: Stavebnictví, byty: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30836>

Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v penzijních fondech. Asociace penzijních společností ČR [online]. [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: http://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2016/11/Zhodnocen%C3%AD-PF_TF.pdf

Legislativní zdroje:

Zákon o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. In: . Dostupné také z: <http://zakony-online.cz/?s3&q3=all>

ZÁKON č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. 1995.

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1: Faktory ovlivňující důchodový účet	16
Tabulka č. 2: Vývoj českého penzijního účtu v letech 2002 - 2014 (v mld. Kč)	17
Tabulka č. 3: Příklad valorizace penzí (v Kč)	23
Tabulka č. 4: Naděje dožití v ČR pro muže a ženy narozené v letech 1989 – 2015	26
Tabulka č. 5: Průměrná délka pobírání penze v letech 2002 - 2014.....	26
Tabulka č. 6: Investiční strategie v životním pojištění	34
Tabulka č. 7: Zhodnocení penzijních fondů před reformou v roce 2013 (v % p. a.).....	37
Tabulka č. 8: Zhodnocení stavebního spoření (v Kč).....	40
Tabulka č. 9: Efektivní úroková sazba při šestiletém využití stavebního spoření.....	41
Tabulka č. 10: Porovnání struktury příjmů obyvatel Velké Británie ve věku 65 a více v letech 1979 – 2008.....	45
Tabulka č. 11: Klasifikace tříd hodnotící penzijní systémy.....	61
Tabulka č. 12: Vybrané země s výsledným indexem vyspělosti penzijního systému	62

Tabulka č. 13: Průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů v ČR 1995 – 2015 (v Kč)	76
Tabulka č. 14: Vývoj průměrné hrubé mzdy v ČR 2000 – 2016 (v Kč)	77
Tabulka č. 15: Stanovení věku odchodu do penze pro určené věkové skupiny	79
Tabulka č. 16: Vývoj čtyř modelových občanů narozených v letech 1962 – 1992.....	81
Tabulka č. 17: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1962	81
Tabulka č. 18: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 2500,- Kč.....	82
Tabulka č. 19: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 3500,- Kč.....	83
Tabulka č. 20: Vývoj vybraných produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 4500,- Kč.....	84
Tabulka č. 21: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1972	86
Tabulka č. 22: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 2500,- Kč.....	86
Tabulka č. 23: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 3500,- Kč.....	88
Tabulka č. 24: Vývoj vybraných produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 4500,- Kč.....	89
Tabulka č. 25: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1982	90
Tabulka č. 26: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 2500,- Kč.....	91
Tabulka č. 27: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 3500,- Kč.....	92
Tabulka č. 28: Vývoj vybraných produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 4500,- Kč.....	94
Tabulka č. 29: Předpokládaná výše státní penze pro občana narozeného v roce 1992	95
Tabulka č. 30: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 2500,- Kč.....	96
Tabulka č. 31: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 3500,- Kč.....	97
Tabulka č. 32: Vývoj vybraných produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 4500,- Kč.....	98
Tabulka č. 33: Průměrná cena bytu za m ² od března 2016 do března 2017	104
Tabulka č. 34: Zahájené a dokončené byty v České republice 2006 - 2016.....	105
Tabulka č. 35: Průměrný nájem v ČR (v Kč za měsíc)	105
Tabulka č. 36: Přehled zvýhodnění doplňkového penzijního spoření v roce 2017	112

Seznam grafů:

Graf č. 1: Věk odchodu do důchodu pro vybrané ročníky.....	27
Graf č. 2: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 2500,- Kč	82
Graf č. 3: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 3500,- Kč	84

Graf č. 4: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 10 let při pravidelné úložce 4500,- Kč	85
Graf č. 5: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 2500,- Kč	87
Graf č. 6: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 3500,- Kč	88
Graf č. 7: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 20 let při pravidelné úložce 4500,- Kč	90
Graf č. 8: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 2500,- Kč	92
Graf č. 9: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 3500,- Kč	93
Graf č. 10: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 30 let při pravidelné úložce 4500,- Kč	94
Graf č. 11: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 2500,- Kč	96
Graf č. 12: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 3500,- Kč	98
Graf č. 13: Vývoj zhodnocení vybraných finančních produktů v horizontu 40 let při pravidelné úložce 4500,- Kč	99

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Důchodový věk narozených v období let 1936 až 1977	I
Příloha č. 2: Poplatková struktura u finančních produktů	III
Příloha č. 3: Souhrn produktů nabízející penzijní společnosti v třetím pilíři	IV
Příloha č. 4: Hodnocení vybraných zemí za rok 2016 (Mercer).....	V
Příloha č. 5: Přehled a hodnocení vybraných zemí za rok 2012 společností Mercer	VI
Příloha č. 6: Index hodnocení penzijních systémů za rok 2016.....	VII
Příloha č. 7: Průměrná měsíční hrubá mzda a medián v letech 2002 - 2016.....	VIII
Příloha č. 8: Index bydlení MP (2016)	XI
Příloha č. 9: Vývoj ceny zlata v období 1915 - 2015	XII

8 Přílohy

Příloha č. 1: Důchodový věk narozených v období let 1936 až 1977

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r

1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Zdroj: ZÁKON Č. 155/1995 SB. Zákon o důchodovém pojištění, důchodový věk: znění od 01. 01. 2017.

Vysvětlivky:

„r“ znamená rok

„m“ znamená kalendářní měsíc.

Příloha č. 2: Poplatková struktura u finančních produktů

	Poplatky			Celková nákladovost (TER)
	Vstupní (pořizovací)	Manažerské na úrovni fondů	Success fee ¹	
Důchodový fond				
Státní dluhopisy ²	-	0,3 %	10 % ze zhodnocení proti minulému období	0,4 %
Konzervativní	-	0,4 %		0,5 %
Vyvážený	-	0,5 %		0,6 %
Dynamický	-	0,6 %		0,7 %
Podílový fond³				
Peněžního trhu	0,5 %	0,3 %	Obvykle min. 10 % ze zhodnocení proti minulému nejvyššímu výsledku fondu	0,6 %
Dluhopisový	1,5 %	1,3 %		1,4 %
Smišený	2,5 %	1,5 %		1,8 %
Akciový	4,0 %	2,0 %		2,5 %
Program pravidelného investování				
Konzervativní	0,5–2,5 %	0,8–1,3 %	Různá výše, v portfoliu jsou často navíc fondy, které samy tuto odměnu vybírají	1–2,3 %
Vyvážený	1,25–4 %	1,03–1,8 %		1,5–2,5 %
Dynamický	3,7–5 %	1,4–2,4 %		1,8–2,7 %
Investiční životní pojištění⁴				
Konzervativní	120–240 % roční platby, z každé další 1,5 %–5 %	TER fondů a poj. 1,5–5 %, za správu 30–70 Kč měsíčně	Různé	28–40 %
Vyvážená			Různé	
Dynamická			Různé	
<p><small>1. Zpětně vyplácený poplatek, který si investiční společnost účtuje, pokud dosáhne předem stanovených cílů či úspěchů</small></p> <p><small>2. Jako dluhopisový fond je uvažován fond státních dluhopisů</small></p> <p><small>3. U podílových fondů se jedná o vzorek typických poplatků, u jednotlivých fondů se mohou lišit, a to i dle výše investice. U konzervativních podílových fondů uvažujeme fondy vedené v Kč, u dynamických pak fondy zaměřené na Evropu.</small></p> <p><small>4. U IŽP je počítáno s investičním horizontem 30 let.</small></p> <p><small>Zdroj dat: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo financí ČR, investiční společnosti, vlastní výpočty</small></p>				

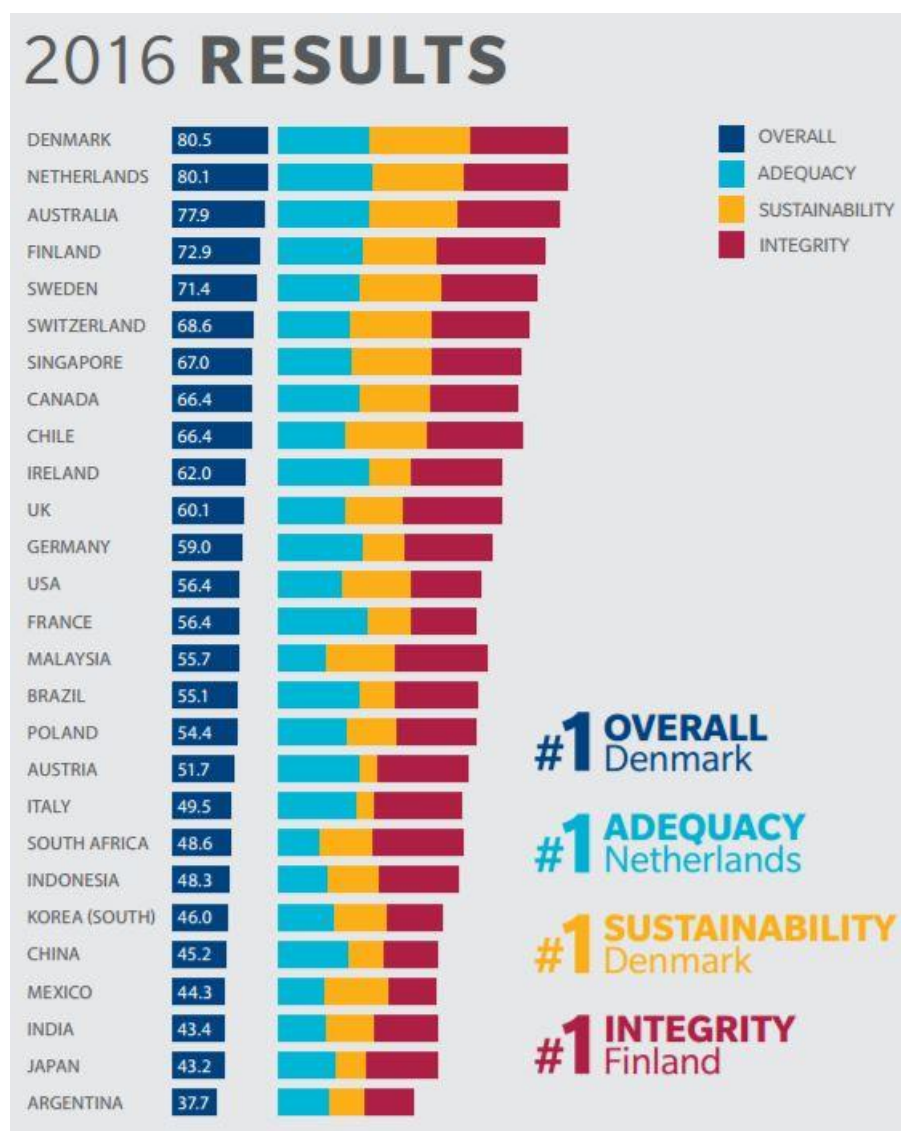
Zdroj: Srovnání poplatků u dlouhodobých finančních produktů [online]. 2012 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zajisteni-na-duchod/246792-druhy-pilir-nezatracujte-ma-vyhody-i-ve-srovnani-s-podilovymi-fondy>

Příloha č. 3: Souhrn produktů nabízející penzijní společnosti v třetím pilíři

	PS Allianz	PS AXA	PS Conseq	PS Č.spořitelny	PS Č.pojišťovny	PS ČSOB	PS ING	PS KB	PS Reiffeisen
Účastnické fondy									
Povinně konzervativní	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Garantovaný/zajištěný	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Dluhopisový	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ne	ne
Fond životního cyklu	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne
Vyvážený	ano	ne	ne	ano	ano	ano	ne	ano	ne
Dynamický	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Investiční strategie									
Realokace portfolia	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano
Rebalancování portfolia	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Předdefinovaná strategie	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano
Vlastní strategie	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Možnost změny strategie	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Poplatky									
Manažerský poplatek účastnické fondy (v %)	0,4-0,7	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8	0,4-0,8
Poplatkové "prázdniny" účastnických fondů									
Výkonnostní poplatek účastnického fondu	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%
Úplata									
Změna strategie (Kč)		500			500	100		500	500
Možnost pojištění	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano
On-line komunikace	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Program daňové optimalizace	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne

Zdroj: MOTYČKA, Petr. Hospodářské krize. Ústí nad Labem, 2010. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Fakulta sociálně ekonomická

Příloha č. 4: Hodnocení vybraných zemí za rok 2016 (Mercer)

Zdroj: Melbourne Global Pension Index 2016 Results: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://www.etk.fi/wp-content/uploads/Mercer_2016_tulostiivistem%C3%A4_infografiikka.pdf

Příloha č. 5: Přehled a hodnocení vybraných zemí za rok 2012 společností Mercer

Country	Overall Index Value	Sub-Index Values		
		Adequacy 40%	Sustainability 35%	Integrity 25%
Australia	75.7	73.5	73.0	83.2
Brazil	56.7	71.5	26.9	74.8
Canada	69.2	74.2	56.3	79.3
Chile	63.3	50.1	67.7	78.4
China	45.4	55.7	30.5	49.7
Denmark	82.9	78.1	86.0	86.4
France	54.7	74.3	32.0	55.2
Germany	55.3	65.2	35.9	66.7
India	42.4	37.4	40.7	52.8
Japan	44.4	46.1	28.9	63.3
Korea (South)	44.7	45.1	42.3	47.5
Netherlands	78.9	77.0	73.0	90.3
Poland	58.2	63.6	43.4	70.1
Singapore	54.8	42.0	54.2	76.2
Sweden	73.4	68.0	73.3	82.5
Switzerland	73.3	71.3	67.9	84.1
UK	64.8	68.1	46.5	85.0
USA	59.0	58.3	58.4	61.1
Average	61.0	62.2	52.1	71.5

Zdroj: Australia amongst the best in Global Pension Index: Results by Overall Index Value [online]. In: . [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/2012/10/15/australia-amongst-the-best-in-global-pension-index/>

Příloha č. 6: Index hodnocení penzijních systémů za rok 2016

Global Grades

Grade	Index Value	Countries	Description
A	>80		A first class and robust retirement income system that delivers good benefits, is sustainable and has a high level of integrity.
B+	75–80		A system that has a sound structure, with many good features, but has some areas for improvement that differentiates it from an A-grade system.
B	65–75		
C+	60–65		A system that has some good features, but also has major risks and/or shortcomings that should be addressed. Without these improvements, its efficacy and/or long-term sustainability can be questioned.
C	50–60		
D	35–50		A system that has some desirable features, but also has major weaknesses and/or omissions that need to be addressed. Without these improvements, its efficacy and sustainability are in doubt.
E	<35	Nil	A poor system that may be in the early stages of development or a non-existent system.

Zdroj: Melbourne Global Pension Index 2016 Results: Australian centre for financial studies [online]. In: . [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.globalpensionindex.com/wp-content/uploads/MMGPI2016-Report.pdf>

Příloha č. 7: Průměrná měsíční hrubá mzda a medián v letech 2002 - 2016

Období	Mzdová sféra			Platová sféra		
	medián Kč/měs	průměr Kč/měs	index meziroční mediánu (%)	medián Kč/měs	průměr Kč/měs	index meziroční mediánu % (%)
2002 1. čtvrtletí	14 781	17 585				
1.- 2. čtvrtletí	15 492	18 340				
1.- 3. čtvrtletí	15 503	18 275				
1.- 4. čtvrtletí	16 004	18 899				
2003 1. čtvrtletí	15 008	18 136	101,5			
1.- 2. čtvrtletí	15 599	18 906	100,7			
1.- 3. čtvrtletí	15 962	19 324	103,0			
1.- 4. čtvrtletí	16 458	19 818	102,8			
2004 1. čtvrtletí	15 879	19 405	105,8			
1.- 2. čtvrtletí	16 318	19 851	104,6			
1.- 3. čtvrtletí	16 764	20 165	105,0			
1.- 4. čtvrtletí	17 333	20 735	105,3	19 012	19 802	
2005 1. čtvrtletí	16 643	20 631	104,8			
1.- 2. čtvrtletí	17 132	20 904	105,0	19 439	20 448	
1.- 3. čtvrtletí	17 531	21 179	104,6			
1.- 4. čtvrtletí	18 140	21 815	104,7	20 082	21 148	105,6
2006 1. čtvrtletí	17 454	21 666	104,9			
1.- 2. čtvrtletí	18 009	22 121	105,1	20 429	21 537	105,1
1.- 3. čtvrtletí	18 344	22 320	104,6			
1.- 4. čtvrtletí	18 967	22 874	104,6	21 087	22 371	105,0
2007 1. čtvrtletí	18 706	23 293	107,2			
1.- 2. čtvrtletí	19 333	23 723	107,4	21 631	22 737	105,9
1.- 3. čtvrtletí	19 766	23 935	107,7			
1.- 4. čtvrtletí	20 402	24 539	107,6	22 434	23 654	106,4

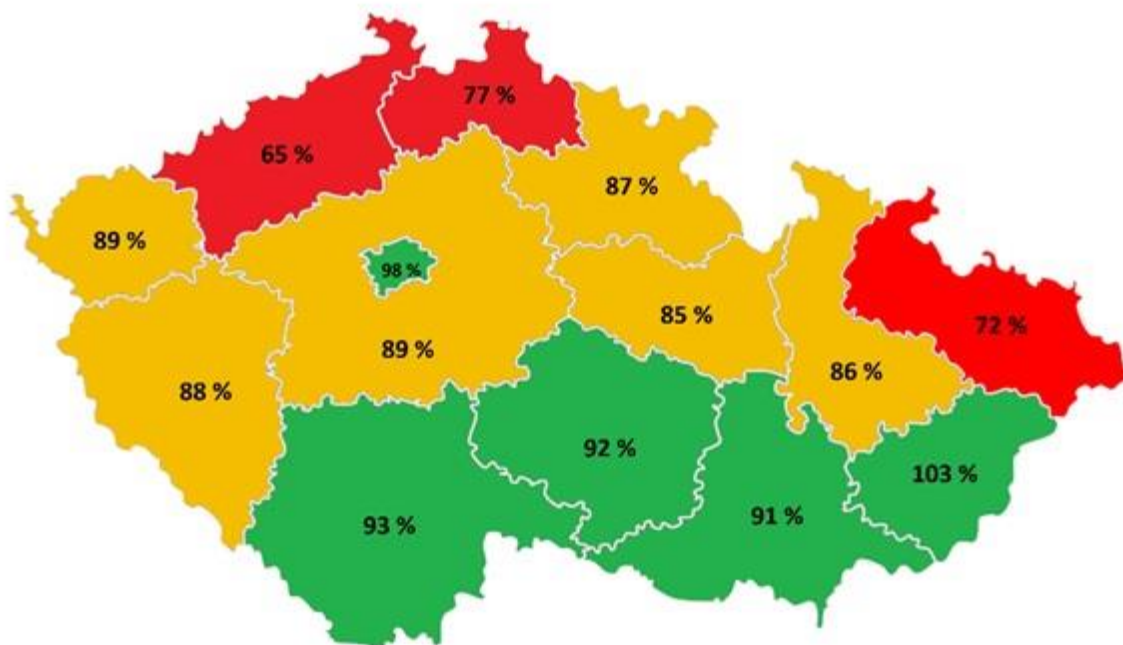
2008 1. čtvrtletí	20 345	25 369	108,8			
1.- 2. čtvrtletí	20 911	25 671	108,2	22 068	23 220	102,0
1.- 3. čtvrtletí	21 303	25 851	107,8			
1.- 4. čtvrtletí	21 881	26 604	107,2	23 122	24 479	103,1
2009 1. čtvrtletí	20 552	25 903	101,0			
1.- 2. čtvrtletí	21 002	26 127	100,4	22 923	24 275	103,9
1.- 3. čtvrtletí	21 310	26 228	100,0			
1.- 4. čtvrtletí	21 700	26 724	99,2	24 167	25 730	104,5
2010 1. čtvrtletí	20 895	26 225	101,7			
1.- 2. čtvrtletí	21 420	26 462	102,0	23 380	24 876	102,0
1.- 3. čtvrtletí	21 675	26 518	101,7			
1.- 4. čtvrtletí	22 207	27 156	102,3	24 026	25 637	99,4
2011 1.- 2. čtvrtletí	20 085	24 828	93,8²⁾	23 196	24 478	99,2²⁾
1.- 4. čtvrtletí	21 224	25 693	95,6²⁾	23 838	25 314	99,2²⁾
2012 1.- 2. čtvrtletí	20 856	25 462	103,8	23 624	25 001	101,8
1.- 4. čtvrtletí	21 613	26 228	101,8	24 304	25 782	102,0
2013 1.- 2. čtvrtletí	21 271	25 875	102,0	23 812	25 240	100,8
1.- 4. čtvrtletí	21 848	26 387	101,1	24 562	26 026	101,1
2014 1.- 2. čtvrtletí	21 773	26 557	102,4	24 368	25 762	102,3
1.- 4. čtvrtletí	22 399	27 046	102,5	25 393	26 793	103,4
2015 1.- 2. čtvrtletí	22 403	27 326	102,9	25 431	26 996	104,4
1.- 4. čtvrtletí	22 971	27 777	102,6	26 347	27 971	103,8
2016 1.- 2. čtvrtletí	23 409	28 556	104,5	26 478	28 219	104,1

1) Údaje se týkají pouze zaměstnanců v pracovním poměru ke zpravodajské jednotce. Zahrnuty nejsou osoby vykonávající veřejné funkce, např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj. V údajích o průměrných mzdách se jedná o mzdy v tomto období zúčtované k výplatě.

2) Pro výpočet indexů byly hodnoty mediánů z roku 2010 přepočteny metodikou platnou od roku 2011.

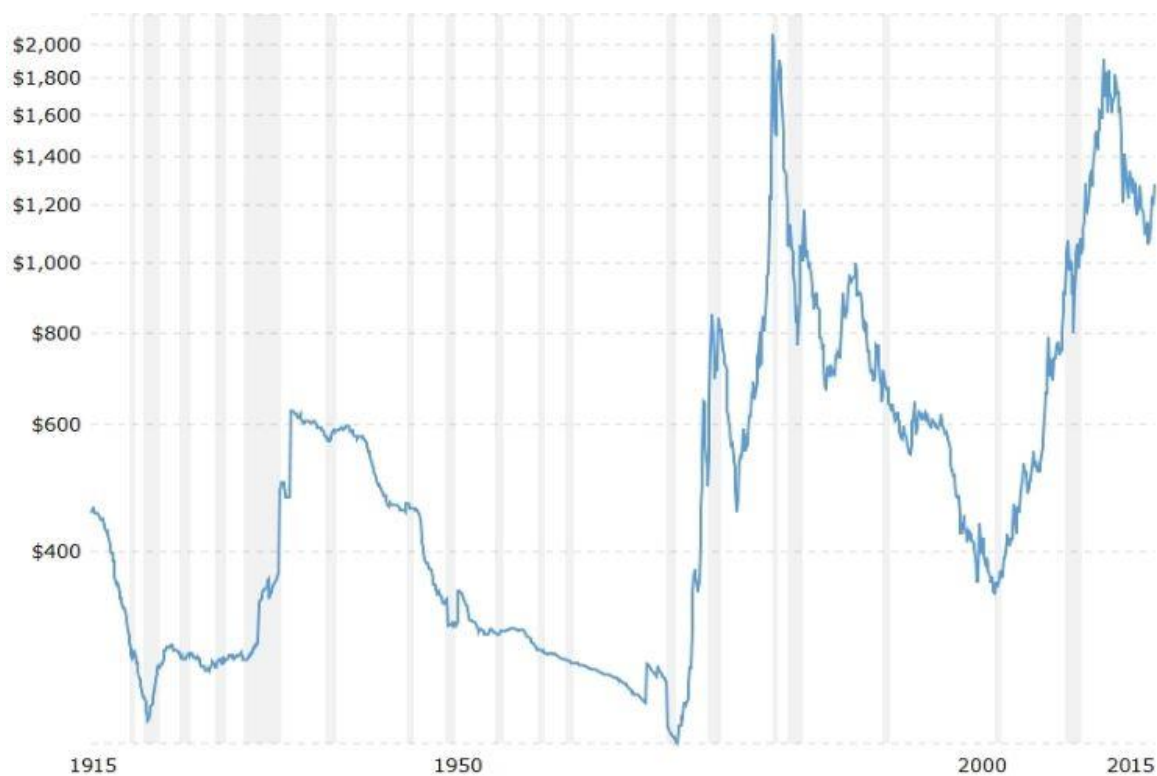
Zdroj: Průměrná hrubá mzda a medián mzdy: Časové řady za 2002 - 2016 [online]. 2017 [cit. 2017-03-07].
Dostupné z: <https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/casove-rady.aspx>

Příloha č. 8: Index bydlení MP (2016)

Zdroj: Index bydlení MP [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/4079-Kde-je-v-Cesku-vyhodnejši-hypoteka-nez-najem-a-naopak.aspx>

Příloha č. 9: Vývoj ceny zlata v období 1915 - 2015

Zdroj: Cena zlata - aktuální vývoj [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://ceskamincovna.cz/aktualni-vyvoj-ceny-zlata-1253/>